

INTERNATIONALISERING VED DE KUNSTNERISKE OG KULTURELLE VIDEREGÅENDE UDDANNELSES- INSTITUTIONER

**INTERNATIONALISERING VED DE VIDEREGÅENDE
KUNSTNERISKE OG KULTURELLE UDDANNELSESINSTITUTIONER**

Udgivet februar 2012

Rapporten er udarbejdet af
Sekretariatet for Kulturministeriets Rektorer
ved Kristoffer Nilsson
på initiativ af Kulturministeriet.

Forside: Studerende på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium. Foto: Christopher Adam

Indhold

Figuroversigt	5
Tabeloversigt	5
Forord ved styregruppen	6
Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner	8
Sammenfatning	9
Anbefalinger fra styregruppen	13
1. del - Indledning	16
Baggrund	16
Formål og fokus	16
Grundlag og opbygning	17
2. del – Kortlægningen	18
Studentermobilitet	18
Indgående studentermobilitet	19
Udgående studentermobilitet	28
Udgående mobilitet for kunstnerisk-videnskabeligt personale	37
Indgående mobilitet for kunstnerisk-videnskabeligt personale	38
Udgående mobilitet for administrativt personale	41
Internationale intensive studieforbøb	42
Joint study programmes	44
Engelsksproget undervisning	47
Sprogkrav til udenlandske studerende	47
Engelsksproget undervisning	48
Sprogpolitik	50
Internationale netværk og forpligtende institutionssamarbejde	51
Curriculære incitament, information og vejledning samt service til de studerende	56
Markedsføring	62
Organisering af internationaliseringsindsatsen	64
Afslutning	72
Appendiks 1: Rammevilkår for internationalisering	74
Hvad er internationalisering?	74
Internationalisering – udvikling og aktuelle tendenser	75
Politiske aftaler og strategier	76
Særlige forhold for Kulturministeriets videregående uddannelser	78
Appendiks 2: Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner	82
Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner	82
De kunstneriske og kulturelle uddannelsers overordnede mål	82
Uddannelse	86
Medarbejdere	87
Litteraturliste	89
Medlemmer af styregruppe og referencegruppe	90

Figuroversigt

Figur 1. Aktive studerende ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner 2009, opgjort på institution	9
Figur 2. Udenlandske studerende på en hel uddannelse 2007-2009, opgjort på institution	10
Figur 3. Udenlandske studerende på en hel uddannelse 2007-2009, opgjort på institution	20
Figur 4. Andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse i % 2007-2009, opgjort på institution.....	21
Figur 5. Geografisk fordeling af udenlandske studerende på hele uddannelser i 2009.....	22
Figur 6. Geografisk fordeling af udenlandske studerende på hele uddannelser i 2009, opgjort på institution	22
Figur 7. Udenlandske udvekslingsstuderende på studieophold 2007-2009, opgjort på institution	26
Figur 8. Udenlandske udvekslingsstuderende fordelt efter geografisk tilhørsforhold 2009	26
Figur 9. Udenlandske udvekslingsstuderende fordelt efter geografisk tilhørsforhold 2009, opgjort på institution.....	27
Figur 10. Danske studerende på studieophold i % af bestand 2008-09	29
Figur 11. Studerende på studieophold i udlandet 2009 i %, opgjort på institution	29
Figur 12. Studerende på studie- eller praktikophold i udlandet 2007-2009, opgjort på institution	30
Figur 13. Forholdet mellem studerende på studieophold og praktikophold i udlandet 2007-2009.....	31
Figur 14. Forholdet mellem studerende på studieophold og praktikophold i udlandet 2009, opgjort på institution	31
Figur 15. De danske Erasmus-studerende i praktik, fordelt efter sektor. Andele i % 2008-09.....	32
Figur 16. Andel af studerende på korterevarende studie- og praktikophold i udlandet 2009.....	34
Figur 17. Andel af studerende på studierejser til udlandet 2009.....	35
Figur 18. Udenlandsk kunstfagligt og videnskabeligt personale på aktivitetsbestemte korte ophold i 2009.....	39
Figur 19. Har jeres institution afholdt internationale intensive studieføløb i perioden 2007-2009?	42
Figur 20. Sprogkrav til udenlandske studerende – bachelor-/grunduddannelse	48
Figur 21. Sprogkrav til udenlandske studerende – kandidat/overbygning	48
Figur 22. I hvilken grad deltog institutionen i internationale netværk i 2009?.....	53
Figur 23. I hvilken grad vægter institutionen deltagelse i internationale netværk?.....	53
Figur 24. Er der uddannelser ved jeres institution, som er tilrettelagt, så de giver de studerende mulighed for at tage en del af uddannelsen i udlandet?.....	57
Figur 25. Er der uddannelser ved jeres institution, som er tilrettelagt, så de ikke giver de studerende mulighed for at tage en del af uddannelsen i udlandet?.....	57
Figur 26. Har institutionen en international enhed (internationalt kontor, international koordinator eller lignende)? – 2009	68
Figur 27. Internationalt udvalg og/eller lignende udvalg.....	69
Figur 28. Ansøgere, optagne og aktive studerende samt færdiguddannede ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner i 2009, opgjort på institution	87
Figur 29. Kunstfagligt/videnskabeligt personale og teknisk-administrativt personale i årsværk i 2009, opgjort på institution	88

Tabeloversigt

Tabel 1. KUM-studerende i udlandet og udenlandske studerende ved KUM-institutioner (2008-09)	11
Tabel 2. Udenlandske ansøgere, optagne og aktive studerende ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner 2007-2009	20
Tabel 3. Internationale studerende på studieophold i Danmark 2006-07 – 2008-2009.....	25
Tabel 4. Antal udenlandske udvekslingsstuderende på meritgivende studieophold ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner 2007-2009.....	25
Tabel 5. Danske studerende på studieophold i udlandet 2006-07 – 2008-09.....	28
Tabel 6. Hvordan informeres de studerende systematisk om mulighederne for udlandsophold (studie- eller praktikophold)?.....	59
Tabel 7. Hvilken service tilbyder institutionen egne, udgående udvekslingsstuderende?	60
Tabel 8. Hvilken service tilbyder institutionen udenlandske studerende i tilknytning til deres udvekslingsophold? ..	62
Tabel 9. Hvem refererer de ansvarlige for internationalisering til?	70
Tabel 10. Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner, nettobevillinger 2009-2011.....	85

Forord ved styregruppen

Kulturministeriet danner ramme om en række videregående uddannelsesinstitutioner, som uddanner inden for en bred vifte af kunstneriske og kulturelle fagområder: arkitektur, design, klassisk og rytmisk musik, film, scenekunst, billedkunst, konservering samt kulturformidling og informationsvidenskab.¹ Disse uddannelser bygger i forskelligt omfang og med varieret vægtning på forskning, kunstnerisk udviklingsvirksomhed og kunstnerisk praksis. Til trods for, at de kunstarter og kulturfagligheder, som uddannelserne repræsenterer, er indbyrdes meget forskellige, så er institutionerne fælles om at spille en væsentlig rolle for formidlingen og udviklingen af dansk kunst og kultur. Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner er derfor mere end uddannelsesinstitutioner; det er her, jorden gødes for, og kimen sås til en fortsat udvikling af dansk kunst- og kulturliv.

For at sikre kunstnerisk og kulturel kvalitet og mangfoldighed har uddannelserne lang tradition for åbent at søge kilder til inspiration og fornyelse på tværs af nationale, kulturelle og sproglige skel. Internationalt udsyn og en fortsat omverdensorientering har således altid været en del af disse uddannelsers kulturelle, kunstneriske og kreative udviklingsarbejde.

Den stigende globalisering har imidlertid mødt uddannelserne med nye udfordringer. Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner indgår således i en skærpet global konkurrence om at tiltrække de bedste studerende, undervisere og forskere. Dette stiller krav til institutionerne om en øget international profilering og synliggørelse. Et tæt samspil med fagligt stærke og dynamiske udenlandske aktører er også blevet et vilkår for at få adgang til talent og opnå international kvalitet og konkurrencedygtighed. Ligeledes har en række internationale politiske processer øvet stor indflydelse på uddannelserne. Især har Bologna-processen med sine krav om en harmonisering af uddannelsesstrukturer, indførelse af ECTS, kvalifikationsramme og akkreditering medvirket til at ændre rammevilkårene for institutionernes virksomhed.

For at få et mere samlet billede af internationaliseringen, dens udfordringer og muligheder iværksatte Kulturministeriet og Kulturministeriets Rektorer i slutningen af 2009 en kortlægning af internationaliseringen ved de videregående uddannelsesinstitutioner. Kortlægningen skulle beskrive omfanget, indholdet og karakteren af de kunstneriske og kulturelle uddannelsers internationalisering og redegøre for rammevilkår, aktiviteter, muligheder og barrierer samt for organisering, strategi og ledelse på institutionerne.

¹ I forbindelse med regeringsdannelsen oktober 2011 blev det besluttet at overføre følgende videregående uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet til Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser: Det Kgl. Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, Arkitektskolen Aarhus, Designskolen Kolding og Det Informationsvidenskabelige Akademi. Kulturministeriet har fortsat følgende videregående uddannelsesinstitutioner: Statens Teaterskole, Den Danske Filmskole, Kunstakademiets Billedkunstsoler, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium, Det Jyske Musikkonservatorium, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole samt Rytmisk Musikkonservatorium.

Nærværende rapport afslutter dette kortlægningsarbejde. Med sine beskrivelser, analyser og eksempler tegner rapporten et billede af internationaliseringsindsatsen på Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner.

Rapporten er dog ikke blot overbliksskabende, men kan også danne afsæt for at formulere en række fremadrettede målsætninger for internationaliseringen på Kulturministeriets område. Disse målsætninger kan tjene som pejlemærker for en samlet indsats, men kan ligeledes være orienteringspunkter for den enkelte institution. Hensigten med rapporten har således været at støbe fundamentet for en fortsat kvalitetsbundet udvikling af internationaliseringen på Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. Rapportens ni anbefalinger til en styrket internationalisering skal bidrage til dette.

Internationalisering er imidlertid ikke et mål i sig selv og skal ikke ske for sin egen skyld. Internationalisering skal derimod være et understøttende element i institutionernes bestræbelse på at udvikle centrale elementer i deres virksomhed såsom højere kvalitet i uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

Styregruppe:

Frank Rechendorff Møller, kontorchef, Kulturministeriet

Christine Wernberg Dalhoff, administrationschef, Statens Teaterskole

Henrik Sveidahl, rektor, Rytmask Musikkonservatorium

Rene Larsen, rektor, Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (Konservatorskolen)

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner

Rapporten om internationaliseringen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner omfatter de nedenfor anførte institutioner. De anvendte forkortelser for de enkelte institutioner er anført i parentes:

De kulturelle uddannelser:

- Det Kgl. Danske Kunstakademis Konservatorskole (KS)
- Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA)

Arkitektur og design:

- Det Kgl. Danske Kunstakademis Arkitektskole (KA)
- Arkitektskolen Aarhus (AAA)
- Danmarks Designskole (DKDS)
- Glas- og Keramikskolen Bornholm (GKSB)
- Designskolen Kolding (DK)

Musikkonservatorier:

- Det Kgl. Danske Musikkonservatorium (DKDM)
- Det Jyske Musikkonservatorium (DJM)
- Nordjysk Musikkonservatorium (NJM)
- Det Fynske Musikkonservatorium (DFM)
- Vestjysk Musikkonservatorium (VMK)
- Rytmisk Musikkonservatorium (RMC)

De øvrige kunstneriske uddannelser:

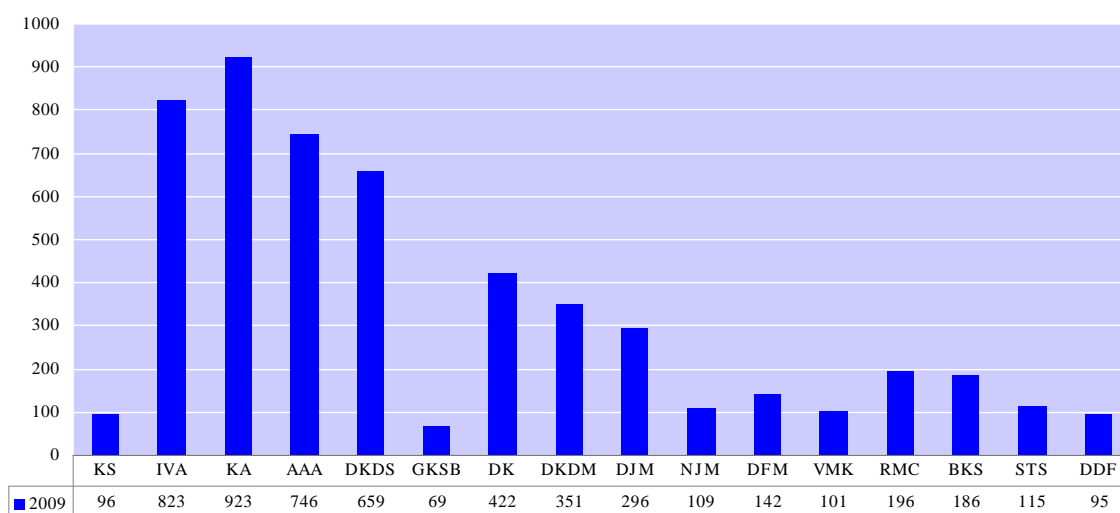
- Statens Teaterskole (STS)
- Det Kgl. Danske Kunstakademis Billedkunstskoler (BKS)
- Den Danske Filmskole (DDF)

Rapporten er baseret på data for perioden 2007-2009. I 2010 fandt der en række fusioner sted på Kulturministeriets område. Glas- og Keramikskolen Bornholm blev fusioneret med Danmarks Designskole. Det Fynske Musikkonservatorium, Vestjysk Musikkonservatorium og Skuespillerskolen ved Odense Teater blev fusioneret i Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole. Nordjysk Musikkonservatorium og Det Jyske Musikkonservatorium blev fusioneret i Det Jyske Musikkonservatorium. Endvidere er Kunstakademiets Arkitektskole, Danmarks Designskole og Kunstakademiets Konservatorskole i 2011 fusioneret i Det Kgl.

Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering. Fusionerne er trådt i kraft efter dataperioden 2007-2009 og vil kun blive omtalt, når det er relevant.

Danmarks Biblioteksskole skiftede i 2010 navn til Det Informationsvidenskabelige Akademi og vil i rapporten blive omtalt som sådan.

Figur 1. Aktive studerende ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner 2009, opgjort på institution²

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Sammenfatning

Udenlandske studerende på hele uddannelser

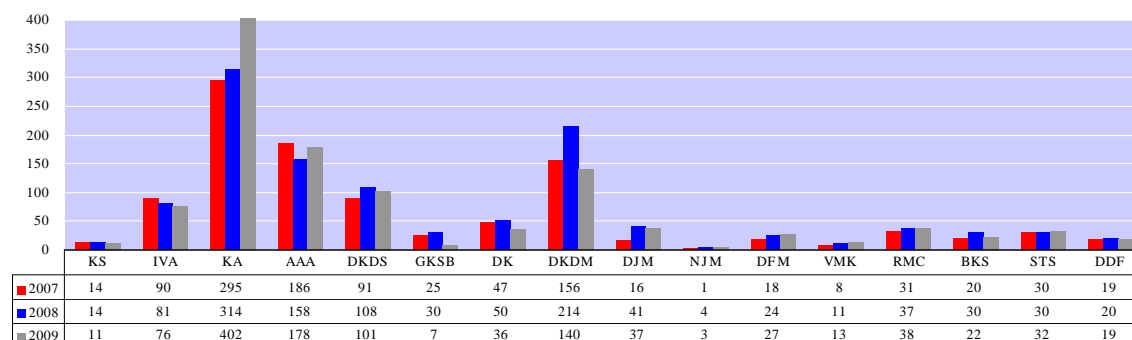
Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner tiltrækker mange udenlandske ansøgere og har som helhed en stor andel af udenlandske studerende på hele uddannelser. I 2009 udgjorde udenlandske studerende på en hel uddannelse således 21 % af det samlede antal aktive studerende ved Kulturministeriets institutioner. De udenlandske studerende koncentrerer sig på en række af de større institutioner, men alle institutioner har en vis andel af udenlandske studerende.

Den nationalitetsmæssige sammensætning viser, at 72 % af de udenlandske studerende i 2009 kom fra de nordiske lande, primært fra Sverige og Norge. Gruppen af studerende fra

² Aktive studerende opgøres i institutionernes årlige indberetninger til Kulturministeriet og defineres som studerende, der er tilmeldt studiet, inklusive studerende fra udenlandske institutioner, der deltager i udvekslingsstudier ved institutionen i mindst ét semester, men eksklusive studerende, der på opgørelsestidspunktet er på orlov eller barselsorlov eller deltager i meritgivende kurser ved andre institutioner i ind- og udland i mindst ét semester.

EU-lande uden for Norden udgjorde 18 %, mens gruppen af studerende fra ikke-EU/EØS-lande udgjorde 10 % af det samlede antal udenlandske studerende på hele uddannelser.

Figur 2. Udenlandske studerende på en hel uddannelse 2007-2009, opgjort på institution

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner er generelt positive over for udenlandske studerende. Disse kan være med til at sikre et højt fagligt niveau samt en international orientering af undervisning og studiemiljø. Af barrierer for rekrutteringen af udenlandske studerende nævner institutionerne, at kun få af dem udbyder hele uddannelser på engelsk. Endvidere begrænser de dyre boliger og høje leveomkostninger i Danmark mulighederne for at tiltrække udenlandske studerende. Endelig peger flertallet af institutionerne på, at de meget dyre uddannelser afholder studerende fra lande uden for EU/EØS fra at søge om optagelse.

Studie- og praktikophold

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner er generelt attraktive for udenlandske udvekslingsstuderende og oplever hvert år langt større søgning, end de har pladser til. Især arkitekt- og designskolerne modtager mange udvekslingsstuderende. I studieåret 2008-09 modtog institutionerne i alt 358 udvekslingsstuderende.

Udvekslingsstuderende fra de nordiske lande udgjorde i 2009 28 % af det samlede antal udvekslingsstuderende. Udenlandske udvekslingsstuderende fra øvrige EU-lande udgjorde 56 %, og udvekslingsstuderende fra øvrige udland 16 % af det samlede antal udenlandske udvekslingsstuderende i 2009.

Antallet af studerende fra Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner, der har været på et studierelateret udlandsophold, har i perioden 2007-2009 været nogenlunde konstant. I studieåret 2008-09 var i alt 201 studerende på et studierelateret udlandsophold. Norden og EU var de foretrukne destinationer for de studerende. En række institutioner havde dog også forholdsvis høje andele af studerende, der tog på et studierelateret udlandsophold uden for Norden og EU. Særligt de større institutioner sender mange studerende til udlandet. Det kan dog også konstateres, at forholdsvis mange institutioner kun sender meget få eller slet ingen studerende på studie- eller praktikophold i udlandet.

Tabel 1. KUM-studerende i udlandet og udenlandske studerende ved KUM-institutioner (2008-09)

	KUM-studerende i udlandet	Udenlandske studerende ved KUM-institutioner
Udvekslingsstuderende	201	358

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse

Flere institutioner fremhæver, at der bør arbejdes for at øge antallet af studerende, som tager et længerevarende studierelateret udlandsophold i løbet af deres uddannelse. En række institutioner bemærker dog, at det ikke i sig selv bør være et mål at øge antallet af studerende, som tager på et studierelateret udlandsophold. Institutionerne fremhæver, at dette bør ske med udgangspunkt i samarbejdsaftaler med fagligt stærke og dynamiske partnerinstitutioner.

Flere institutioner fremhæver endvidere, at de som led i deres internationaliseringsindsats meget målrettet arbejder med korterevarende studie- og praktikophold i udlandet samt længerevarende studieture til udlandet.

Uddannelsessamarbejde

Internationalt samarbejde i form af korterevarende studieforbøb og fælles uddannelser er mere vidtrækkende former for internationalisering end studenterudveksling og fører til tættere partnerskaber og et kvalitativt løft af det internationale niveau på institutionen.

Udviklingen og afholdelsen af internationale korterevarende studieforbøb er for hovedparten af institutionerne en integreret del af deres aktivitetsgrundlag. Institutionerne afholder således hvert år et stort antal internationale summer schools, master classes og lignende aktiviteter med udenlandske samarbejdspartnere. Institutionerne fremhæver, at disse intensive studieforbøb er en effektiv form for internationalisering, der giver både studerende og undervisere en koncentreret international oplevelse, og som giver institutionerne værdifuld international erfaring. Institutionerne betoner imidlertid, at det er et ressourcekrævende arbejde at tilrettelægge disse forbøb.

Fælles uddannelser eller *joint study programmes* er en meget krævende form for internationalt udvekslings- og uddannelsessamarbejde, hvor en dansk institution samarbejder med en eller flere udenlandske institutioner om en fælles uddannelse, der består af elementer ved de samarbejdende institutioner. 4 ud af Kulturministeriets 11 videregående uddannelsesinstitutioner var i studieåret 2010-2011 involveret i fem fælles kandidatuddannelser med udenlandske institutioner.³ Det er primært konservatorierne, som er indgået i denne form for uddannelsessamarbejde. Af de fem internationale

³ Disse institutioner var Det Jyske Musikkonservatorium, Rytmsk Musikkonservatorium, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole samt Kunstakademiets Billedkunstskoler.

kandidatuddannelser bygger de fire på samarbejde med nordiske partnere. I et enkelt tilfælde bygger fællesuddannelsen på et bredere europæisk samarbejde.

De deltagende institutioner fremhæver, at de positive virkninger forbundet med deltagelse består i tættere partnerskaber, en kvalitativ forøgelse af det internationale niveau samt i udvikling af institutionens internationale dimension. Såvel deltagende institutioner som institutioner, der ikke indgår i samarbejde om internationale fællesuddannelser, fremhæver, at internationale fællesuddannelser er tidskrævende at udvikle og komplicerede at etablere. Identifikationen af mulige samarbejdsinstitutioner, koordinationen af samarbejdet om indhold, afdækningen af faglige, administrative og økonomiske implikationer samt usikkerhed om, hvorvidt uddannelsen har en tilstrækkelig merværdi i forhold til en rent dansk uddannelse, udgør institutionernes forbehold.

Undervisningssprog

I takt med at internationalisering er blevet et uomgængeligt vilkår for Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner, har engelsk i stigende grad vundet indpas som undervisnings- og instruktionssprog. Hovedparten af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner praktiserer således en fleksibel parallelsproglighed, hvor undervisnings- eller instruktionssproget kan skifte efter behov. En række institutioner udbyder endvidere engelsksprogede spor på deres kandidatuddannelser, og enkelte institutioner udbyder hele kandidatuddannelser på engelsk. Flere institutioner har også indarbejdet sprogpoltiske målsætninger i centrale institutionspolitiske dokumenter.

Institutionerne fremhæver generelt nødvendigheden af at udvikle deres engelsksprogede undervisning, hvis de vil fremstå som professionelle aktører på den internationale scene og som attraktive samarbejdspartnere for udenlandske institutioner.

Internationale netværk og forpligtende institutionssamarbejde

Internationalt netværks- og institutionssamarbejde kan rumme forskellige grader af forpligtelse og fx fokusere på områder som afholdelse af seminarer og konferencer, mobilitet for studerende og ansatte, udvikling og udbud af fælles kurser, fælles forsknings- og udviklingsaktiviteter samt udvikling og udbud af fælles uddannelser.

Hovedparten af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner deltager i høj grad i internationalt netværks- og institutionssamarbejde inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Institutionerne betoner, at deltagelse i internationale netværk og samarbejde med udenlandske institutioner er fundamentet for store dele af internationaliseringsindsatsen ved deres institution. En række institutioner fremhæver tillige, at de som små institutioner med specifikke fagområder er afhængige af internationalt samarbejde for at sikre udviklingen af deres uddannelse, forskning og kunstneriske udviklingsvirksomhed.

International profilering og synliggørelse

Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner peger generelt på, at der gennem de seneste år har været et øget fokus på international profilering og synliggørelse. Institutionerne gør i denne sammenhæng brug af en bred vifte af tiltag for at profilere sig internationalt.

Institutionernes engelsksprogede hjemmesider, publikationer, produktioner og lignende fungerer ofte som betydningsfulde markedsføringskanaler med hensyn til at fremvise kvaliteten og mangfoldigheden af uddannelse, forskning og kunstnerisk virksomhed for omverdenen. Institutionernes deltagelse i internationale netværk og strategiske partnerskaber er ligeledes vigtige elementer i en øget international synliggørelse. Institutionerne peger i denne sammenhæng på, at en effektiv udnyttelse af det kunstfaglige og videnskabelige personales uformelle netværk er en vigtig faktor. Institutionerne understreger dog, at talent og kvalitet er en afgørende faktor i en strategisk profilering af institutionerne internationalt. En ufravigelig forudsætning for at profilere sig er således, at institutionerne kan fremvise studenterproduktioner eller produktioner af tidligere studerende samt forskning og kunstnerisk virksomhed på højt internationalt niveau.

En række institutioner anfører, at markedsføringsindsatsen på den enkelte institution i højere grad bør understøttes af en mere samlet indsats på ministerielt eller nationalt plan.

Organisering og strategi

I takt med at internationalisering er blevet et mere komplekst område, stilles der stigende krav til en struktureret internationaliseringsindsats på uddannelsesinstitutionerne. To elementer i denne indsats er udviklingen af institutionspolitiske dokumenter, som integrerer den internationale dimension i institutionens aktiviteter, og udviklingen af ikke-faglige støttestrukturer på administrativt plan, som kan understøtte internationaliseringsindsatsen.

På flertallet af institutionerne er internationaliseringen forankret på centralt administrativt plan i form af en international koordinator. Enkelte mindre institutioner har valgt at satse på internationalisering inden for bestemte områder og har derfor en decentral tilgang, hvor forhold vedrørende internationalisering varetages i de faglige miljøer. Endvidere sikres dialogen mellem ledelse, administration og fagmiljøer med hensyn til internationalisering på flertallet af institutionerne gennem et internationalt udvalg eller lignende. Endelig er der generelt en høj grad af ledelsesmæssigt engagement i internationalisering på institutionerne.

Når en institution skal formulere sine ambitioner med internationalisering, spiller udviklingen af strategier og handlingsplaner ofte en væsentlig rolle. Strategier og handlingsplaner kan redegøre for formålet med internationalisering og fungere som køreplan for internationaliseringsindsatsen ved at opstille konkrete mål. På Kulturministeriets institutioner spænder den strategiske tilgang til internationalisering fra at være beskrevet i en offentlig strategi hos meget få institutioner til på varieret vis at være integreret i centrale institutionspolitiske dokumenter hos halvdelen af institutionerne og endelig til hos mange institutioner at have en ad hoc-præget form, hvor der ikke forefindes generelle strategipapirer for internationalisering, men hvor tilgangen bygger på fast praksis.

Anbefalinger fra styregruppen

Styregruppen bag internationaliseringsrapporten har med afsæt i rapporten opstillet ni anbefalinger til Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioners fortsatte arbejde med at udvikle deres internationaliseringsindsats og dermed sikre en stærk internationalisering på Kulturministeriets område.

Anbefalingerne skal ses som et oplæg til, at uddannelsesinstitutionerne formulerer mål og ambitionsniveauer for internationalisering og engagerer sig i de nationale politiske initiativer for at fremme internationalisering af de videregående uddannelser.

1. Internationaliseringsstrategier

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør fortsætte med at styrke deres internationaliseringsindsats ved at udvikle strategier, handlingsplaner eller retningslinjer for internationalisering. Udformningen af klare rammer, som hele institutionen kender, deler og ejer, kan dels sikre, at internationaliseringsindsatsen på den enkelte institution bliver udviklet på en hensigtsmæssig og effektiv måde, og dels sikre et ledelsesmæssigt fokus på internationaliseringsindsatsen.

2. Code of conduct

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør i fællesskab udarbejde en *code of conduct*, som formulerer principperne for hensigtsmæssig information til og behandling af udenlandske studerende og dermed danner grundlag for en gensidig forventningsafstemning mellem den enkelte institution og dens udenlandske studerende.

3. Sprogpolitik

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør udarbejde en sprogpolitik, der kan skabe systematisk fokus på valg af undervisningssprog samt på kvaliteten af engelsksproget undervisning. En sprogpolitik kan endvidere skabe klare rammer for, hvad der i sproglig henseende forventes af administration, kunstfagligt og videnskabeligt personale samt studerende.

4. Nationale internationaliseringsstrategier

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør engagere sig i og følge de nationale strategier for internationalisering af de videregående uddannelser samt markedsføring og branding af Danmark som uddannelsesland.

5. Flere studerende på studierelaterede udlandsophold

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør støtte op om den tværministerielle indsats for at øge antallet af studerende, der deltager i internationale studieaktiviteter (fx studie- og praktikophold i udlandet). Indsatsen for at øge den udgående mobilitet bør omfatte alle former for fagligt begrundet mobilitet og både fokusere på længerevarende udlandsophold og korterevarende udlandsophold.

6. Fokuserede samarbejdsaftaler

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør have fokus på at udvikle forpligtende samarbejder med strategisk sigte og klart formulerede målsætninger med stærke og dynamiske institutioner og fagmiljøer i udlandet. Sådanne strategiske og

forpligtende samarbejdsaftaler kan på den enkelte institution danne grobund for en kvalitativ udvikling af kunstfaglig og kulturel uddannelse, kunstnerisk udviklingsvirksomhed og forskning.

7. Internationalisering og læringsudbytte

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør fortsætte deres arbejde med at fremme internationalisering i overensstemmelse med uddannelsernes mål for læringsudbytte. For at internationalisering kan være til stede som en integreret del af uddannelserne, er det oplagt, at den afspejler sig i såvel uddannelsernes indhold og faglighed som i deres opbygning og tilrettelæggelse.

8. Dokumentation

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner bør i fællesskab arbejde for på årlig basis og efter fælles retningslinjer at sikre en systematisk indsamling af relevante data vedrørende internationale aktiviteter og forhold. Det er vigtigt, at internationaliseringen bliver gjort mere synlig, og at institutionerne kan dokumentere omfanget af deres aktiviteter inden for internationalisering.

9. Netværksgruppe

For at sikre en kvalificeret opfølgning på anbefalingerne og et mere koordineret arbejde med internationalisering på institutionerne bør Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner i fællesskab etablere et netværk med henblik på vidensdeling og erfaringsudveksling vedrørende internationalisering.

1. del - Indledning

Baggrund

Styrket internationalisering af Kulturministeriets videregående uddannelser har længe været et prioriteret indsatsområde. Den politiske flerårsaftale for Kulturministeriets videregående uddannelser for 2007-2010 fastsætter således, at institutionerne skal være attraktive samarbejdspartnere for anerkendte udenlandske institutioner, samt at uddannelserne og de studerende skal have et globalt perspektiv og være internationalt anerkendte for deres høje kvalitet. Internationalisering indgår ligeledes som et centralt perspektiv i Kulturministeriets forskningsstrategi fra marts 2009. Tilsvarende indgår internationalisering som et særskilt element i akkrediteringen af uddannelserne på Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner. Institutionerne skal således dokumentere, at internationalisering er en integreret del af uddannelserne, og at uddannelserne arbejder med at fremme internationalisering i overensstemmelse med deres mål for læringsudbytte.

For at arbejde videre med målsætningerne om styrket internationalisering iværksatte Kulturministeriet i december 2009 en kortlægning af internationaliseringen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. Dette kortlægningsarbejde blev yderligere betonet i regeringens strategi for styrket internationalisering af dansk kulturliv fra juni 2010. Strategien fremhæver således, at regeringen vil øge fokus på den samlede indsats over for internationaliseringen af de videregående uddannelser under Kulturministeriet.⁴

Opgaven med at kortlægge internationaliseringen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner blev forankret i Sekretariatet for Kulturministeriets Rektorer. Til at bistå sekretariatet nedsatte ministeriet en styregruppe med repræsentanter fra ledelsesniveauet på Kulturministeriets institutioner og en referencegruppe bestående af medarbejdere med ansvar for internationalisering ved Kulturministeriets institutioner. Referencegruppens opgave var at stille viden til rådighed og fungere som kvalificeret sparringspartner i forbindelse med kortlægningsarbejdet.

Formål og fokus

I december 2009 formulerede Kulturministeriet kommissorium for kortlægningsarbejdet. Kommissoriet fastsætter, at kortlægningen skal skabe et mere udbygget billede af den aktuelle internationaliseringsindsats på uddannelsesinstitutionerne. Kortlægningen skal således:

- redegøre for rammevilkårene for internationaliseringen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner
- skabe overblik over de væsentligste internationaliseringsaktiviteter ved institutionerne

⁴ Kulturministeriet 2010a: *Styrket internationalisering af dansk kulturliv*, p. 35.

- opgøre institutionernes oplevede muligheder og barrierer i forbindelse med det internationale arbejde og fokusere på udviklingsmuligheder
- beskrive organiseringen af det internationale arbejde på institutionerne samt redegøre for institutionernes strategiske tilgang til internationalisering.

Kortlægningsarbejdet skal herigennem medvirke til at sikre en stærk og kvalitetsbundet udvikling af internationaliseringsindsatsen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner.

Grundlag og opbygning

Som det centrale element i kortlægningsarbejdet iværksatte Sekretariatet for Kulturministeriets Rektorer i foråret 2010 en spørgeskemaundersøgelse blandt Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. Spørgeskemaet rummede 62 spørgsmål om kvantitative og kvalitative forhold inden for 4 hovedområder: internationale aktiviteter, ressourcer og økonomi, organisering af det internationale arbejde samt strategi og ledelse. I spørgeskemaet fik institutionerne mulighed for at kommentere og uddybe deres besvarelser, herunder redegøre for aktuelle tendenser på deres institution. I en række spørgsmål blev institutionerne endvidere bedt om at beskrive fremmede faktorer og uhensigtsmæssige barrierer for internationalisering.

I forbindelse med kortlægningsarbejdet er der også indhentet data fra eksisterende opgørelser i Kulturministeriet.

Rapporten sætter institutionernes besvarelser og Kulturministeriets uddannelsesdata i relation til de eksisterende rammevilkår for internationalisering og perspektiverer uddannelsernes internationalisering i forhold til aktuelle internationaliseringstendenser inden for de videregående uddannelser generelt.

Rapporten indledes med en sammenfatning af kortlægningens væsentligste iagttagelser samt styregruppen og referencegruppens anbefalinger til institutionernes fortsatte arbejde med internationalisering.

Rapporten består herefter af to hovedafsnit samt to appendikser. Rapportens første hovedafsnit præsenterer baggrunden for og formålet med kortlægningen. Rapportens andet hovedafsnit præsenterer resultaterne af kortlægningen. Rapportens første appendiks fremstiller de overordnede rammevilkår for internationaliseringen af de videregående uddannelser i Danmark, dels for de videregående uddannelser generelt, dels for Kulturministeriets uddannelser specifikt. Rapportens andet appendiks rummer en overordnet beskrivelse af Kulturministeriets videregående uddannelser og formidler en række centrale data for disse.

2. del – Kortlægningen

Studentermobilitet

Internationalisering er et komplekst fænomen, som manifesterer sig på en mangfoldighed af måder inden for de videregående uddannelser. Mobilitet, hvor studerende, fagligt eller administrativt personale krydser grænser for at opholde sig i et andet land, er et meget synligt udtryk for internationalisering og udgør en væsentlig komponent i mange institutioners internationaliseringsindsats.

I Danmark har der længe været politisk fokus på, at flere studerende skal på udlandsophold som led i deres uddannelse. Regeringens globaliseringsstrategi fra 2006 fremhæver fx danske studerendes, underviseres og forskeres mobilitet som centralt indsatsområde. I 2009 offentliggjorde Undervisningsministeriet en samlet strategi for øget udgående mobilitet. Ligeledes lancerede Styrelsen for International Uddannelse i 2010 initiativet ”Grib Verden”, som skal inspirere flere unge ved videregående uddannelser til at tage et studie- eller praktikophold i udlandet.

På Kulturministeriets område er øget udgående mobilitet også et politisk prioriteret tema. Dette fremgår bl.a. af de politiske flerårsaftaler for Kulturministeriets videregående uddannelser.⁵ Flerårsaftalerne for 2003-06 og 2007-10 rummer begge målsætninger om at fremme den internationale udveksling af studerende og øge antallet af studerende på studie- og praktikophold i udlandet. I Kulturministeriets resultatkontrakter med en række uddannelsesinstitutioner for perioden 2007-2010 opstilles der endvidere konkrete måltål for antallet af udrejsende studerende.

Studentermobilitet er imidlertid en samlebetegnelse, som omfatter flere forskellige aktiviteter.

- Studentermobilitet kan omfatte udenlandske studerende, der tager en hel uddannelse ved en dansk institution, og danske studerende, der tager en hel uddannelse ved en udenlandsk institution

⁵ Kulturministeriets rammestyring af de videregående kunstneriske og kulturelle uddannelser er siden 2003 blevet suppleret af en række politiske flerårsaftaler, som strækker sig over en fireårig periode. De politiske flerårsaftaler fastlægger de fremadrettede målsætninger og intentioner for uddannelsesområdet. De politiske flerårsaftaler udmøntes i resultatkontrakter mellem Kulturministeriet og de enkelte uddannelsesinstitutioner. Resultatkontrakterne bygger på den gældende flerårsaftales målsætninger, men kontraktens konkrete indhold forhandles mellem ministeriet og den pågældende uddannelsesinstitution. I resultatkontrakterne fastsættes bl.a. de økonomiske rammer og rammer for studenteroptag. Den enkelte uddannelsesinstitution skal hvert år redegøre for opfyldelsen af de mål, der fremgår af resultatkontrakten. Med flerårsaftalen for 2011-2014 bliver resultatkontrakterne afløst af rammeaftaler, som i højere grad vil fokusere på kvalitative mål end kvantitative mål.

- Studentermobilitet kan endvidere finde sted inden for rammerne af multilaterale støtteprogrammer som Erasmus og Nordplus, hvor studerende kan tage på studie- og praktikophold i udlandet
- Studentermobilitet kan også finde sted inden for rammerne af bilaterale udvekslingsaftaler, hvor to institutioner indbyrdes udveksler studerende
- Danske og udenlandske institutioner kan også gå sammen om at udbyde fælles intensive studieforbøb eller hele uddannelser (*joint study programmes*), hvor en del af uddannelsen skal tages ved en udenlandsk institution.

Denne rapport behandler følgende former for studentermobilitet:

- Udenlandske studerende på hele uddannelser ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner
- Udenlandske studerende på studieophold ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner
- Studerende fra Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner på studie- eller praktikophold i udlandet
- Intensive studieforbøb og joint study programmes.

Rapporten vil endvidere se nærmere på forhold som betalingsstuderende samt korterevarende mobilitetsformer som studie- og praktikophold af under tre måneders varighed og studierejser. Rapporten vil i en række relevante sammenhænge sammenfatte institutionernes bemærkninger og kommentarer til de nævnte forhold.

Indgående studentermobilitet

Udenlandske studerende på en hel uddannelse⁶

Tabel 2 viser, at udenlandske ansøgere, optagne og aktive studerende udgør en betragtelig andel af bestanden ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. I 2009 var 21 % af de aktive studerende og henholdsvis 27 % af ansøgerne og 20 % af de optagne studerende således fra udlandet. Disse tal har for perioden 2007-2009 været nogenlunde stabile.

⁶ De følgende opgørelser over udenlandske studerende på hele uddannelser ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner bygger på institutionernes årlige indberetning af uddannelsesstatistik til Kulturministeriet. I institutionernes indberetning defineres udenlandske studerende på en hel uddannelse som studerende, "der på ansøgnings-/optagelsestidspunktet *ikke* havde dansk statsborgerskab" (Kulturministeriet 2008, p. 7). Endvidere hedder det: "Studerende fra udenlandske institutioner, der deltager i udvekslingsstudier ved institutionen, skal ikke regnes med i denne opgørelse".

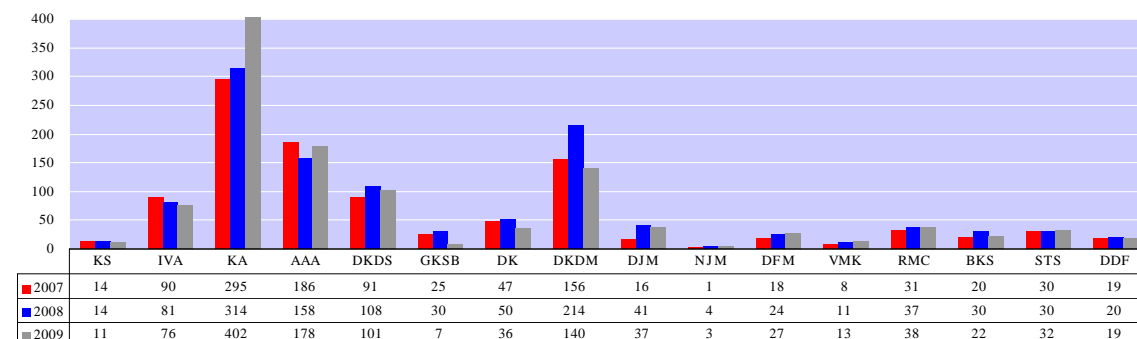
Tabel 2. Udenlandske ansøgere, optagne og aktive studerende ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner 2007-2009⁷

	2007			2008			2009		
	I alt	Udenlandske	%	I alt	Udenlandske	%	I alt	Udenlandske	%
Aktive	5335	1047	20	5361	1166	22	5329	1142	21
Ansøgere	7365	1945	26	6897	1754	25	8040	2181	27
Optagne	1624	393	24	1698	360	21	1621	330	20

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Figur 3 viser, hvordan de udenlandske studerende fordelte sig på de enkelte institutioner i perioden 2007-2009. Af figuren fremgår det, at de udenlandske studerende i høj grad er koncentreret på en række af de større institutioner på Kulturministeriets område. Kunstakademiets Arkitektskole (KA), Arkitektskolen Aarhus (AAA), Det Kgl. Danske Musikkonservatorium (DKDM), Danmarks Designskole (DKDS) samt Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA) er de institutioner, der har det højeste antal udenlandske studerende på en hel uddannelse.

Figur 3. Udenlandske studerende på en hel uddannelse 2007-2009, opgjort på institution

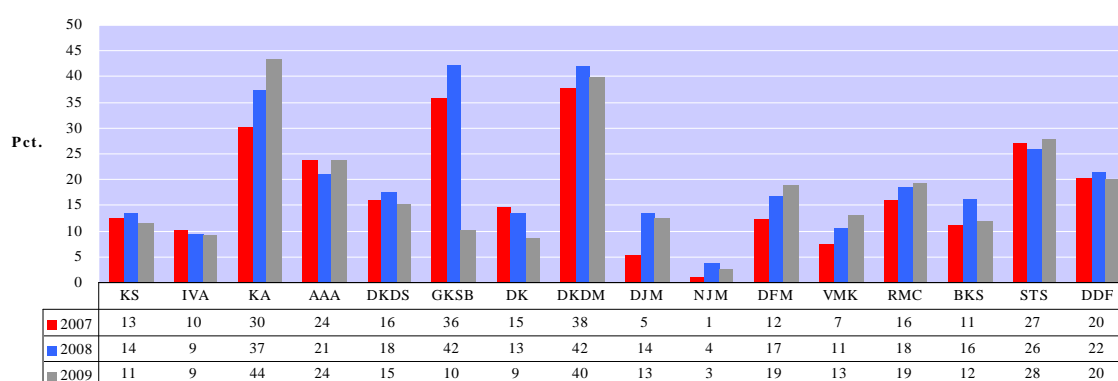

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

⁷ Det skal i denne sammenhæng nævnes, at en række af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner ikke har årligt optag af studerende. Kunstakademiets Konservatorskole har således kun optag på bachelordelen hvert tredje år (sidste gang i 2010 og næste gang i 2013). Den Danske Filmskole og Skolen for Moderne Dans under Statens Teaterskole kun har optag hvert andet år (for såvel Filmskolen som Skolen for Moderne Dans var sidste optag i 2009 og næste optag i 2011). Optaget til Filmskolens animationsinstruktørlinje ligger dog forskudt et år i forhold til det øvrige optag på Filmskolen og fandt sidste gang sted i 2010.

Figur 4 sammenholder antallet af udenlandske studerende på en hel uddannelse med det samlede antal studerende på hver enkelt institution. Figuren viser, at alle institutioner har et vist niveau af udenlandske studerende på hele uddannelser, men også at der er en markant spredning blandt institutionerne, med hensyn til hvor stor en andel de udenlandske studerende på en hel uddannelse udgør. I den ene ende af spektret befinder Kunstakademiets Arkitektskole (KA) og Det Kgl. Danske Musikkonservatorium (DKDM) sig med andele af udenlandske studerende i 2009 på 40 % eller derover. I den anden ende af spektret befinder Nordjysk Musikkonservatorium (NJM) sig med en andel på 3 % udenlandske studerende i 2009.⁸

Figur 4. Andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse i % 2007-2009, opgjort på institution

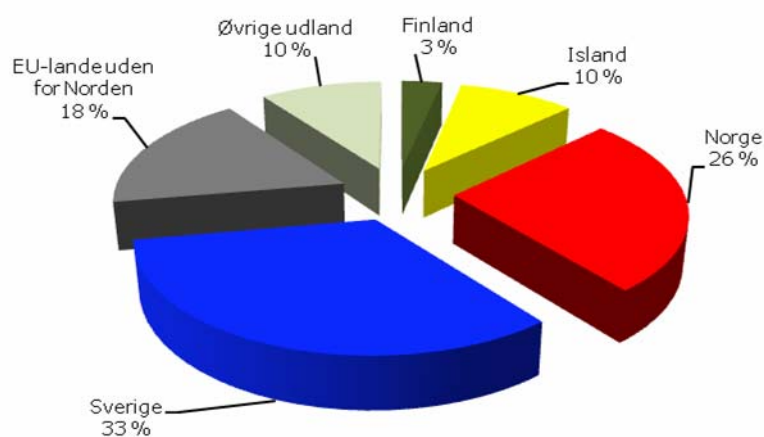

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Figur 5 viser, hvilke lande eller geografiske områder de udenlandske studerende på en hel uddannelse kommer fra. Som det fremgår af figuren, så udgør studerende fra de nordiske lande langt hovedparten af udenlandske studerende på hele uddannelser ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. Blandt de nordiske studerende er det særligt de svenske og norske studerende, som skiller sig ud med andele på henholdsvis 33 % og 26 % af den samlede bestand af udenlandske studerende. Som helhed tegner de nordiske studerende sig for 72 % af de udenlandske studerende på hele uddannelser. Gruppen af studerende fra EU-lande uden for Norden udgør 18 %, mens gruppen af studerende fra øvrige udland (ikke-EU/EØS-lande) udgør 10 % af den samlede udenlandske studenterbestand.

⁸ Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner er mindre institutioner, og i statistisk sammenhæng skal man være opmærksom på den usikkerhed, som de små populationer giver. Selv meget små faktiske ændringer i tallene fra år til år kan således resultere i relativt store udsving i opgørelserne.

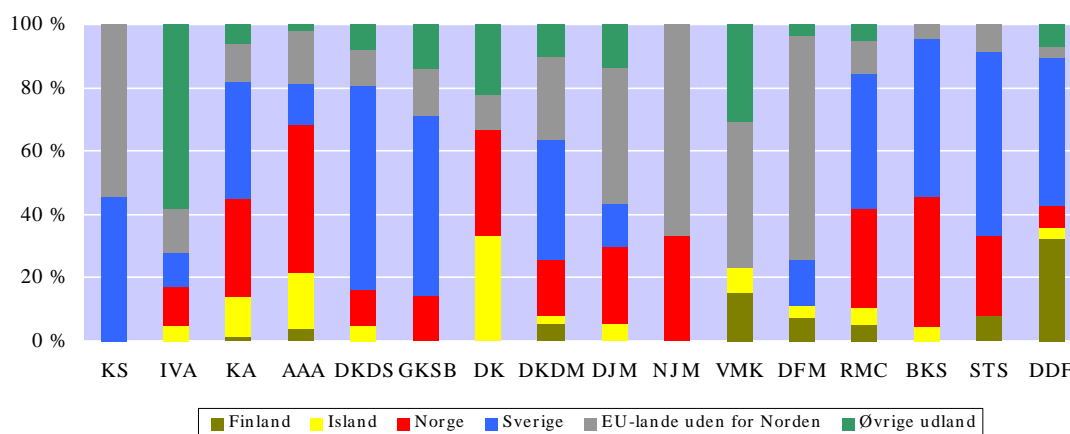
Figur 5. Geografisk fordeling af udenlandske studerende på hele uddannelser i 2009

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

I forlængelse af figur 5 fremgår det dog af figur 6, at der er betydelige forskelle mellem de enkelte uddannelsesinstitutioner med hensyn til nationalitetssammensætningen af de udenlandske studerende på en hel uddannelse.

Figur 6. Geografisk fordeling af udenlandske studerende på hele uddannelser i 2009, opgjort på institution

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Sammenfattende kan man sige, at Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner som helhed tiltrækker mange udenlandske ansøgere og har en stor andel af udenlandske studerende på en hel uddannelse. De udenlandske studerende koncentrerer sig i høj grad på en række af de større institutioner, men alle institutioner har en vis andel af udenlandske studerende på hel uddannelse. Samlet set kommer 72 % af de udenlandske studerende på en

hel uddannelse fra de nordiske lande, primært fra Sverige og Norge. Sammensætningen varierer dog meget institutionerne imellem.

For så vidt angår udenlandske studerende på en hel uddannelse, har Kulturministeriets institutioner således en høj internationaliseringsgrad. Eftersom et stort flertal af disse studerende stammer fra de nordiske lande, er denne internationalisering i høj grad regionalt forankret. Det er i denne sammenhæng centralt at fremhæve den nordiske dimension og det nordiske samarbejde inden for uddannelse som en særlig og væsentlig form for internationalisering.

Udenlandske betalingsstuderende

Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet indførte fra efteråret 2006 studieafgifter for studerende fra lande uden for EU/EØS. På Kulturministeriets område blev der indført studieafgifter for studerende fra lande uden for EU/EØS med virkning fra 1. januar 2008.

I sammenhæng med indførelsen af studieafgifter blev der indskrevet konkrete måltal for antal betalingsstuderende i en række institutioners resultatkontrakter med Kulturministeriet for perioden 2007-2010. Kravene varierer fra institution til institution, og enkelte institutioner er ikke omfattet af et sådant krav – dette gælder dog fortrinsvis mindre institutioner som Den Danske Filmskole, Statens Teaterskole og Kunstakademiets Konservatorskole. Målkraevne øges gradvis i resultatkontraktperioden og væsentligt i 2009 og 2010.

I 2009 var det samlede måltal for antallet af udenlandske betalingsstuderende ved Kulturministeriets uddannelser 32. Af institutionernes årsrapporter til Kulturministeriet fremgår det imidlertid, at kun 20 betalingsstuderende studerede ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner i 2009. Tilsvarende var det samlede måltal i 2010 i alt 55 betalingsstuderende. Årsrapporterne viser dog, at kun 25 betalingsstuderende i 2010 var indskrevet på Kulturministeriets uddannelser.⁹ Denne manglende opfyldelse af målene tydeliggør, at det er en vanskelig proces at etablere sig med betalingsstuderende.

Som led i kortlægningen er institutionerne blevet spurgt, hvilke faktorer der kan fremme rekruttering og optagelse af udenlandske studerende, herunder udenlandske betalingsstuderende, og hvilke barrierer der er herfor.

En række institutioner peger på, at udenlandske studerende spiller en vigtig rolle i udviklingen af internationaliseringen på deres institution. De bringer ofte nye perspektiver ind i undervisningen, er ofte meget motiverede og sætter faglige standarder, som har en positiv indflydelse på deres medstuderende. Udenlandske studerende kan derfor være med til at sikre et højt fagligt niveau i undervisningen og en international orientering af studiemiljøet og kan således anspore til faglig og studiemæssig udvikling.

Institutionerne peger også på, at Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner nyder et godt ry internationalt, og at det derfor ikke er svært at tiltrække udenlandske studerende. Dette vidner andelen af udenlandske studerende på institutionerne også om. Institutionerne peger

⁹ Institutionernes årsrapporter kan findes på www.kum.dk/vidennet.

tillige på, at en yderligere udvikling af institutionernes engelsksprogede hjemmesider samt en mere aktiv og målrettet markedsføringsindsats vil kunne virke fremmende for rekrutteringen af udenlandske studerende.

Af barrierer for rekrutteringen af udenlandske studerende nævner flere institutioner, at det endnu kun er et fåtal af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner, som udbyder hele uddannelser på engelsk. Som en væsentlig barriere anfører en række institutioner endvidere, at kombinationen af dyre boliger og høje leveomkostninger i Danmark i vid udstrækning begrænser institutionernes muligheder for at tiltrække udenlandske studerende til hele uddannelser. For så vidt angår betalingsstuderende, peger flertallet af institutionerne på, at de meget dyre uddannelser afholder studerende fra lande uden for EU/EØS fra at søge om optagelse. Endvidere oplever nogle institutioner, at betalingsstuderende frafalder studiet på grund af de høje årlige studieafgifter.¹⁰

Udenlandske udvekslingsstuderende¹¹

Styrelsen for International Uddannelse offentliggør hvert år en mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser, som viser tendenserne i den internationale mobilitet. Af mobilitetsstatistikken for 2008-09 fremgår det, at i alt 7.899 internationale studerende var på studieophold i Danmark i studieåret 2008-09, heraf 358 studerende ved Kulturministeriets uddannelser. Kulturministeriets uddannelser modtog således godt og vel 4 % af det samlede antal internationale studerende på studieophold. Dette tal skal sammenholdes med, at de studerende ved Kulturministeriets uddannelser udgør ca. 3 % af det samlede antal studerende på videregående uddannelser i Danmark.

¹⁰ I forbindelse med indførelsen af studieafgifter for studerende fra lande uden for EU/EØS etablerede Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet hver især en friplads- og stipendieordning for disse studerende. Kulturministeriet har valgt ikke at etablere en tilsvarende friplads- og stipendieordning, fordi den ville skulle finansieres inden for de eksisterende uddannelsesbevillinger.

¹¹ De følgende opgørelser over udenlandske udvekslingsstuderende ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner bygger på institutionernes årlige indberetning af uddannelsesstatistik til Kulturministeriet. I institutionernes indberetning defineres udenlandske udvekslingsstuderende som studerende "fra udenlandske uddannelsesinstitutioner, der deltager i meritgivende kurser ved institutionen i minimum et semester, og som er optaget uden om den normale optagelsesprocedure, dvs. gennem udvekslingsprogram, gennem særlige institutionsaftaler eller ved privat eller anden kontakt" (Kulturministeriet 2008, p. 10).

Tabel 3. Internationale studerende på studieophold i Danmark 2006-07 – 2008-2009

	2006-07	(%)	2007-08	(%)	2008-09	(%)
Universitetsuddannelser	4541	66	5037	69	5234	66
Professionsbacheloruddannelser	1761	26	1718	23	1941	25
Erhvervsakademiuddannelser	255	4	307	4	366	5
Kulturministeriets uddannelser	259	4	261	4	358	4
I alt	6816	100	7323	100	7899	100

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse

Tabel 4, som er baseret på Kulturministeriets uddannelsesstatistik, viser, at i alt 313 udenlandske studerende var på et meritgivende studieophold ved en af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner i 2009. Dette er en nedgang i forhold til 2008, hvor institutionerne modtog i alt 356 udenlandske udvekslingsstuderende, men en fremgang i forhold til 2007. Man kan derfor ikke tale om en tendens i perioden.¹²

Tabel 4. Antal udenlandske udvekslingsstuderende på meritgivende studieophold ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner 2007-2009

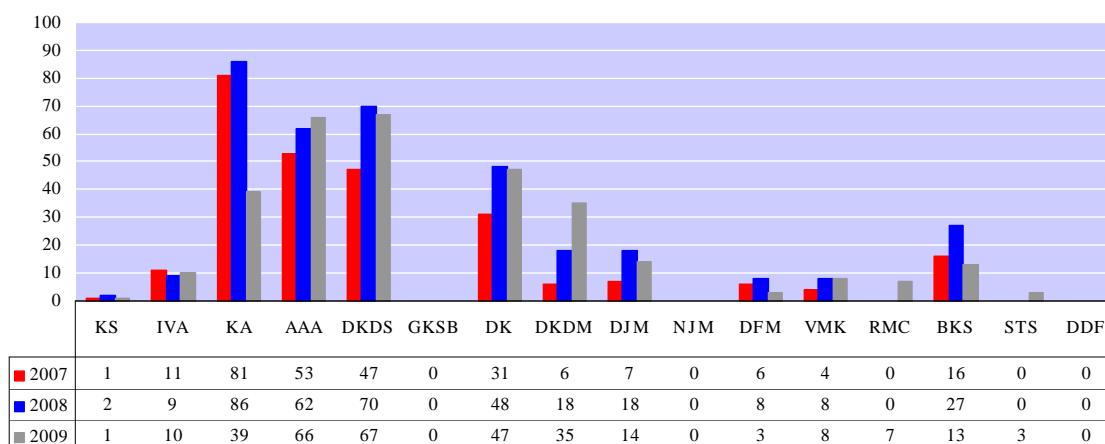
	2007	2008	2009
I alt	263	356	313

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Figur 7 viser, hvordan de udenlandske udvekslingsstuderende fordelte sig på de enkelte institutioner. Af figuren fremgår det, at især arkitekt- og designskolerne modtager mange udvekslingsstuderende. Danmarks Designskole (DKDS) var således den institution, der i 2009 modtog flest udvekslingsstuderende. Antallet af udenlandske udvekslingsstuderende har i perioden 2007-2009 været stabilt eller stigende på størstedelen af institutionerne. Enkelte institutioner har dog også oplevet et fald i antallet af indkommende udvekslingsstuderende.

¹² Mobilitetsstatistikens tal for Kulturministeriets uddannelser er ikke helt identiske med tallene i denne rapport. Mobilitetsstatistikken opgiver således, at 358 internationale studerende var på studieophold ved en af Kulturministeriets uddannelser i 2008-2009 (tabel 3), mens tabel 4 viser, at 356 udenlandske studerende var på studieophold i 2008. Denne uoverensstemmelse skyldes, at mobilitetsstatistikken også medtager tallene for en række selvejende institutioner under Kulturministeriet, som ikke er omfattet af denne rapport (Det Fynske Kunstakademi, Det Jyske Kunstakademi, Dramatikeruddannelsen, Skuespillerskolen ved Odense Teater og Skuespillerskolen ved Aarhus Teater).

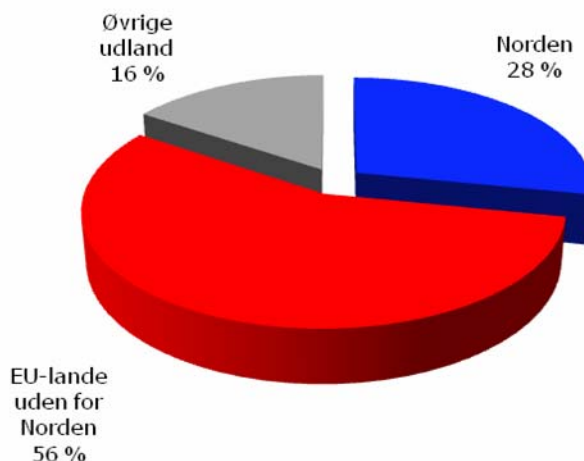
Figur 7. Udenlandske udvekslingsstuderende på studieophold 2007-2009, opgjort på institution

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Figur 8 angiver, hvilke geografiske områder de udenlandske udvekslingsstuderende kommer fra. Udvekslingsstuderende fra de nordiske lande udgjorde i 2009 28 % af det samlede antal udvekslingsstuderende. Udvekslingsstuderende fra EU-lande uden for Norden udgjorde 56 %, og udvekslingsstuderende fra øvrige udland udgjorde 16 % af det samlede antal udenlandske udvekslingsstuderende i 2009.

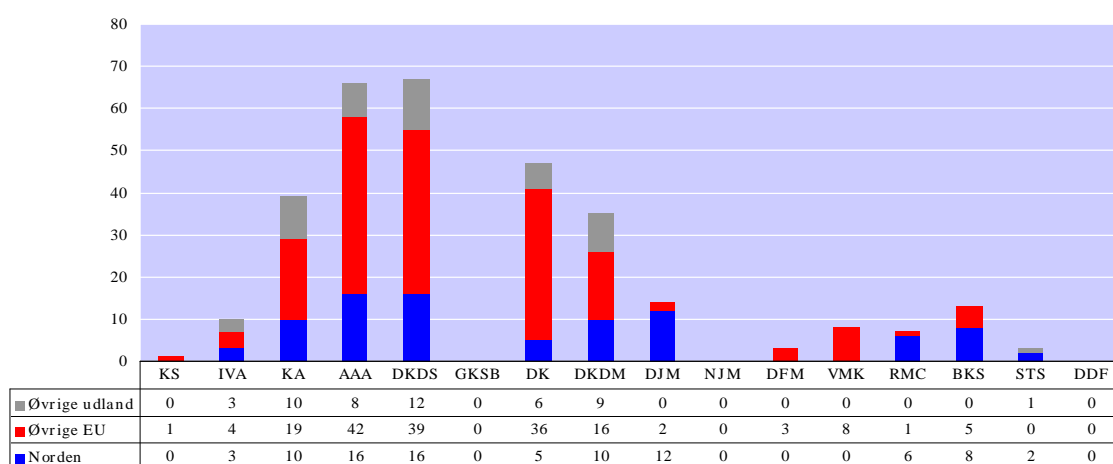
Figur 8. Udenlandske udvekslingsstuderende fordelt efter geografisk tilhørsforhold 2009

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Figur 9 opgør den geografiske sammensætning af de udenlandske udvekslingsstuderende i 2009 på institutionsniveau. Figuren viser, at tendensen til, at flertallet af de udenlandske udvekslingsstuderende kommer fra EU-lande, også er generelt gældende på de enkelte institutioner.

Figur 9. Udenlandske udvekslingsstuderende fordelt efter geografisk tilhørsforhold 2009, opgjort på institution

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Som led i kortlægningen er institutionerne blevet spurgt, hvilke faktorer der kan øge den indgående studentermobilitet, og hvilke barrierer der er herfor.

Institutionerne peger på, at Danmark og det danske uddannelsessystem generelt nyder et godt ry i udlandet. De gode studiefaciliteter og fysiske rammer ved Kulturministeriets institutioner nævnes også som en positiv faktor. Institutionerne peger endvidere på, at øget markedsføring generelt og udvikling af institutionernes engelsksprogede hjemmesider specifikt vil virke positivt. Flere institutioner understreger tillige, at kvalificerede samarbejdsaftaler og netværk er en nødvendighed for at sikre tilgangen af kvalificerede udvekslingsstuderende.

Kombinationen af dyre boliger og høje leveomkostninger er ifølge institutionerne en væsentlig barriere for den indgående mobilitet. Andre barrierer er et lille udbud af engelsksproget undervisning og forskellig studiestruktur mellem danske og udenlandske uddannelser. Endelig understreger en række institutioner, at de ikke har tilstrækkeligt med studiepladser og ikke har reserverede studiepladser til udenlandske udvekslingsstuderende.

Institutionernes centrale og gennemgående pointe er dog, at de ikke har interesse i at modtage flere udvekslingsstuderende. Frem for at fokusere på at øge antallet af udenlandske udvekslingsstuderende er det vigtigt at sikre kvaliteten af de udvekslingsstuderende, der kommer. Dette kræver en løbende kvalitetssikring af udvekslingsaftaler og samarbejdspartnere.

Udgående studentermobilitet

Studie- og praktikophold i udlandet¹³

Af Styrelsen for International Uddannelses mobilitetsstatistik for 2008-09 fremgår det, at i alt 5.297 studerende fra danske videregående uddannelsesinstitutioner var på studieophold i udlandet i studieåret 2008-09, heraf var 201 studerende fra Kulturministeriets uddannelser.¹⁴ Studerende ved Kulturministeriets uddannelser udgjorde således cirka 4 % af det samlede antal studerende på studieophold i udlandet. Dette tal skal sammenholdes med, at de studerende ved Kulturministeriets uddannelser udgør ca. 3 % af det samlede antal studerende på videregående uddannelser i Danmark.

Tabel 5. Danske studerende på studieophold i udlandet 2006-07 – 2008-09

	2006-07	(%)	2007-08	(%)	2008-09	(%)
Universitetsuddannelser	3505	73	3700	73	3848	73
Professionsbacheloruddannelser	1028	21	999	20	1071	20
Erhvervsakademiuddannelser	159	3	193	4	177	3
Kulturministeriets uddannelser	156	3	164	3	201	4
I alt	4848	100	5056	100	5297	100

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse

For at give et tilnærmet indtryk af, hvor mange af de danske studerende der tager på udvekslingsophold, sammenholder mobilitetsstatistikken også antallet af danske studerende på studieophold i udlandet med den samlede studenterbestand.

¹³ De følgende opgørelser over antallet af studerende ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner, som har været på et studie- eller praktikophold i udlandet, bygger på to kilder. Opgørelserne bygger fortrinsvis på data indsamlet i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen, som blev gennemført som led i denne rapport. Opgørelserne bygger endvidere til en vis grad på institutionernes årlige indberetning af uddannelsesstatistik til Kulturministeriet. I institutionernes indberetning defineres udgående udvekslingsstuderende som ”studerende indskrevet ved institutionen gennem normal optagelsesprocedure, og som i minimum ét semester deltager i meritgivende udvekslingsstudier ved en uddannelsesinstitution i udlandet” (Kulturministeriet 2008, p. 11).

¹⁴ Jf. note 11 vedrørende uoverensstemmelse mellem mobilitetsstatistikens tal og tallene i denne rapport.

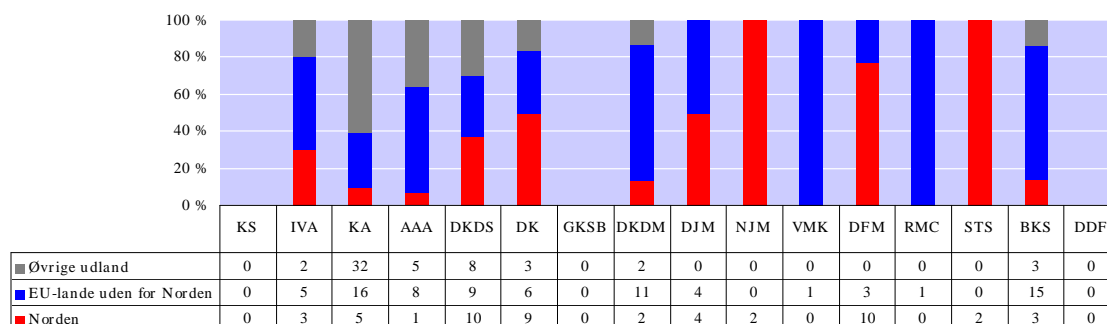
Figur 10. Danske studerende på studieophold i % af bestand 2008-09

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse

Figur 11 opgør i %, hvor de studerende ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner tog på studieophold i 2009. Figuren medtager tillige antallet af udgående udvekslingsstuderende. Figuren viser, at Norden og EU var de mest populære destinationer for de studerende, men også at særligt Kunstakademiets Arkitektskole (KA) samt til en vis grad Arkitektskolen Aarhus (AAA) og Danmarks Designskole (DKDS) havde forholdsvis høje andele af studerende, der tog på studieophold uden for Norden og EU.

Figur 11. Studerende på studieophold i udlandet 2009 i %, opgjort på institution

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

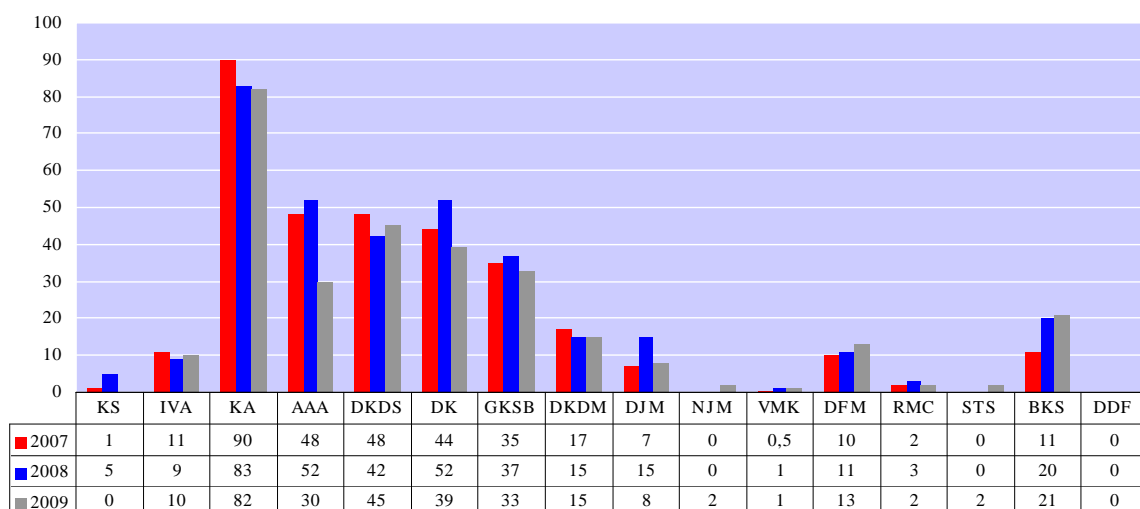
Hvad angår den udgående studentermobilitet, omfatter institutionernes indberetning af uddannelsesstatistik til Kulturministeriet kun studerende, som har været på studieophold i udlandet. Institutionernes indberetning omfatter således ikke praktikophold og afspejler følgelig ikke den faktiske udgående mobilitet. Kulturministeriets uddannelser hviler imidlertid for en stor dels vedkommende delvist på et praksisbaseret grundlag. Praktikophold i udlandet er derfor en væsentlig aktivitet på mange institutioner.

I spørgeskemaet, som blev udsendt i forbindelse med kortlægningsarbejdet, er der søgt taget højde for dette forhold. For at tegne et mere nøjagtigt billede af mobilitetsniveauet og udviklingen i mobiliteten på Kulturministeriets uddannelser er institutionerne derfor blevet

bedt om at angive, hvor mange studerende der har været på meritgivende studie- eller praktikophold i udlandet af mindst tre måneders varighed i perioden 2007-2009.¹⁵

Figur 12 viser at antallet af studerende på studie- eller praktikophold i udlandet for de fleste institutioner er nogenlunde stabilt i perioden 2007-2009. Figuren viser endvidere, at flertallet af institutionerne sender studerende ud, men at der på forholdsvis mange institutioner ikke forekommer nogen eller kun en meget ringe grad af udgående studentermobilitet af mere end tre måneders varighed.

Figur 12. Studerende på studie- eller praktikophold i udlandet 2007-2009, opgjort på institution

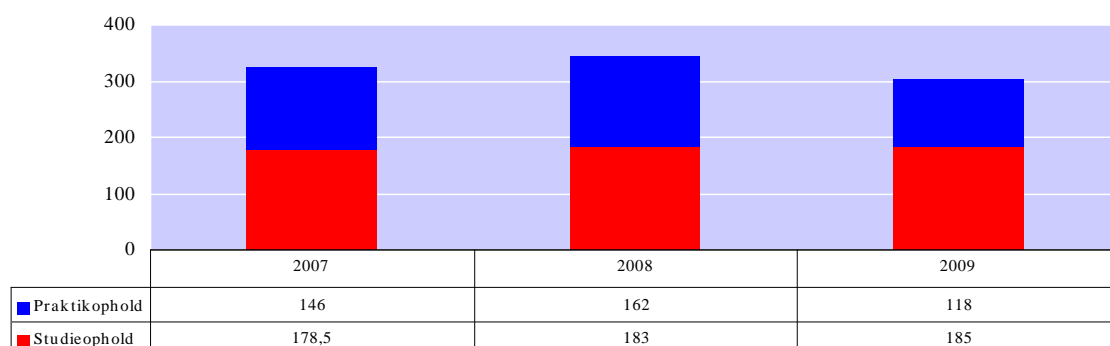

Kilde: Spørgeskema

Figur 13 viser den overordnede fordeling mellem studerende, som har været på studieophold eller praktikophold i udlandet. Af figuren fremgår det, at der i perioden 2007-2009 har været en nogenlunde ligelig fordeling mellem studerende, der har været på studieophold eller på praktikophold i udlandet, dog med et flertal af studerende på studieophold. Fra 2008 til 2009 er der sket et markant fald i antallet af studerende på praktikophold, hvorimod antallet af studerende på studieophold har været stabilt.

¹⁵ Tallene stammer altså direkte fra institutionerne selv og bør tages med dette forbehold. For visse institutioners vedkommende afviger tallene for studieophold fra de indberettede tal til Kulturministeriet.

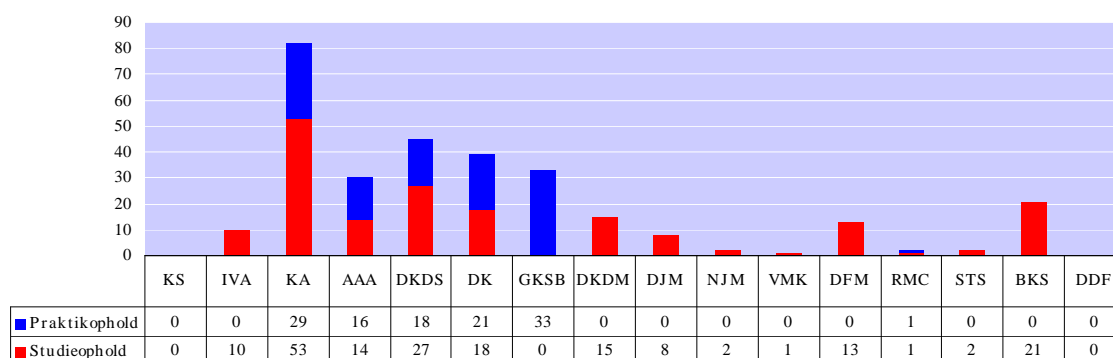
Figur 13. Forholdet mellem studerende på studieophold og praktikophold i udlandet 2007-2009

Kilde: Spørgeskema

Det er dog langt fra alle institutioner, der sender lige mange studerende af sted på studie- eller praktikophold. Figur 14 opgør fordelingen mellem studie- og praktikophold på de enkelte institutioner i 2009. Længerevarende praktikophold i udlandet fandt i 2009 næsten udelukkende sted på arkitektskolerne og designskolerne (KA, AAA, DKDS, DK) – dog med Glas- og Keramikskolen Bornholm (GKSB) som markant undtagelse. Dette kan i høj grad tilskrives disse uddannelsers meget praksisbaserede karakter, og at praktik, herunder praktikophold i udlandet, i vid udstrækning er et integreret element i disse uddannelser.

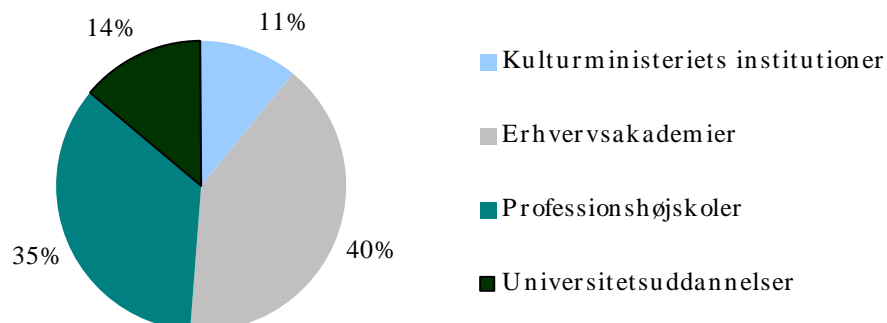
Figur 14. Forholdet mellem studerende på studieophold og praktikophold i udlandet 2009, opgjort på institution

Kilde: Spørgeskema

For så vidt angår praktikophold i udlandet, viser Styrelsen for International Uddannelses mobilitetsstatistik, at 11 % af de 478 studerende, der i studieåret 2008-09 tog på praktikophold i udlandet med Erasmus-programmet, var fra Kulturministeriets uddannelser. Dette tal skal sammenholdes med, at de studerende ved Kulturministeriets uddannelser udgør ca. 3 % af det samlede antal studerende på videregående uddannelser i Danmark.

Figur 15. De danske Erasmus-studerende i praktik, fordelt efter sektor. Andele i % 2008-09

Kilde: Styrelsen for International Uddannelse

FAKTA – praktik i udlandet

På Arkitektskolen Aarhus er ca. 90 % af de studerende på et praktikforløb i løbet af deres kandidatuddannelse, heraf en tredjedel i udlandet. Arkitektskolen betragter udlandspraktik som en væsentlig aktivitet, og skolen har arbejdet målrettet med at udvikle erhvervssamarbejder med udenlandske virksomheder. Skolen har således etableret faste samarbejdsaftaler med et bredt spektrum af udenlandske virksomheder og havde ved udgangen af 2009 indgået praktiksamarbejdsaftaler med 106 virksomheder i udlandet.

Korterevarende studie- og praktikophold

En væsentlig tendens inden for den udgående studentermobilitet er korterevarende udlandsophold. Ved korterevarende udlandsophold forstås studie- og praktikophold af under tre måneders varighed, men af over to ugers varighed. Denne slags udlandsophold kan enten finde sted inden for rammerne af eksisterende støtteprogrammer eller kan bestå i, at en studerende tager et modul ved en udenlandsk institution, som gæstestuderende.

Korterevarende udlandsophold kan også være uddannelsesrelaterede korterevarende praktikophold ved en udenlandsk organisation, institution, virksomhed eller lignende. Sådanne korterevarende studie- og praktikophold gør mobiliteten mere fleksibel og kan lettere passes ind såvel fagligt som socialt i de studerendes hverdag.

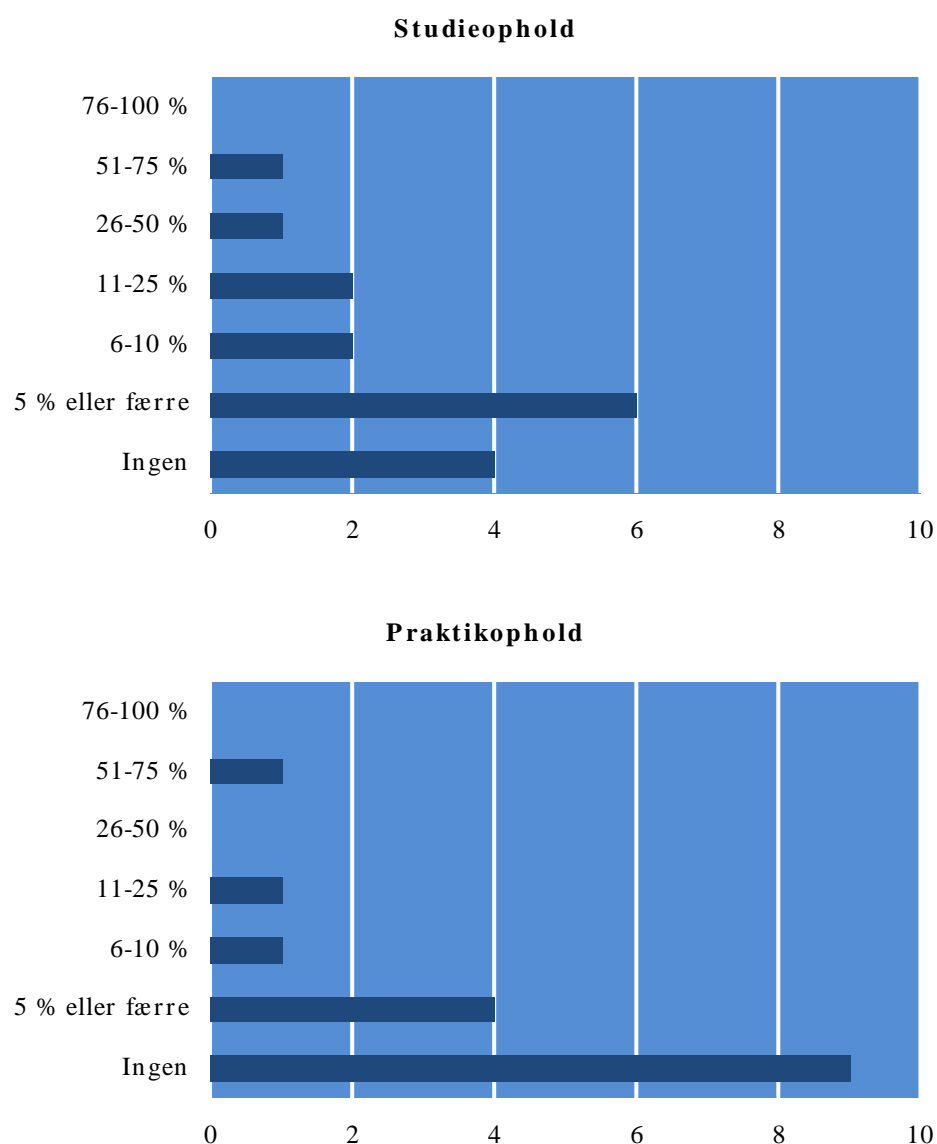
FAKTA – CIRRUS

Danmarks Designskole og Designskolen Kolding indgår i det nordiske netværk af designskoler kaldet CIRRUS. Designskolernes kurser er åbne for studerende fra de nordiske partnerinstitutioner i CIRRUS-netværket under støttemulighederne i Nordplus' Express Mobility-program. Dette program giver studerende mulighed for at studere op til en måned ved en anden nordisk uddannelsesinstitution. Dvs. at hvis en studerende fra en af de øvrige CIRRUS-skoler finder et kursus, der udbydes på en af designskolerne, så kan vedkommende søge om at deltage i det enkelte kursusforløb. Den studerende er altså ikke afhængig af at skulle være optaget som udvekslingsstuderende i et helt semester. Ligeledes indgår Kunstakademiets Billedkunstskoler i det nordiske netværk KUNO, som består af 11 kunstakademier fra fem nordiske lande. Inden for dette netværkssamarbejde har studerende fra de enkelte akademier mulighed for at deltage i kurser ved et af de andre kunstakademier.

Der indsamles imidlertid ikke systematisk information om korterevarende udlandsophold. For dog at belyse denne aktivitet er institutionerne som led i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at skønne, hvor stor en andel af deres studerende der i 2009 var på et korterevarende, uddannelsesrelateret udlandsophold. Det skal i denne sammenhæng understreges, at der fra institutionernes side er tale om skøn, som angiver en tendens frem for en eksakt vurdering.

Figur 16 viser, at hovedparten af de 16 adspurgte institutioner skønner, at det kun var en meget lav andel af deres studerende, som var på korterevarende, uddannelsesrelaterede studie- og praktikophold i udlandet i 2009. Enkelte institutioner skønner dog, at en væsentlig del eller et flertal af deres studerende var på sådanne ophold.

Figur 16. Andel af studerende på korterevarende studie- og praktikophold i udlandet 2009

Kilde: Spørgeskema

FAKTA – korterevarende udlandsophold

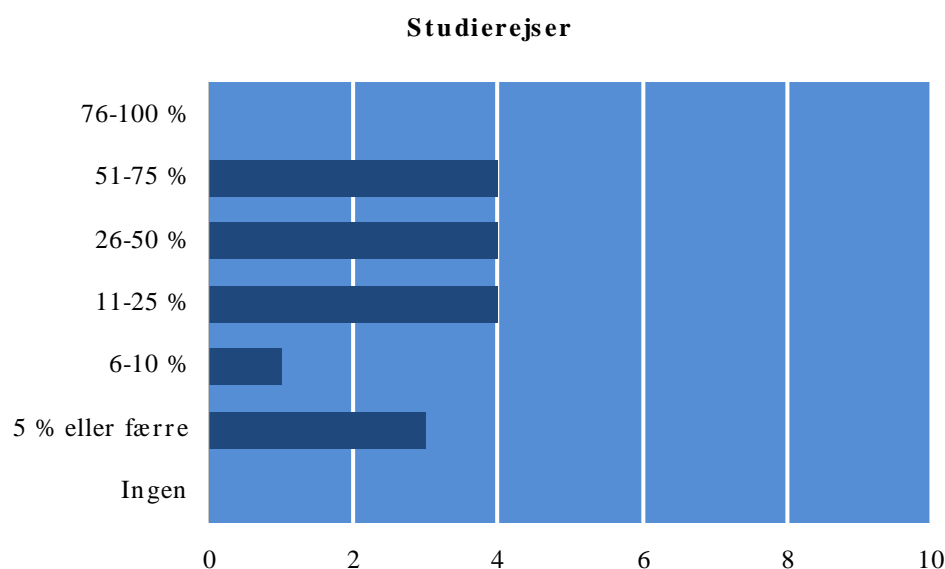
En af de institutioner, der meget aktivt arbejder med korterevarende udlandsophold, er Statens Teaterskole. Korterevarende udlandsophold er en væsentlig del af institutionens internationaliseringsindsats og indgår i skolens uddannelser inden for teater- og dansefagene. De korterevarende udlandsophold omfatter både studieophold, praktikophold og intensive kurser, som udvikles i samarbejde med primært de nordiske partnerinstitutioner. Udlandsopholdene har til formål at give de studerende erfaring med de bedste udenlandske aktører inden for scenekunst.

Studierejser

Gentagne, længerevarende studieture til udlandet er karakteristiske for mange af Kulturministeriets uddannelser og fungerer som et væsentligt element i internationaliseringsindsatsen på institutionerne. De studerende får måske ikke den interkulturelle erfaring, der ofte fremhæves som væsentlig i forbindelse med internationalisering, men de får ad konkret vej et fagligt forankret internationalt perspektiv i deres uddannelse.

Institutionerne er på denne baggrund blevet bedt om at skønne, hvor stor en andel af deres studerende der i 2009 var på studierejse i udlandet som led i deres studier. Som figur 17 viser, så skønner halvdelen af de 16 institutioner, at en væsentlig del eller et flertal af deres studerende var på studierejse i 2009.

Figur 17. Andel af studerende på studierejser til udlandet 2009

Kilde: Spørgeskema

FAKTA – studierejser

Den Danske Filmskole sender hvert år en stor del af sine studerende på studierejse til udlandet. Formålet med studierejserne er at give de studerende inden for skolens forskellige faglinjer mulighed for at mødes med anerkendte fagpersoner og udenlandske filmselskaber. Filmskolen har endvidere stor tradition for, at skolens studerende deltager i internationale filmfestivaler, fx Göteborg, Berlin og Cannes, hvor de mødes og netværker med den internationale filmbranche.

På Kunstakademiets Arkitektskole er internationalisering en vigtig målsætning i udviklingen af uddannelsen og faget. Ved uddannelsen på arkitektskolens Studieafdeling 2 indgår der fx en programsat studieperiode i udlandet. En gang om året flytter hele afdelingen og alle dens studerende således til udlandet for konkret og direkte at studere andre kulturers bykontekst.

Arkitektskolen Aarhus har siden 2009 gennemført en månedlang studietur i udlandet i marts måned for alle studerende på førsteåret. I 2009 gik turen til Mexico, i 2010 til Australien, og i 2011 gik turen til USA. De studerende og deres undervisere gennemfører under studieturene workshoper og mindre opgaver, som samlet set udgør en del af studieplanen for førsteåret på bacheloruddannelsen.

Som led i kortlægningen er institutionerne blevet spurgt, hvilke faktorer der kan øge antallet af studierelaterede udlandsophold, og hvilke barrierer der er herfor.

Institutionerne lægger generelt vægt på, at det ikke i sig selv bør være et mål at øge antallet af studerende, som tager på et studierelateret udlandsophold. Institutionerne understreger, at dette bør ske med udgangspunkt i samarbejdsaftaler med dynamiske partnerinstitutioner med stærke fagmiljøer.

Af barrierer for at øge den udgående mobilitet vurderer mange institutioner, at de studerendes personlige forhold og en manglende lyst til at forlade kendte netværk ofte kan afholde dem fra at tage på længerevarende udlandsophold. Endvidere peger institutionerne på manglende økonomiske ressourcer som en barriere for at tage på studie- eller praktikophold i udlandet. Programmer som Erasmus og Nordplus, der yder støtte til studie- og praktikophold i udlandet, fremhæves på denne baggrund som afgørende for den udgående mobilitet.

En række institutioner nævner endvidere manglende interesse fra de studerendes side samt manglende støtte i det faglige segment som væsentlige barrierer. Flere institutioner anfører i denne sammenhæng, at det er vigtigt, at der er institutionsmæssigt fokus på vejledning og rådgivning om udlandsophold, og at den enkelte uddannelsesinstitution bakker op om mulighederne. I forlængelse heraf påpeger enkelte institutioner også vigtigheden af, at internationalisering set i et fagligt perspektiv synliggøres og indarbejdes i institutionernes studieplaner.¹⁶

Fleksibilitet i meritoverførsel og godkendelse af udvekslingsophold er afgørende forudsætninger for at fremme den udgående mobilitet. Dog peger flere institutioner på, at forskelle i studieplanernes opbygning, dvs. forskellig struktur og indhold af uddannelserne ude og hjemme, er en væsentlig barriere.

¹⁶ Styrelsen for International Uddannelse udarbejdede i 2009 rapporten ”Danske studerendes udlandsophold”, som satte fokus på universitetsstuderendes udbytte af studierelaterede udlandsophold og årsagerne til, at udlandsophold fravælges. Styrelsen spurgte de studerende om årsager til, at de har valgt at tage eller ikke at tage på studieophold i udlandet. De fleste studerende, som har været på et udlandsophold, angiver årsager, der knytter sig til det at opleve en anden kultur eller et andet sprog som udslagsgivende, mens faglige overvejelser tæller mindre. Med hensyn til de studerendes fravalg af studieophold konkluderer rapporten bl.a., at personlige og familiære forhold er den hyppigste årsag til, at studerende fravælger et udlandsophold under studierne. Administrative og bureaukratiske forhold i forbindelse med organisering af udlandsophold er også en væsentlig faktor. Ligeledes nævner mange studerende manglende økonomiske forudsætninger som en forhindring for at komme af sted. En tredjedel af de adspurgte studerende angiver også utilstrækkelig vejledning og information fra egen uddannelsesinstitution som en af årsagerne til, at de ikke kom af sted. Endelig peger en stor del af de studerende på, at de ønsker, at underviserne i højere grad inspirerer og opfordrer dem til udlandsophold, samt at der kommer større fokus på dokumentation af de kompetencer, som et udlandsophold giver dem.

Flere institutioner fremhæver også, at manglende fleksibilitet i studieordningerne gør det vanskeligt at fremme længerevarende udlandsophold. På en række uddannelser er bachelorforløbet således ikke opbygget med udlandsophold for øje, men vil ofte være stramt organiseret og bestå af en række indbyrdes forbundne, obligatoriske forløb. Det kan derfor være svært at finde mulighed for et udlandsophold på bachelorniveau. Enkelte institutioner bemærker dog, at der kompenseres for dette ved at placere længerevarende, obligatoriske studieture til udlandet på bachelorforløbet.

Udgående mobilitet for kunstnerisk-videnskabeligt personale

Forsknings- og undervisningsrelaterede udlandsophold dækker over mange forskelligartede aktiviteter og omfatter bl.a. deltagelse i internationale møder, konferencer, seminarer og netværk, underviserudveksling, studierejser, forskningssamarbejde, censorater m.m. Institutionerne indsamler ikke systematisk oplysninger om disse udlandsophold. Det er derfor ikke muligt at opgøre den samlede mobilitet for det kunstnerisk-videnskabelige personales forsknings- og undervisningsrelaterede udlandsophold.

Institutionerne er dog blevet bedt om at vurdere omfanget og betydningen af den udgående mobilitet for det kunstnerisk-videnskabelige personale, både med hensyn til længerevarende udlandsophold af mere end tre måneders varighed og korterevarende udlandsophold af under tre måneders varighed. Institutionernes svar viser, at længerevarende udlandsophold kun i meget begrænset omfang finder sted og da fortrinsvis i form af ph.d.-studerende, som er på gæsteophold ved en udenlandsk institution. Korterevarende udlandsophold er derimod en væsentlig aktivitet. Flertallet af institutionerne skønner således, at hovedparten af det kunstnerisk-videnskabelige personale tager på korterevarende forsknings- eller undervisningsrelaterede udlandsophold i løbet af et studieår. Enkelte institutioner, særligt musikkonservatorierne, fremhæver endvidere, at korterevarende undervisningsophold i udlandet er et prioriteret indsatsområde.

Flertallet af institutionerne tillægger udgående mobilitet for det kunstnerisk-videnskabelige personale stor betydning. De fremhæver, at underviser- og forskermobilitet er med til at udbygge forholdet til partnerinstitutioner og deltagelsen i netværk og dermed tjener en væsentlig strategisk funktion i forhold til udviklingen af internationaliseringen på institutionen. Det Jyske Musikkonservatorium skriver fx i en kommentar: "Vi arbejder målrettet på at øge andelen af undervisere, der er involveret i det internationale arbejde, for på den måde også at udbygge institutionens samlede netværk". Formålet med underviser- og forskermobilitet består i denne sammenhæng i, at det faglige personale skal få ny inspiration og viden og formidle egen viden, skabe netværk og afdække nye tendenser og nye samarbejdsmuligheder. Underviser- og forskermobilitet kan således bidrage til en forbedret erfaringsudveksling og tjene som gensidig inspiration mellem de samarbejdende institutioner.

Institutionerne peger på, at mere målrettet information om mulighederne for at tage ud og mere fokuserede samarbejdsaftaler med udenlandske institutioner inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed kan fremme den udgående mobilitet blandt det kunstfaglige og videnskabelige personale. Endvidere fremhæver de, at institutionel

opbakning i form af ledelsesmæssigt fokus, sikring af økonomisk støtte og planlægningsmæssig fleksibilitet er fremmende.

Når institutionerne skal pege på barrierer for det faglige personales mobilitet, fremhæver de især to forhold. For det første betoner en række mindre institutioner, at deres stab af undervisere og forskere ikke er stor; hver mand tæller og kan svært undværes, hvilket er en hindring for længerevarende og til dels korterevarende udlandsophold. For det andet er det karakteristisk for Kulturministeriets uddannelser, at en stor del af det faglige personale er deltidsansatte, som plejer en professionel karriere ved siden af deres undervisning eller forskning. Som deltidsansatte vil de ofte være bundet op på andre ansættelsesforhold eller være selvstændige. Dette er umiddelbart en hindring for den udgående mobilitet. Dog kan det kunstfaglige og videnskabelige personales "eksterne" aktiviteter være internationalt orienterede og fx bestå i deltagelse i internationale konkurrencer, forestillinger, opførelser, udstillingsvirksomhed m.m. Designskolen Kolding bemærker i denne sammenhæng: "Mange af skolens fastansatte undervisere og gæsteundervisere bedriver en international designpraksis. Hovedparten af underviserne forholder sig gennem sideløbende/hovedbeskæftigelse med internationale aspekter af eget fagfelt. Den samlede undervisergruppe besidder således en betragtelig forståelse for og i flere tilfælde en indgående erfaring med internationalt arbejde."

Indgående mobilitet for kunstnerisk-videnskabeligt personale

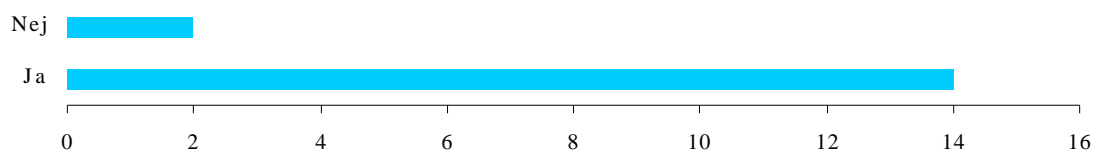
Flertallet af Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner har en vis andel af internationalt kunstnerisk-videnskabeligt personale. Disse ansatte kan enten være udenlandske statsborgere eller have uddannelsesmæssige og faglige kvalifikationer fra udlandet. Ud over det fastansatte internationale fagpersonale har hovedparten af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner også udenlandsk fagpersonale tilknyttet i form af gæsteundervisere, gæsteforskere og gæsteprofessorer. Endelig vil udenlandske fagkræfter ofte være tilknyttet specifikke, afgrænsede aktiviteter.

Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner indsamler ikke systematisk information om disse personalegrupper samt deres ansættelsesforhold og tilknytning til institutionerne. Institutionerne er imidlertid blevet bedt om at oplyse, om de i 2009 anvendte udenlandske fagkræfter til en række uddannelsesrelaterede aktiviteter.

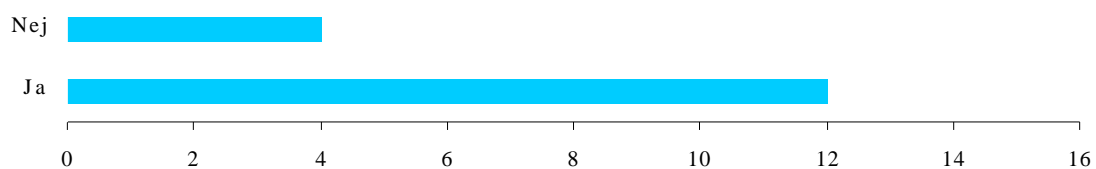
Figur 18 viser, at 14 ud af 16 institutioner i 2009 havde tilknyttet udenlandske gæsteundervisere. I forbindelse med eksaminationer havde 12 ud af 16 institutioner tilknyttet udenlandske fagkræfter, ligesom 11 institutioner anvendte udenlandsk ekspertise i forbindelse med master classes. Udenlandske lærerkræfter blev i mindre grad anvendt som hovedundervisere på hele undervisningsforløb, og endelig inddrog kun få institutioner udenlandsk ekspertise i forbindelse med optagelse af studerende.

Figur 18. Udenlandsk kunstfagligt og videnskabeligt personale på aktivitetsbestemte korte ophold i 2009

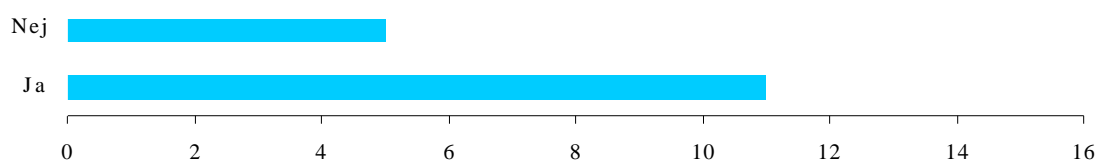
Gæsteundervisere

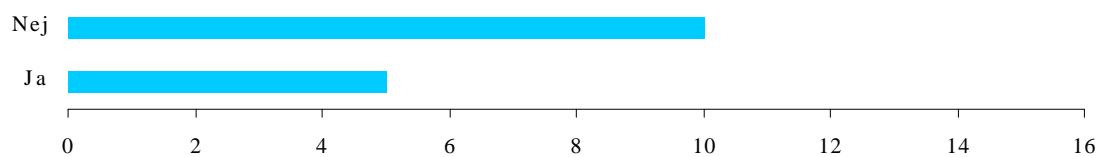
Eksaminationer

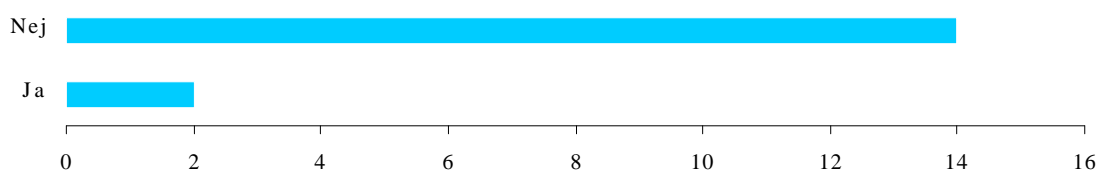
Master classes

Hovedundervisere på hele undervisningsforløb

Optagelse af studerende

Kilde: Spørgeskema

FAKTA – udenlandske undervisere

Det Fynske Musikkonservatorium, der nu er en del af Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole, var en af de institutioner, som i 2009 havde tilknyttet udenlandske lærerkræfter som hovedundervisere på hele undervisningsforløb. Det Fynske Musikkonservatorium havde således hentet udenlandske lærerkræfter ind til at forestå undervisningen på en stor del af konservatoriets uddannelse inden for folkemusik. Disse hovedfagsundervisere kom fra Sverige, hvor der eksisterer en langt større tradition for folkemusik end i Danmark. Ved at tiltrække disse kvalificerede udenlandske lærerkræfter kunne konservatoriet således sikre den højest mulige kvalitet i uddannelsen.

Kun enkelte af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner bruger eksterne, udenlandske lærerkræfter i forbindelse med optagelse af nye studerende. Det Kgl. Danske Musikkonservatorium og Skolen for Moderne Dans under Statens Teaterskole er to eksempler. På uddannelserne under Skolen for Moderne Dans bruges udenlandske eksperter til sidste runde af optagelsesprøverne. Da der ikke findes andre danseuddannelser på et tilsvarende højt niveau i Danmark, er det nødvendigt at hente ekspertise fra lignende videregående uddannelsesinstitutioner i udlandet.

En række institutioner peger overordnet på, at udenlandske undervisere og forskere i høj grad bidrager til at skabe et internationalt studie- og forskningsmiljø på institutionerne; de bringer nye impulser og tendenser med sig og udøver ofte en pædagogisk og faglig inspiration, som er med til at udvikle undervisningen og forskningen på institutionen. Evnen til at tiltrække fagligt kvalificerede og pædagogisk inspirerende undervisnings- og forskningskræfter fra udlandet medvirker også til at bibringe institutionerne et internationalt udsyn. For mange institutioner er de internationale undervisnings- og forskningskræfter derfor et væsentligt aktiv, som er fast integrerede og nærmest uundværlige for institutionen.

FAKTA – international rekruttering

For at tiltrække de bedste undervisere og forskere og sikre en fortsat faglig udvikling har flere institutioner sat fokus på international rekruttering. Kunstakademiets Billedkunstkoler har fx meget aktivt ført en internationalt orienteret rekrutteringspolitik. I 2009 havde Billedkunstkolerne således fire udenlandske professorer ud af i alt otte professorer. De udenlandske professorer skal medvirke til at sikre, at kandidater fra Billedkunstkolerne bliver i stand til at begå sig på den internationale kunstscene.

Forudsætningen for at kunne tiltrække højt kvalificerede udenlandske undervisere og forskere er, at institutionerne kan tilbyde dem attraktive og internationalt orienterede uddannelses- og forskningsmiljøer. Institutionerne peger tillige på, at rekruttering kan fremmes gennem netværksdannelse og udvikling af mere fokuseret samarbejde med

relevante udenlandske institutioner samt bedre institutionel udnyttelse af underviseres og forskeres internationale kontakter og netværk.

Udgående mobilitet for administrativt personale

Internationalisering er ikke blot en udadrettet aktivitet, som finder sted mellem institutioner i Danmark og udlandet, men er også et forhold, som har betydning internt på den enkelte institution. Stadigt tættere samarbejdsrelationer inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed med institutioner i udlandet stiller således øgede krav til det administrative personale om fortsat kompetenceudvikling.

Institutionerne er på denne baggrund blevet spurgt, i hvilket omfang det administrative personale i 2009 var på arbejdsrelaterede ophold ved en udenlandsk institution. Med arbejdsrelateret udlandsophold menes korterevarende ophold af typisk under en uges varighed, som oftest finder sted med henblik på kompetenceudvikling og efteruddannelse.

Fem ud af 16 institutioner angiver, at de i 2009 havde administrativt personale, som var på et arbejdsrelateret udlandsophold. Fire af disse institutioner var musikkonservatorier.

En række institutioner oplyser, at de af forskellige årsager ikke har prioriteret arbejdsrelaterede udlandsophold for deres administrative personale. Blandt årsagerne opregner institutionerne bl.a. forhold som økonomi og arbejdspress, samt at det kan være svært at begrunde nødvendigheden af arbejdsrelaterede udlandsophold for det administrative personale. Institutionerne peger dog især på, at deres administrationer ofte er meget små, hvilket gør det svært at undvære personale i selv kortere perioder.

Flere institutioner, som ikke sender administrativt personale på arbejdsrelaterede udlandsophold, ser dog et potentiale i denne aktivitet og er positive overfor at udvikle den. Flere institutioner peger i denne sammenhæng på, at det er væsentligt, at Erasmus-programmet yder støtte til mobilitet for administrativt ansatte. Dette har medført, at de har øget fokus på området og kraftigt overvejer at anvende muligheden for at sende administrativt personale på udlandsophold.

Det Kgl. Danske Musikkonservatorium har en målsætning om, at dets internationale profil skal være til stede i hele organisationen, og tilbyder derfor aktivt det administrative personale mulighed for arbejdsrelaterede udlandsophold. Konservatoriet fremhæver, at de har meget positive erfaringer med disse udlandsophold. Det Jyske Musikkonservatorium anbefaler ligeledes at sende administrativt personale på udlandsophold, da det medvirker til at sikre forankringen af internationaliseringsbestrebelse i hele institutionen. Endvidere fremhæver Det Jyske Musikkonservatorium, at sådanne udlandsophold kan være en vigtig brik i kvalitetssikringen af de internationale aktiviteter og være positivt for udviklingen af egne aktiviteter.

De to konservatorier peger således på, at hvis institutionen har en målsætning om, at den internationale profil skal være til stede i hele organisationen, så må institutionen også sikre en effektiv udvikling af det administrative personales internationale kompetencer. Det administrative personale skal kunne yde væsentlige ikke-faglige støttefunktioner til

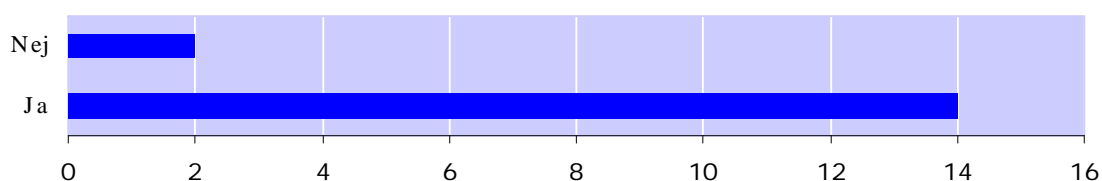
internationale studerende, undervisere og forskere, og dette kan arbejdsophold ved en udenlandsk institution være med til at sikre.

Internationale intensive studieforløb

Internationale intensive studieforløb betegner, at en dansk institution samarbejder med en eller flere udenlandske institutioner om at udvikle og afholde studieforløb af kortere varighed for de deltagende institutioners studerende og undervisere. Internationale intensive studieforløb er en samlebetegnelse og kan bl.a. omfatte internationale summer schools, master classes og workshops, men er ikke begrænset til disse former.

Udviklingen og afholdelsen af intensive studieforløb med internationale samarbejdsinstitutioner er for mange af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner en integreret del af deres virke og en vigtig del af deres internationaliseringsindsats. Figur 19 viser således, at 14 ud af 16 institutioner i perioden 2007-2009 afholdt internationale intensive studieforløb.

Figur 19. Har jeres institution afholdt internationale intensive studieforløb i perioden 2007-2009?

Kilde: Spørgeskema

Institutionerne er på denne baggrund blevet bedt om at komme med eksempler på væsentlige internationale intensive studieforløb, som de har organiseret eller deltaget i mellem 2007 og 2009. Nedenfor nævnes fem intensive studieforløb, som illustrerer spændvidden i Kulturministeriets uddannelser.

I efteråret 2009 rejste 25 studerende og undervisere fra Designskolen Koldings uddannelser inden for Industrielt Design og Interaktionsdesign fem uger til Shanghai. Her deltog de i et intensivt forløb med studerende fra Tongji Universitetet i Shanghai og Asiens største cykelfabrik, Forever. Formålet med forløbet var at designe og fremstille en cykel, der skulle fungere som bæredygtigt transportmiddel for de besøgende ved verdensudstillingen EXPO 2010 i Shanghai.

Studerende fra Den Danske Filmskole deltog i 2008 og 2009 i de to workshops "A Fistful of Euros" (2008) og "For a Few Euros Less" (2009). De to workshops satte fokus på lavbudgetfilm i en europæisk kontekst og udsprang af et samarbejde mellem London Film School, La Femis, Frankrig, Budapest Academy of Film and Drama og Den Danske Filmskole. Forløbene behandlede finansiering, produktion,

distribution og markedsføring af lavbudgetfilm og omfattede bl.a. case-studier med deltagelse af producer, forfatter og instruktør samt paneldiskussioner og seminarer.

Statens Teaterskole har gennem de seneste år afholdt den internationale workshop "Pandora's Box", som er rettet mod studerende inden for lys- og lyddesign.

Workshoppen koordineres af teaterskolen og udspringer af et samarbejde mellem Theatre Academy Helsinki, Dramatiska Institutet Stockholm og Akademi for Scenekunst Fredrikstad. Workshoppen sætter fokus på udvikling af lys- og lyddesign i videoscenografi inden for scenekunsten.

Arkitektskolen Aarhus har i flere år været med til at organisere en række beton-workshopper med udenlandske samarbejdsinstitutioner med det formål at lade de studerende udforske og få en forståelse for betonens muligheder i den arkitektoniske formgivningsproces. I 2008 og 2009 har disse workshopper været afholdt i henholdsvis Rom og Berlin.

I anledning af 200-året for komponisten Joseph Haydns død afholdt Det Kgl. Danske Musikkonservatorium et sommerkursus i 2009 om Haydn og hans tidlige værker. Sommerkurset arbejdede med større og mindre ensembler og Haydn-symfonier og blev afsluttet med to koncerter. Sommerkurset involverede studerende og undervisere fra fem konservatorier (Det Kgl. Danske Musikkonservatorium; Royal Academy, London; Grieg Akademiet, Bergen; Kungliga Musikhögskolan, Stockholm; Conservatorio di Musica, Verona).

Institutionerne peger på, at intensive studieforbøb er en mere vidtrækkende måde at internationalisere på end studenterudveksling. De intensive studieforbøb forpligter de deltagende institutioner på et dybere samarbejdsniveau, hvilket kan føre til tættere partnerskaber og en kvalitativ og kvantitativ forøgelse af det internationale niveau på institutionen. Internationale intensive studieforbøb kan således fungere som brohoved for at udvikle, uddybe og teste eksisterende samarbejdsrelationer med udenlandske institutioner.

Intensive studieforbøb giver endvidere de studerende mulighed for at modtage undervisning i et internationalt miljø og bidrager dermed til at give studerende, der ikke har mulighed for eller ønske om at tage på længerevarende udlandsophold, en koncentreret international oplevelse. De intensive studieforbøb kan også medvirke til at skabe et internationalt forum for underviseres og forskeres faglige udveksling og pædagogiske afprøvning af nye tilgange til undervisning.

Institutionerne peger således overordnet på, at intensive studieforbøb er en effektiv form for internationalisering, som er til gavn for både studerende og undervisere, og som giver institutionerne værdifuld international erfaring. Mange institutioner oplyser, at de forventer en øget aktivitet på dette område inden for de nærmeste år.

Institutionerne peger dog samtidig på, at udviklingen og afholdelsen af intensive studieforbøb er ressourcekrævende og omkostningstungt; de involverer et stort planlægningsarbejde og en målrettet organisatorisk indsats. Intensive studieforbøb kræver derfor ledelsens prioritering og opbakning og en konkret vurdering af den merværdi, som studieforbøbene kan bibringe

institutionen i form af øget fokus på internationalisering, forbedret internationalt studiemiljø, uddybede samarbejdsrelationer og øget international synlighed.

Joint study programmes

Joint study programmes er en ofte anvendt betegnelse for hele uddannelsesforløb, hvor en dansk institution samarbejder med en eller flere udenlandske institutioner om et fælles studieprogram, der består af uddannelseselementer ved de samarbejdende institutioner. Et joint study programme udgør en hel uddannelse og fører til en grad for de deltagende studerende. Joint study programmes er således fødte internationale uddannelser, der har en indbygget mobilitetskomponent og rummer et på forhånd planlagt og meriteret udlandsophold.

På Kulturministeriets område var 4 ud af 16 institutioner i studieåret 2010-2011 involveret i fem joint study programmes. Disse institutioner er Det Jyske Musikkonservatorium, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole, Rytmisk Musikkonservatorium og Kunstakademiets Billedkunstskoler.

Titel	Institutioner	Beskrivelse
Nordic Sound Art	Kunstakademiets Billedkunstskoler	Nordic Sound Art, Joint Study Programme (MFA level), is a Nordic collaboration established within the KUNO network. The study programme is collaboration between the Royal Danish Academy of Fine Art, Malmö Art Academy, Finnish Academy of Fine Art, Bergen National Academy of the Arts, Dept. of Fine Art, and Trondheim Academy of Fine Art. The ambition is to create a study programme that will provide the student with the necessary knowledge and professional competence to create and analyse sound art. Further, it is the aim of the program to enable the student critically and independently to make use of the sonic dimension in the visual arts.
	Malmö Kunstakademi	
	Bergen Kunstakademi	
	Helsinki Kunstakademi	
NoFo (Nordic Master of Folk Music)	Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	With this programme, you will not become a specialist of every Danish, Finnish, and Swedish folk music tradition, but you will, on the other hand, obtain practical and theoretical insight in various Nordic folk music traditions enabling you to use it in your own music - in the right way! The programme will give you contacts and unique possibilities of working within the Nordic region instead of being limited to your own country. It means that you will study the folk music traditions of each country on location, and you will meet some of the best folk musicians and teachers of the country in question. By studying together with students distinguished within each their folk music tradition, you will have the best possible introduction to the different local music traditions.
	Sibelius Akademiet, Helsinki	
	Kgl. Musikhögskolan, Stockholm	
	Voss, Norge	

NOMAZZ (Nordic Master in Jazz)	Det Jyske Musikkonservatorium	During the programme, students will deepen and develop their artistry and technical proficiency, simultaneously acquiring an advanced knowledge of existing Nordic jazz scenes. Programme graduates will be well prepared for professional work in the jazz music field, both in the Nordic market and internationally. Successful completion of the Master's Degree in Nordic Jazz Music prepares students for studies at the doctorate level.
	Kgl. Musikhøgskolen, Stockholm	
	Sibelius Academy, Helsinki	
		Hjemmeside: www.nomazz.net
GLOMAS (Global Music Master)	Det Jyske Musikkonservatorium	As a GLOMAS student, you will enjoy the unique opportunity to study in and experience three Nordic countries, to deepen and develop your artistry and technical proficiency, while simultaneously acquiring an advanced knowledge of the existing Nordic multicultural music scenes. You will also be offered opportunities for fieldwork via partner institutions in the Southern hemisphere (particularly Africa and the Middle East). As a graduate of GLOMAS, you will be well prepared for professional work in the global music field, both in the Nordic market and internationally. The programme leads to a Master Degree of Music (MMus).
	Musikhøgskolen, Malmö	
	Sibelius Academy, Helsinki	
		Hjemmeside: www.glomas.net
EUJAM (European Jazz Master)	Rytmask Musikkonservatorium	Contemporary jazz performers must possess innovative skills in order to stay at the forefront of development in music, culture and business. EUJAM will educate a new generation of strong contemporary jazz performers by supporting a student driven curriculum. EUJAM students will get the possibility to investigate European jazz in its broad artistic, cultural and entrepreneurial scope. EUJAM students will design and perform artistic projects in collaboration with professional performers, organisations and business enterprises. EUJAM students will be given the opportunity to develop a strong international professional network. EUJAM will provide students with a broad range of professional qualifications.
	Conservatorium van Amsterdam	
	Universität der Künste, Berlin	
	Conservatoire national supérieur de musique et de danse, Paris	
		Hjemmeside: www.eujam.eu
Norwegian University of Science and Technology, Trondheim		

De fire institutioner peger på, at joint study programmes er en meget vidtrækkende form for internationalt udvekslings- og uddannelsessamarbejde, hvis positive virkninger bl.a. består i tættere partnerskaber, en kvalitativ og kvantitativ forøgelse af det internationale niveau, samt i at erfaringerne fra deltagelsen ikke blot kan overføres til udvikling af den internationale dimension i institutionernes øvrige studieordninger, men til institutionen som helhed. På denne baggrund betoner fx Det Jyske Musikkonservatorium, at udbuddet af joint study programmes er en integreret del af institutionens internationale strategi, som man fortsat vil arbejde med at udvikle.

Institutionerne fremhæver endvidere, at økonomisk støtte fra Nordplus-ordningen har været en afgørende forudsætning for etablering af deres uddannelsesprogrammer. Fire af de fem joint study programmes er således etableret i regi af nordiske netværk og modtager støtte fra Nordplus.¹⁷

Af udfordringer peger institutionerne på, at udviklingen og afholdelsen af joint study programmes er et komplekst område i faglig, administrativ og økonomisk henseende. Joint study programmes forpligter endvidere de deltagende institutioner til en meget høj grad af samarbejde og koordinering og bygger på en høj grad af tillid mellem de deltagende institutioner. Fælles studieprogrammer kræver tillige en stærk forankring i og et tæt samspil mellem ledelse, lærerkorps og administration på den enkelte institution. Uddannelsesinstitutionerne fremhæver på denne baggrund, at joint study programmes er en særligt krævende form for internationalt uddannelsessamarbejde.

Hovedparten af de institutioner, som ikke deltager i joint study programmes, overvejer kraftigt at involvere sig i eller har ligefrem køreklare koncepter for joint study programmes. Danmarks Designskole har fx i samarbejde med London College of Communication udarbejdet et internationalt uddannelsesforløb inden for "Surface Design". Studieprogrammet er endnu ikke blevet afholdt i sin helhed, men enkelte af kurserne er blevet afviklet på Designskolens kandidatuddannelse med deltagelse af studerende fra den engelske partnerinstitution.

Institutionerne, der ikke deltager i joint study programmes, peger på, at disse uddannelsesforløb både for undervisere og administration er tidskrævende og bekostelige at udvikle og komplicerede at etablere. Institutionerne anfører bl.a., at identifikationen af mulige samarbejdsinstitutioner, koordineringen af samarbejdet om indhold, afdækningen af faglige, administrative og økonomiske implikationer er meget krævende opgaver. Enkelte institutioner anfører endvidere, at der kan herske usikkerhed om, hvorvidt den internationale fællesuddannelse har tilstrækkelig merværdi for den studerende og for institutionen i forhold til en rent dansk uddannelse.

Enkelte institutioner peger på, at Kulturministeriet kunne overveje at etablere en konkurrenceudsat pulje til at finansiere udviklingen og etableringen af internationale fællesuddannelser. I nordisk og europæisk sammenhæng findes der i regi af Nordplus- og Erasmus-ordningerne en række muligheder for at opnå støtte til sådanne studieprogrammer. I dansk sammenhæng blev der med udmøntningen af globaliseringspuljen i 2006 afsat 33 mio. kr. til etablering og markedsføring af såkaldte fællesuddannelser og parallelforløb på Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets områder.¹⁸ En tilsvarende støttemulighed findes ikke på Kulturministeriets område.

¹⁷ Nordplus giver flere muligheder for at søge om støtte til fælles studieprogrammer. Gennem Nordplus kan videregående uddannelsesinstitutioner således søge om støtte til studentermobilitet, "joint curriculum development projects", "joint study programmes" og "Nordic Master Programmes".

¹⁸ Regeringen 2006b: *Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen*. Af aftalen fremgår det, at midlerne udmøntes med 8 mio. kr. i 2008 og 25 mio. kr. i 2009. Betegnelserne "fællesuddannelse" og "parallelforløb" er bortfaldet på universitetsområdet med ændring af universitetsloven maj 2011.

Engelsksproget undervisning

I takt med at internationalisering er blevet et grundvilkår for mange videregående uddannelsesinstitutioner, har engelsk i stigende grad vundet indpas som undervisningssprog. Gennem de seneste år har der således været en kraftig vækst i antallet af kurser og hele uddannelsesforløb på engelsk ved de danske videregående uddannelsesinstitutioner. I forlængelse heraf har der på såvel politisk som institutionelt plan været et markant fokus på engelsksproget undervisning.

På politisk niveau fastslår globaliseringsstrategien fra 2006, at de videregående uddannelsesinstitutioner skal udvikle stærke og internationalt attraktive uddannelsesmiljøer, hvilket konkret betyder, at de bl.a. bør opstille mål for udveksling af undervisere med udenlandske institutioner, og at de bør udarbejde planer for, hvordan underviserens sproglige kompetencer forbedres. Endvidere hedder det, at højt kvalificerede udenlandske studerende bidrager positivt til studiemiljøet, og som led i at tiltrække disse studerende skal der være flere relevante fag og uddannelser på engelsk.

For universiteternes vedkommende hedder det fx i Rektorkollegiets rapport "Internationalisering af de danske universiteter" fra 2004: "Udbuddet af stadig flere engelsksprogede uddannelser har stor betydning for den fortsatte internationaliseringsproces på danske universiteter. En proces, der både har indflydelse på universiteternes pædagogik, den service der tilbydes de studerende, studierne indhold og internationalisering samt på den sproglige træning. Det er en udvikling, som kommer både de danske og de internationale studerende til gode".¹⁹

Sideløbende hermed har der også været kulturpolitisk fokus på at sikre formidlingen af kvalificeret viden på dansk og dermed på at opretholde en vis balance mellem dansk og engelsk som undervisningssprog.

Institutionerne er på denne baggrund blevet spurgt, dels hvilke sprogkrav der stilles til udenlandske studerende, dels i hvilket omfang uddannelser eller uddannelsesdele gennemføres på engelsk, og endelig dels hvilke sprogpolitiske overvejelser de har gjort sig med hensyn til udbud af engelsksprogede uddannelsesstilbud.

Sprogkrav til udenlandske studerende²⁰

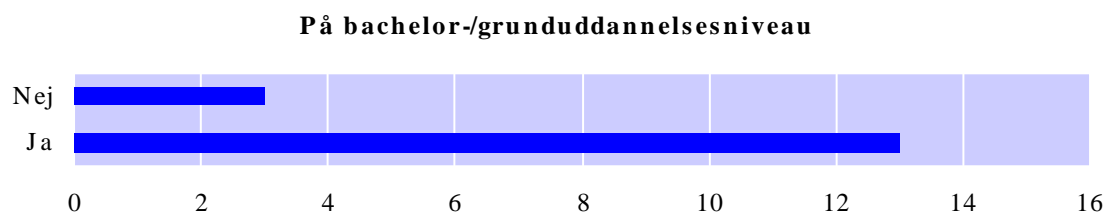
Figur 20 viser, at det på 13 ud af 16 institutioner er et krav, at udenlandske studerende skal kunne følge dansksproget undervisning på bachelorniveau.

¹⁹ Rektorkollegiet 2004, p. 26.

²⁰ Hvad angår sprogkrav, er institutionerne blevet bedt om at svare på, hvorvidt udenlandske studerende skal kunne følge dansksproget eller engelsksproget undervisning fra starten af deres ophold. Institutionerne har fået mulighed for at angive deres besvarelser for både bachelor-/grunduddannelsesniveau og kandidat-/overbygningsniveau. I spørgsmålene er der ikke skelnet mellem engelsksprogede uddannelser eller uddannelseselementer rettet mod udvekslingsstuderende og udenlandske studerende på en hel uddannelse.

Figur 20. Sprogkrav til udenlandske studerende – bachelor-/grunduddannelse

'Den studerende skal kunne følge dansksproget undervisning fra starten af opholdet'

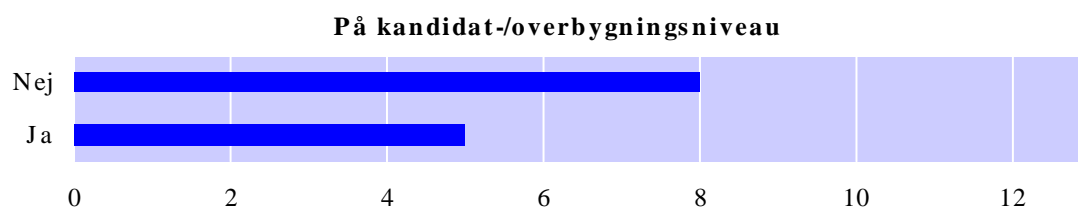

Kilde: Spørgeskema

Figur 21 viser, at det på fem ud af 13 institutioner er et krav, at udenlandske studerende skal kunne følge dansksproget undervisning på kandidatforløbet.²¹

Figur 21. Sprogkrav til udenlandske studerende – kandidat/overbygning

'Den studerende skal kunne følge dansksproget undervisning fra starten af opholdet'

Kilde: Spørgeskema

Figurene illustrerer, at der på institutionernes bacheloruddannelser stilles større krav til dansk kundskaber end på kandidatuddannelserne. Bacheloruddannelserne er således med få undtagelser baseret på, at de studerende skal kunne følge dansksproget undervisning. Kandidatuddannelserne er derimod i langt mindre grad baseret på, at de studerende skal kunne følge dansksproget undervisning.

Engelsksproget undervisning

For at sætte institutionernes sprogkrav til de udenlandske studerende i relation til det faktiske engelsksprogede uddannelsesudbud er institutionerne blevet bedt om at angive,

²¹ En række uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet udbyder ikke uddannelser på kandidatniveau. Statens Teaterskole, Den Danske Filmskole og Glas- og Keramikskolen Bornholm er derfor ikke medtaget i figur 19, hvorfor der kun optræder 13 institutioner.

hvilken form den engelsksprogede undervisning antager. Institutionerne er i denne sammenhæng blevet spurgt, dels om der i studieåret 2008-2009 var uddannelseselementer, hvor undervisningssproget kunne skifte efter behov, dels om institutionerne i studieåret 2008-2009 udbød engelsksprogede undervisningsforløb, herunder om det drejede sig om semesterforløb eller hele uddannelsesforløb.

12 ud af 16 institutioner oplyser, at undervisningssproget kan skifte efter behov. Den langt overvejende del af uddannelsesinstitutionerne praktiserer således en fleksibel parallelsproglighed, hvor undervisningssproget kan skifte efter behov, hvis der fx er studerende, som ikke forstår dansk, eller hvis undervisningen forestås af en ikke-dansktalende underviser.

Med til forståelsen af denne udstrakte anvendelse af en fleksibel parallelsproglighed hører, at en stor del af undervisningen ved flere af Kulturministeriets institutioner ofte foregår i mindre hold eller er individuelt tilrettelagt og foregår på en til en-basis. Dette er fx i vid udstrækning tilfældet på musikkonservatorierne, hvor soloundervisning ofte er tilpasset den studerendes individuelle behov, herunder sproglige behov, og hvor man har store andele af udenlandske studerende. Et andet eksempel er Kunstakademiets Billedkunstskoler, hvor udenlandske professorer varetager undervisningen på flere af akademiets otte professorskoler, og undervisningssproget derfor er engelsk.

Netop fordi en stor del af undervisningen er individuelt tilrettelagt eller foregår i mindre hold, er det ikke muligt at fremlægge eksakte tal for, hvor mange engelsksprogede undervisningsforløb der har fundet sted. Institutionerne er i stedet blevet spurgt, om de i studieåret 2008-2009 udbød engelsksprogede undervisningsforløb, herunder om det drejede sig om semesterforløb eller hele uddannelsesforløb.

Med en enkelt undtagelse oplyser alle institutionerne, at de udbød engelsksprogede uddannelseselementer i studieåret 2008-2009. En række institutioner afholdt engelsksprogede kurser, fordi udenlandske studerende deltog, eller fordi en udenlandsk underviser forestod undervisningen. I mere formel henseende udbød en række institutioner hele semesterforløb eller -moduler og hele uddannelsesforløb på engelsk.²²

²² Det er i denne sammenhæng relevant at nævne, at 12 ud af 16 institutioner ifølge deres resultatkontrakt med Kulturministeriet for perioden 2007-2010 skal udvikle og udbyde engelsksprogede uddannelsestilbud, samt at de skal tiltrække et individuelt fastsat antal betalingsstuderende. Et væsentligt element i tiltrækningen af disse betalingsstuderende er, at der findes engelsksprogede kandidatforløb, eller at kandidatforløbet som helhed kan sammensættes af engelsksprogede uddannelseselementer.

FAKTA – engelsksprogede uddannelser

Kunstakademiets Arkitektskole har etableret to spor med engelsksproget kandidatuddannelse. Kandidatuddannelsen har til formål at rekruttere dygtige internationale studerende, stimulere det internationale miljø på skolen og klæde de studerende på til at arbejde internationalt. Uddannelsen optager 50 % danske og 50 % udenlandske studerende. Ved ansøgningsfristen i foråret 2009 søgte 123 studerende fra 38 forskellige lande om at komme ind på kandidatuddannelsen, heraf blev 20 udenlandske studerende optaget. Ud af disse var fem betalingsstuderende med statsborgerskab fra et land uden for EU/EØS.

Flere institutioner peger på, at engelsk er det altdominerende *lingua franca* inden for internationalt uddannelses- og forskningssamarbejde. Engelsksproget undervisning er derfor ikke blot naturlig, men til en vis grad også nødvendig for mange institutioner. Gennem udviklingen og udvidelsen af engelsksproget undervisning vil institutionerne kunne tiltrække højt kvalificerede udenlandske studerende, undervisere og forskere. Dette vil være til gavn for de danske studerende, som i højere grad vil få en international dimension i deres uddannelse og blive yderligere rustet med internationale kompetencer. Gennem udviklingen af engelsksproget undervisning vil institutionerne endvidere fremstå som professionelle aktører på den internationale scene og som attraktive samarbejdspartnere for udenlandske institutioner.

Flere institutioner fremhæver dog, at manglende sproglige forudsætninger er en barriere for en øget brug af engelsksproget undervisning. Det er på den ene side væsentligt, at de studerende har tilstrækkelige forudsætninger for at kunne modtage undervisning på engelsk, men det er på den anden side også væsentligt, at underviserne har de fornødne sproglige forudsætninger for at kunne undervise tilstrækkeligt præcist og nuanceret på engelsk til, at der ikke sker en forringelse og kvalitetsnedgang af undervisningen. Flere institutioner peger i denne sammenhæng på, at deres kernevirkosomhed består i en fortsat udvikling af uddannelsernes faglige kvalitet. Denne kvalitet må ikke falde som en konsekvens af indførelsen af engelsk som undervisningssprog. Dette kræver et fortsat fokus på engelsk som undervisningssprog og dets betydning for uddannelsernes kvalitet. Flere institutioner fremhæver på denne baggrund, at den øgede brug af engelsk som undervisningssprog kræver en fokuseret kompetenceudvikling ikke blot hos underviserne, men også hos ledelsen og administrationen.²³

Sprogpolitik

Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner er grundlæggende kulturinstitutioner, der spiller en vigtig rolle for den kulturelle identitet i Danmark og for udviklingen af dansk kunst- og kulturliv. For at kunne navigere mellem at være kulturbærende og behovet for

²³ Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at en række institutioner har kompetencegivende kurser i administrativt engelsk for det administrative personale, og at enkelte institutioner, fx Kunstakademiets Arkitektskole, også tilbyder fagligt/akademisk engelsk for det faglige personale.

styrket internationalisering kan det for den enkelte institution være nødvendigt at fastlægge og ekspliciterer en række retningslinjer i en egentlig institutionel sprogpolitik.

Sprogudvalgets rapport ”Sprog til tiden” fra 2008 behandlede i denne sammenhæng bl.a. spørgsmålet om de videregående uddannelsers placering i krydsfeltet mellem at være kulturbærende, hensynet til danske samfundsbehov og øget internationalisering. Rapporten fremsatte en række anbefalinger, herunder at videregående uddannelsesinstitutioner bør udarbejde sprogstrategier, der begrundet valg af undervisningssprog, samt at de bør have systematisk fokus på kvaliteten af engelsksproget undervisning og på underviseres og studerendes sproglige forudsætninger.

På baggrund af sprogudvalgets anbefalinger offentliggjorde regeringen i 2009 sit sprogpolitiske udspil, som opfordrede universiteterne til at udvikle sprogstrategier, der indeholder begrundelser for valg af undervisningssprog, under hensyntagen til dels regeringens målsætninger om universiteter i verdensklasse, dels hensynet til regeringens ønske om, at det danske sprog fortsat skal udvikles som videns- og undervisningssprog.

Som led i kortlægningen er Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner blevet spurgt, om de har en sprogpolitik, og hvilke sprogpolitiske overvejelser de har gjort sig med hensyn til fx udbud af engelsksprogede uddannelses tilbud. En stor del af institutionerne svarer, at de endnu ikke har formuleret en sprogpolitik. En række institutioner angiver dog, at en sprogpolitik er under udarbejdelse, og andre institutioner anfører, at sprogpolitiske overvejelser indgår i flere af institutionens strategiske dokumenter.

Det Kgl. Danske Musikkonservatorium er blandt de institutioner, som har formuleret en eksplicit sprogpolitik. Hensigten er, at sprogpolitikken skal fungere som referencepunkt for forventningsafstemningen mellem konservatoriet og dets studerende, undervisere og administration. Sprogpolitikken skal således medvirke til at sikre en klar information om, hvad der kræves, og hvad der kan forventes i relation til sproglige kompetencer. Sprogpolitikken er derfor lige dele strategidokument og vejledende manual for institutionen og dens brugere.

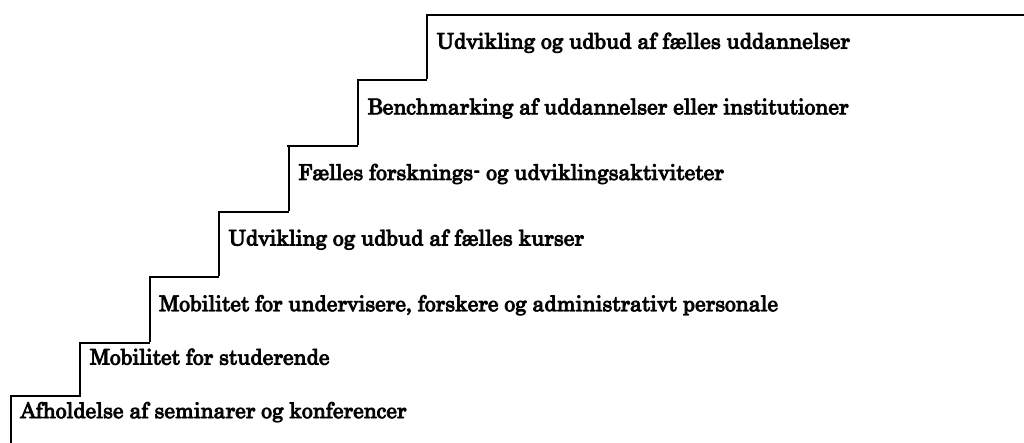
Internationale netværk og forpligtende institutionssamarbejde

I forbindelse med internationalt uddannelses- og forskningssamarbejde skelner man ofte mellem *internationale netværk* og *internationalt institutionssamarbejde*.

Internationale netværk kan både omfatte uformelle netværk, som er mere eller mindre løse sammenslutninger af interessenter, hvor der ikke er gensidigt forpligtende formål forbundet med deltagelse, og mere formaliserede og fokuserede netværk, hvor der foreligger gensidigt forpligtende samarbejdsaftaler.

Internationalt institutionssamarbejde kan både foregå på bilateral basis, dvs. mellem to institutioner, og på multilateral basis, altså mellem flere institutioner. Forpligtende multilateralt institutionssamarbejde vil ofte foregå i regi af et gensidigt forpligtende netværk. Ligesom for netværkenes vedkommende kan institutionssamarbejde rumme forskellige grader af forpligtelse; fra løse udvekslingsaftaler til fokuserede strategiske alliancer.

Uddannelsesinstitutioner kan indgå i internationale netværk og forpligtende bi- og multilateralt institutionssamarbejde af faglige, økonomiske og institutionelle årsager. Det internationale samarbejde kan rumme forskellige grader af forpligtelse alt efter kompleksiteten af samarbejdet. Nævnt i stigende grad af kompleksitet kan internationalt samarbejde fokusere på områder som:²⁴

Af rapportens foregående afsnit er det flere gange fremgået, hvordan deltagelse i internationale netværk og samarbejde med udenlandske institutioner er fundamentet for store dele af internationaliseringsindsatsen ved Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner. I afsnittet om studerende på studie- og praktikophold i udlandet blev det understreget, at mobilitet ikke blot handler om at sende studerende ud, men om at sende dem de rigtige steder hen, hvorfor studentermobilitet bør bygge på samarbejdsaftaler med fagligt stærke institutioner. Tilsvarende pegede institutionerne på, at fokuserede samarbejdsaftaler om uddannelse og forskning kan fremme den udgående mobilitet blandt det kunstfaglige og videnskabelige personale. Institutionerne har også peget på, at internationale intensive studieforløb kan fungere som brohoved for et udbygget og mere fokuseret samarbejde med udenlandske institutioner. Endelig er det blevet fremhævet, at et udbygget og mere fokuseret samarbejde er forudsætningen for at kunne udvikle og afholde internationale fællesuddannelser med udenlandske institutioner.

Det er derfor væsentligt at beskrive, hvorfor og i hvilken grad Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner deltager i og vægter deres deltagelse i internationale netværk og forpligtende institutionssamarbejde.

Figur 22 og 23 viser, at hovedparten af institutionerne i høj grad eller meget høj grad deltager i internationale uddannelsesnetværk, og at de i høj grad eller meget høj grad vægter deres deltagelse i disse. Halvdelen af institutionerne deltager i høj grad eller meget høj grad i internationale forsknings- og/eller udviklingsnetværk og vægter i høj grad eller meget høj grad deres deltagelse i disse.

²⁴ Den grafiske gengivelse er delvist overtaget fra FBE 2008: ”Denmark Unlimited – Slip internationaliseringen løs”, afsnit 4.3. *Internationaliseringstrappen – trin for internationalisering.*

Figur 22. I hvilken grad deltog institutionen i internationale netværk i 2009?

<i>Internationale uddannelsesnetværk</i>		<i>Internationale forsknings- eller udviklingsnetværk</i>	
	Respondenter		Respondenter
Meget høj grad	5	Meget høj grad	4
Høj grad	8	Høj grad	4
Nogen grad	2	Nogen grad	5
Ringe grad	1	Ringe grad	2
Slet ikke	0	Slet ikke	1
I alt	16	I alt	16

Kilde: Spørgeskema

Figur 23. I hvilken grad vægter institutionen deltagelse i internationale netværk?

<i>Internationale uddannelsesnetværk</i>		<i>Internationale forsknings- eller udviklingsnetværk</i>	
	Respondenter		Respondenter
Meget høj grad	8	Meget høj grad	8
Høj grad	5	Høj grad	1
Nogen grad	3	Nogen grad	5
Ringe grad	0	Ringe grad	2
Slet ikke	0	Slet ikke	0
I alt	16	I alt	16

Kilde: Spørgeskema

Flere institutioner peger på, at de investerer meget energi i netværksdeltagelse, da dette kan åbne nye muligheder for institutionen. Deltagelse i internationale netværk giver således institutionen mulighed for at profilere sig i international sammenhæng og tiltrække attraktive samarbejdspartnere. Netværksdeltagelse kan altså tjene et strategisk formål som udgangspunkt for at udvælge samarbejdsinstitutioner og indgå i forpligtende institutionssamarbejder inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

Flere institutioner påpeger endvidere, at Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner ofte er meget små og har specifikke fagområder og derfor i vid udstrækning er afhængige af internationalt samarbejde. En aktiv og målrettet deltagelse og profilering i internationale netværk er nødvendig for at holde sig på omgangshøjde med internationale udviklingstendenser og for at sikre en fortsat kvalitetsudvikling af uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Således anfører fx Kunstakademiets Konservatorskole, at deltagelse i internationale netværk er med til at sikre kritisk masse i undervisning og forskning og kan bidrage til at skabe synergi mellem styrkepositioner hos de deltagende

institutioner. Endelig kan deltagelse i internationale netværk sikre adgang til international viden og forskningsinfrastrukturer, som ikke er tilgængelige i Danmark.

En række institutioner angiver dog, at selvom netværksdeltagelse er højt prioriteret og en afgørende drivkraft for internationaliseringen, så er det også en meget ressourcerelevende aktivitet. Dette er en væsentlig barriere, særligt for de mindre institutioner, som ofte må lade engagementet i netværket afhænge af en grundig afvejning af faglig relevans og strategisk udbytte.

FAKTA – internationale netværk

Kunstakademiets Konservatorskole indgår i det europæiske uddannelses- og forskningsnetværk ENCoRE (European Network for Conservation-Restoration Education). ENCoRE blev stiftet i 1997 på initiativ af konservatorskolen, som også huser ENCoRE's sekretariat, administrerer organisationens hjemmeside og tidsskrift, og som frem til 2010 tegnede organisationens formandskab. Organisationens formål er at fremme samarbejde og mobilitet inden for uddannelse og forskning i konservering samt at sikre anerkendelse og højne kvaliteten af konserveringsuddannelsen og -faget i Europa. ENCoRE inviteres endvidere med til EU-Kommissionens forskningskonferencer inden for kulturarvsbevaring, hvor organisationen har formået at få sat fokus på vigtigheden af, at konserveringsuddannelserne inddrages i EU's rammeprogramsforskning på området.

I 2008 blev Det Informationsvidenskabelige Akademi sammen med Humboldt-Universitetet i Berlin som de første ikke-amerikanske institutioner inviteret til at ansøge om optagelse og blev optaget i det nordamerikanske funderede samarbejde *iSchool Caucus*. *iSchool Caucus* samarbejdet er en sammenslutning af universiteter, der arbejder med at opbygge kendskab, støtte og engagement inden for det informationsvidenskabelige felt både i relation til medier, erhvervsliv, forskningsprogrammer og studenteraktiviteter. Samarbejdet giver blandt andet mulighed for studenterudveksling, forskerudveksling og tilrettelæggelse af fælles internationale symposier og konferencer. Medlemmerne af *iSchool Caucus* tæller foruden Det Informationsvidenskabelige Akademi bl.a. University of California, Drexel University, Florida State University og Humboldt-Universität.

Det Jyske Musikkonservatorium indgår i GLOMUS, som er et globalt netværk for konservatorier med medlemmer i Europa, Afrika, Mellemøsten og Amerika. Netværket er grundlagt af konservatorierne i Aarhus, Malmø og Helsinki, og målet er at formidle og udvikle kultur- og udviklingsprojekter, der fremmer interkulturel kommunikation, videndeling, kapacitetsopbygning og organisatorisk udvikling. Aktiviteterne spænder over udveksling, studieture, biannual camps, forskningssamarbejde, distance learning, music management m.m. Der er GLOMUS-institutioner i følgende lande: Sydafrika, Mozambique, Tanzania, Syrien, Palæstina, Egypten, Afghanistan, Vietnam, Ghana, Mali, USA, Gambia, Sverige, Finland og Danmark.

Institutionerne er ikke blot blevet spurgt om deres engagement i internationale netværk, men tillige om, i hvilket omfang de har indgået forpligtende samarbejdsaftaler med udenlandske institutioner, og hvor stor en andel af disse samarbejdsaftaler der var aktive i 2009.²⁵

Institutionernes besvarelser og årsrapporter til Kulturministeriet viser, at alle institutionerne alt efter deres størrelse har en mere eller mindre omfattende portefølje af samarbejdsaftaler på bi- eller multilateral basis med udenlandske institutioner. For flere institutioner var en stor andel af disse samarbejdsaftaler aktive i 2009.

Forpligtende institutionssamarbejde kan som nævnt fokusere på områder som afholdelse af seminarer eller konferencer, mobilitet, fælles forsknings- og udviklingsaktiviteter, benchmarking og udvikling af fælles kurser eller uddannelser. Institutionernes årsrapporter og besvarelser viser, at institutionernes samarbejdsaftaler i langt overvejende grad vedrører mobilitet. Uddannelses- og forskningssamarbejde samt institutionssamarbejde i forhold til særlige geografiske indsatsområder er dog også væsentlige elementer i samarbejdet med udenlandske institutioner.

Langt størstedelen af mobiliteten foregår inden for Europa og finder typisk sted i regi af Erasmus- og Nordplus-programmerne. En række af de større institutioners besvarelser tegner dog billedet af, at de i stigende grad bruger samarbejdsaftaler strategisk for at sikre de studerende mulighed for studieophold ved institutioner uden for Europa.²⁶ Det er i særlig grad udvekslingsaftaler med engelsksprogede institutioner samt med institutioner i Kina, som synes at have interesse. Det er dog ikke kun større institutioner, som afsætter ressourcer til et sådant strategisk udvekslingssamarbejde. Således har Kunstakademiets Billedkunstskoler udvekslingsaftaler med både amerikanske og kinesiske kunstakademier og har fx en aftale om årlig gensidig udveksling af to studerende med The Central Academy of Fine Arts i Beijing.

Inden for Europa og særligt inden for Norden er der en tendens til, at institutionssamarbejdet er mere forpligtende end rent udvekslingsbaseret samarbejde. Mange institutioner bruger således deres europæiske og især nordiske relationer som løftestang for mere forpligtende samarbejde inden for curriculum-udvikling, fx udvikling af intensive studieprogrammer, udvikling af fælles kursusmoduler og udvikling af hele uddannelser. Rapporten har således tidligere beskrevet, at fire ud af fem joint study programmer var udviklet med udgangspunkt i nordisk samarbejde. Selvom det nordiske samarbejde er regionalt forankret og måske snarere skal ses som en intraregional aktivitet end som en international aktivitet, så er det imidlertid en væsentlig drivkraft for udviklingen af internationaliseringen på mange af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner.

²⁵ Det er i denne sammenhæng relevant at nævne, at uddannelsesinstitutionerne ifølge deres resultatkontrakter med Kulturministeriet for perioden 2007-2010 skal have et individuelt fastsat antal kvalificerede samarbejdsaftaler med udenlandske institutioner. Institutionerne indberetter i deres årsrapporter til Kulturministeriet, hvorvidt de har opfyldt de fastsatte måltal.

²⁶ Jf. figur 11, Studerende på studieophold i udlandet 2009 i %, opgjort på institution.

På Kulturministeriets område er der også eksempler på institutioner, som med afsæt i de informations- og kommunikationsteknologiske muligheder involverer sig i oversøisk uddannelsessamarbejde. Det Kgl. Danske Musikkonservatorium er således i færd med at etablere virtuelt baserede samarbejder med bl.a. Manhattan School of Music. Dette åbner mulighed for, at konservatoriets studerende med udgangspunkt i videokonferencebaseret fjernundervisning kan modtage undervisning af stærke lærerkræfter i udlandet.

En række institutioner understreger, at forpligtende samarbejde med udenlandske institutioner er forudsætningen for og rygraden i deres internationalisering; det er disse samarbejdsaftaler, som muliggør udveksling og i vid udstrækning danner grobund for samarbejdsprojekter inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

Flere institutioner understreger endvidere, at en omfattende aftaleportefølje ikke i sig selv er et mål for, hvor internationaliseret en institution er. Dels er der grænser for, hvor mange aktive aftaler en uddannelsesinstitution har ressourcer til at vedligeholde. Dels er ikke alle aftaler lige relevante for institutionen. Institutionerne fremhæver derfor, at man bør have et klart blik for, hvem man vil samarbejde med, og om hvad man vil samarbejde. På denne baggrund bør den enkelte institution udvælge de mest givtige samarbejdsaftaler og udvikle dem til strategiske samarbejder med klart formulerede målsætninger. I denne sammenhæng betoner en række institutioner, at de er i færd med at opbygge et mindre antal partnerskaber med prioriterede institutioner.

Mange institutioner nævner, at en øget aktivering og bedre brug af det kunstfaglige og videnskabelige personales eksisterende netværk kan fremme deltagelse i forpligtende internationalt institutionssamarbejde. Institutionernes undervisere og forskere vil således ofte have et vidt forgrenet internationalt netværk, der til tider også er omsat i egentlige samarbejdsaftaler inden for særlige områder. Sådanne personlige netværk og individuelle samarbejdsaftaler er dog ofte meget personbårne og kommer derfor ikke hele institutionen til gode. Ledelsen og de ansvarlige for internationalisering må i denne sammenhæng være lydhøre over for relevante internationaliseringstiltag i fagmiljøerne og sikre, at de gøres til genstand for et egentlig strategisk samarbejde, som kan komme hele institutionen til gode. Ledelsen vil i denne sammenhæng kunne bruge fagmiljøerne som brohoved for udviklingen og etableringen af internationalt samarbejde. En effektiv aktivering og anvendelse af fagmiljøernes internationale netværk kræver således et samspil mellem fagkræfterne, de ansvarlige for internationalisering og ledelsen.

Curriculære incitament, information og vejledning samt service til de studerende

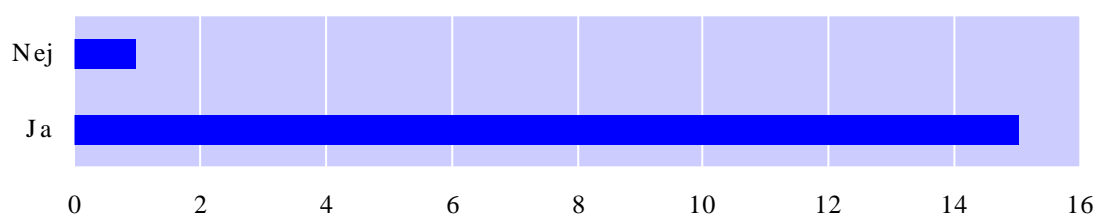
Curriculære incitament

Hvis den internationale dimension i uddannelserne skal være til stede som en integreret del af institutionens virksomhed, er det oplagt, at den først og fremmest er udtrykt i muligheden for, at de studerende kan tage på studie- og praktikophold i udlandet. Denne mulighed afspejler sig i høj grad i de studieordninger, der beskriver, hvordan uddannelserne er

tilrettelagt. Er de tilrettelagt med henblik på udlandsophold, eller hæmmer de ligefrem udlandsophold?²⁷

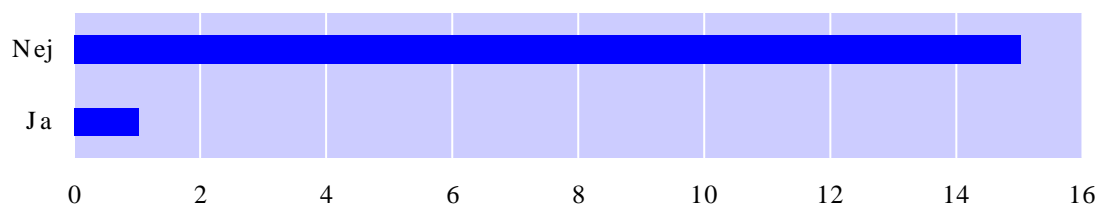
Figur 24 viser, at alle institutionerne med en enkelt undtagelse generelt har tilrettelagt deres uddannelser, så de giver de studerende mulighed for at tage en del af deres uddannelse i udlandet. Figur 25 viser tilsvarende, at kun en ud af 16 institutioner har tilrettelagt sine uddannelser således, at de ikke giver de studerende mulighed for at tage en del af deres uddannelse i udlandet.

Figur 24. Er der uddannelser ved jeres institution, som er tilrettelagt, så de giver de studerende mulighed for at tage en del af uddannelsen i udlandet?

Kilde: Spørgeskema

Figur 25. Er der uddannelser ved jeres institution, som er tilrettelagt, så de ikke giver de studerende mulighed for at tage en del af uddannelsen i udlandet?

Kilde: Spørgeskema

Flere institutioner peger på, at bachelorforløbet på deres uddannelser ikke er opbygget med udlandsophold for øje. Bachelorforløbet er ofte stramt organiseret og består af en række indbyrdes forbundne, obligatoriske forløb. Det vil derfor ofte være svært at finde mulighed for et udlandsophold på bachelorniveau. Nogle institutioner oplyser, at de ønsker eller er ved at

²⁷ Med vedtagelsen af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser i 2008 blev sådanne "mobilitetsvinduer" introduceret på Undervisningsministeriets videregående uddannelser. Af loven fremgår det således, at: "**§ 8.** Institutioner, der udbyder erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, skal tilrettelægge den enkelte uddannelse således, at den studerende inden for den normerede studietid har mulighed for at gennemføre dele af uddannelsen i udlandet".

udforme studieordninger, der i højere grad muliggør og tilskynder til mobilitet på bachelorniveau. Andre institutioner fremhæver, at de kompenserer for denne manglende fleksibilitet ved, at der ofte er længerevarende, obligatoriske studieture til udlandet integreret i bachelorforløbet.

Institutionerne er også blevet spurgt, hvorvidt der er uddannelser, som er tilrettelagt, så det er obligatorisk for de studerende at tage en del af uddannelsen i udlandet. Enkelte institutioner angiver, at det er obligatorisk for de studerende at deltage i studieture til udlandet. Rytmask Musikkonservatorium oplyser fx, at en længerevarende studietur er en obligatorisk del af konservatoriets treårige bachelorforløb inden for Music Management. Korterevarende studie- og praktikophold er ligeledes obligatoriske for instruktører og teaterteknikere samt for størsteparten af danserne ved Statens Teaterskole på tredje eller fjerde studieår. For studerende ved de teatertekniske uddannelser er det således obligatorisk at tage på et tre-fire-ugers praktikophold i udlandet ved et eller flere professionelle teatre. Tilsvarende skal studerende ved instruktøruddannelsen tage et ophold i udlandet i form af enten kurser eller ophold på et fremtrædende teater.

Endelig rummer de joint study programmes, som en række institutioner afholder med udenlandske partnere, en obligatorisk mobilitetskomponent, der forpligter de studerende til at gennemføre studieelementer ved en eller flere udenlandske institutioner.

Information og vejledning

Det er selvfølgelig en nødvendig forudsætning for den udgående mobilitet, at muligheden for at tage ud i første omgang er til stede. Men selvom denne forudsætning er opfyldt, er dette dog ikke tilstrækkeligt til, at studerende rent faktisk tager ud. Graden af udgående mobilitet hænger naturligt sammen med informationsindsatsen, og informationsindsatsen skal understøttes af en målrettet vejledningsindsats i forhold til den enkelte studerende. Det er derfor relevant at se på, hvordan og i hvilken udstrækning institutionerne understøtter udgående mobilitet i form af vejledning og systematisk information om mulighederne for studie- og praktikophold i udlandet.

Tabel 6 viser, at informationsindsatsen på hovedparten af institutionerne foregår via institutionens hjemmeside eller intranet. Her vil de studerende som oftest kunne læse om mulighederne for at opnå støtte samt finde oplysninger om generelle forhold, de skal være opmærksomme på i forbindelse med udlandsophold. De studerende vil endvidere kunne finde informationer om, hvilke institutioner de har mulighed for at studere ved, og for visse institutioners vedkommende, hvilke virksomheder, organisationer og lignende de har mulighed for at komme i praktik hos.

Tabel 6 viser endvidere, at en stor del af informationsindsatsen på hovedparten af de 16 institutioner går gennem en international medarbejder, som på et mere personligt plan kan yde den studerende hjælp og vejledning om mulighederne for udlandsophold. Et væsentligt element er tillige, at underviserne ved mange institutioner tillægges en vigtig rolle i

formidlingen af mulighederne for udlandsophold.²⁸ Under kategorien ”andre informationskanaler” peger flere institutioner på, at de studerende ofte får information om muligheden for udlandsophold gennem deres medstuderende.

Tabel 6. Hvordan informeres de studerende systematisk om mulighederne for udlandsophold (studie- eller praktikophold)?

	Institutioner (16)
Beskrivelse af muligheder på hjemmeside/intranet	13
Personlig information fra international medarbejder	14
Personlig information fra undervisere	10
Andre informationskanaler	10
Udlevering af skriftlig information	7
Personlig information fra studievejleder	6

Kilde: Spørgeskema

Enkelte institutioner peger på, at uddannelsesinstitutionerne under Kulturministeriet ofte er små institutioner med en flad struktur, hvilket skaber en meget kort vej og direkte kontakt mellem studerende og den internationale koordinator eller studievejlederen.

Service til udgående studerende

I forbindelse med mobilitet er det relevant at se på, hvorvidt muligheden for udlandsophold understøttes af uddannelsernes opbygning, og hvorvidt denne mulighed ledsages af en målrettet vejlednings- og informationsindsats, som gør de studerende opmærksomme på muligheden for udlandsophold. Men ud over at se på dette er det også væsentligt at beskrive, i hvilket omfang institutionen sikrer en tilstrækkelig støtte forud for og under udlandsopholdet gennem kontakt til underviser og international medarbejder. I denne sammenhæng vil underviseren kunne hjælpe med det rent faglige, mens den internationale medarbejder vil kunne yde en række ikke-faglige støttefunktioner af praktisk karakter.

Tabel 7 viser, at der på et stort flertal af institutionerne som oftest eller altid er dialog mellem underviser og den studerende forud for udvekslingsophold, mens der på et flertal af institutionerne af og til er dialog mellem underviser og den studerende under selve udvekslingsopholdet. Det fremgår endvidere, at der på stort set alle institutionerne er dialog mellem den studerende og en international medarbejder forud for udvekslingsophold, og at der på hovedparten af institutionerne altid eller som oftest er dialog mellem den studerende og en international medarbejder under udvekslingsopholdet.

²⁸ I afsnittet om udgående studentermobilitet pegede en række institutioner på, at manglende støtte i det faglige segment var en barriere for den udgående studentermobilitet. Flere institutioner anførte som fremmende faktor for den udgående mobilitet, at den enkelte institution bør bakke op om mulighederne gennem institutionsmæssigt fokus på vejledning og rådgivning om udlandsophold.

Tabel 7. Hvilken service tilbyder institutionen egne, udgående udvekslingsstuderende?

	Altid	Som oftest	Af og til	Sjældent	Aldrig	(Institutioner)
Der er dialog mellem underviser eller uddannelsesleder og den studerende forud for ansøgning om udveksling	9	5	1	0	1	16
Der er dialog mellem underviser eller uddannelsesleder og den studerende under udvekslingsopholdet	2	3	10	0	1	16
Der er dialog mellem den studerende og en international medarbejder forud for ansøgning om udveksling	14	0	0	0	2	16
Der er dialog mellem den studerende og en international medarbejder under udvekslingsopholdet	5	7	1	0	3	16

Kilde: Spørgeskema

Tabellen afspejler, at det faglige personale spiller en væsentlig rolle forud for udlandsopholdet. Dette skyldes bl.a., at det ofte vil være en underviser, studieafdeling eller et studienævn, som skal godkende den enkelte studerendes udlandsophold. Samtidig tilskriver institutionerne den internationale medarbejder en væsentlig rolle i dialogen med den studerende under selve udlandsopholdet. Dette skyldes, at det ofte vil være ikke-faglige spørgsmål af praktisk karakter, som melder sig.

Service til indkommende studerende

I afsnittet om indgående studentermobilitet fremhævede en række institutioner, at udenlandske studerende kan være med til at sikre et højt fagligt niveau i undervisningen samt en international orientering af studiemiljøet og således anspore til faglig og studiemæssig udvikling – alt sammen til gavn for både danske og udenlandske studerende. Mange uddannelsesinstitutioner ønsker derfor at tiltrække højt kvalificerede udenlandske studerende til både hele uddannelser og udvekslingsophold.

Samarbejdsaftaler og deltagelse i netværk med relevante udenlandske institutioner er ét middel til at tiltrække kvalificerede udenlandske studerende. Et andet middel er et varieret udbud af engelsksprogede kurser og uddannelser. I tilknytning hertil bør institutionerne dog også sikre, at de servicefunktioner, som er nødvendige for at modtage udenlandske studerende, er til stede på institutionen. Det er derfor også relevant at beskrive, i hvilket

omfang institutionerne informationsmæssigt, administrativt og fagligt betjener de udenlandske studerende.²⁹

Servicefunktioner omfatter først og fremmest ikke-faglige støttefunktioner såsom modtagelse, social og studiemæssig integration, tilbud om sprogundervisning, boligformidling og hjælp til andre praktiske opgaver. Dog er det også vigtigt at sikre varetagelsen af en række faglige opgaver som studievejledning og evaluering af studier.

Tabel 8 viser, at halvdelen af institutionerne giver udenlandske studerende oplysninger om studiemæssige og praktiske forhold via deres hjemmeside eller ved udlevering af brochure. I afsnittet om indgående studentermobilitet pegede flere institutioner i denne sammenhæng på, at udvikling af deres engelsksprogede hjemmesider kunne fremme tiltrækningen af udenlandske studerende.

Af tabellen fremgår det endvidere, at halvdelen af institutionerne altid eller som oftest hjælper de udenlandske studerende med at finde bolig, mens den anden halvdel af institutionerne af og til, sjældent eller aldrig er involveret i boligformidling. I afsnittene om udenlandske studerende på hele uddannelser og udenlandske udvekslingsstuderende fremhævede institutionerne, at vanskelighederne med at finde boliger – og i særlig grad billige boliger – er en væsentlig barriere for tiltrækningen af udenlandske studerende.

Med hensyn til den studiemæssige og sociale integration af de udenlandske studerende så afholder et stort flertal af institutionerne altid velkomst- eller informationsmøder for de udenlandske studerende, og et væsentligt flertal af institutionerne giver altid eller som oftest de udenlandske studerende tilbud om sociale arrangementer. Godt og vel halvdelen af institutionerne har altid eller som oftest en mentor- eller tutorordning for de udenlandske studerende, og halvdelen af institutionerne tilbyder altid eller som oftest udenlandske studerende sprogundervisningstilbud.

Hvad angår de mere specifikt faglige støttefunktioner, så angiver ca. halvdelen af institutionerne, at de altid eller som oftest har særligt tilrettelagt studievejledning til udenlandske studerende i forbindelse med deres ophold, og godt og vel halvdelen af institutionerne angiver, at de udenlandske studerende altid eller som oftest får mulighed for at evaluere deres forløb efter endt studieophold.

²⁹ I 2008 gennemførte Styrelsen for International Uddannelse i samarbejde med det britiske konsulentfirma i-graduate en undersøgelse af Danmark som studieland. Formålet med undersøgelsen var bl.a. at belyse internationale studerendes grunde til at vælge Danmark, og hvordan de evaluerede deres uddannelsesophold i Danmark. Undersøgelsen pegede bl.a. på, at danske institutioner ikke lever op til de studerendes forventninger, når det drejer sig om praktisk service (informationspakker, boligservice, myndighedsassistance m.m.). Styrelsen og i-graduate gennemfører i løbet af 2011 en ny brugerundersøgelse af Danmark som studieland.

Tabel 8. Hvilken service tilbyder institutionen udenlandske studerende i tilknytning til deres udvekslingsophold?

	Altid	Som oftest	Af og til	Sjældent	Aldrig	(Institutioner)
Infokit på hjemmeside eller som brochure	9	0	1	3	3	16
Boligformidling	4	4	3	2	3	16
Velkomstmøde/informationsmøde	11	3	0	0	2	16
Tilbud om sociale arrangementer	7	4	2	0	3	16
Tutorordning	4	5	3	0	4	16
Sprogundervisningstilbud	6	2	0	0	8	16
Særligt tilrettelagt studievejledning under forløb	5	2	4	1	4	16
Særligt tilrettelagt evaluering efter forløb	6	3	2	0	5	16

Kilde: Spørgeskema

Flere institutioner oplyser, at de gennem flere år har udviklet det sæt af serviceydelser, som de tilbyder deres udenlandske studerende. Andre institutioner bemærker, at modtagelse og service ikke er et prioriteret indsatsområde. En række institutioner peger endvidere på, at de som små institutioner med en lille administration ikke har ressourcer til at etablere formelle og faste procedurer for modtagelse af og service til udenlandske studerende. Som små institutioner har de imidlertid den fordel, at deres volumen af udvekslingsstuderende er lille, hvilket betyder, at den studiemæssige og sociale integration lettere kommer i stand, samt ikke mindst at der sker en høj grad af individuel behandling af de udenlandske udvekslingsstuderende.

Markedsføring

Øget international synliggørelse og profilering af de danske videregående uddannelser har gennem en årrække været et politisk prioriteret indsatsområde. I globaliseringsstrategien fra 2006 blev det således fastslået, at der skulle udarbejdes en national strategi for profilering og markedsføring af Danmark som uddannelsesland. I forlængelse af globaliseringsstrategien fremlagde regeringen i april 2007 "Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark", hvor det bl.a. blev betonet, at en national indsats skulle profilere Danmark som uddannelsesland og understøtte uddannelsesinstitutionernes markedsføringsinitiativer.³⁰ Det politiske ønske om en samlet markedsføringsindsats blev i august 2007 udmøntet i "National strategi for markedsføring af Danmark som uddannelsesland". Strategien beskriver en række konkrete initiativer, som skal understøtte markedsføringsindsatsen på nationalt plan, og

³⁰ Handlingsplanen blev i 2010 fulgt op af "Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark 2011-2012", der viderefører en række af de oprindelige initiativer, men som noget nyt også opstiller konkrete måltal for den indgående mobilitet.

peger tillige på en række uhensigtsmæssige barrierer for internationaliseringen af de videregående uddannelser.

På politisk plan har markedsføringen af Danmark som uddannelsesland fortrinsvis været forankret i Styrelsen for International Uddannelse. Styrelsen har således været ansvarlig for nyudviklingen af hjemmesiden www.studyindenmark.dk, der tjener som udenlandske studerendes indgang til de videregående uddannelser i Danmark. Endvidere er styrelsen ansvarlig for udfærdigelsen af diverse markedsføringsanalyser og koordinerer en stor del af de danske institutioners deltagelse i internationale uddannelses- og rekrutteringsmesser.

På institutionsplan har man gennem de seneste år haft et tilsvarende øget fokus på markedsføring. Senest har universiteterne og de videregående uddannelser under Undervisningsministeriet inden for hvert sit område formuleret og tiltrådt et sæt retningslinjer for god adfærd over for udenlandske studerende.³¹ Universiteternes "Retningslinjer for udbud af universitetsuddannelser til internationale studerende" fra november 2010 udstikker således, hvilke rammer universiteterne bør have for at sikre en hensigtsmæssig information til og behandling af internationale studerende. Med tiltrædelsen af retningslinjerne forpligter universiteterne sig til at overholde en række overordnede krav, fx at de informerer korrekt, relevant og fyldestgørende om deres uddannelser og leverer information om adgangskrav, undervisningssprog og sprogkrav.

Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner har også gennem de seneste år øget deres fokus på international profilering og synliggørelse. På en række institutioner nødvendiggør etableringen af engelsksprogede kandidatforløb koblet med målsætninger om øget optag af betalingsstuderende helt konkret en intensiveret markedsføringsindsats. Mere generelt er en institutionel markedsføringsindsats nødvendig for at fremme og sikre kendskabet til institutionen i international sammenhæng. Dette kan ske med henblik på en række forskellige forhold, fx for at tiltrække kvalificerede udenlandske studerende, herunder betalingsstuderende, til de engelsksprogede uddannelser, for at tiltrække internationale undervisere og forskere og for at indgå i attraktive internationale uddannelses- og forskningsnetværk og danne strategiske partnerskaber med udenlandske institutioner.

På denne baggrund er institutionerne blevet spurgt, hvordan de inden for en række udvalgte områder markedsfører sig selv over for udenlandske institutioner og studerende.

Institutionernes svar viser, at de gør brug af en bred vifte af tiltag og kommunikationsformer for at profilere og synliggøre sig internationalt. En række institutioner angiver, at det frem for alt er deres engelsksprogede hjemmeside, der fungerer som den mest betydningsfulde markedsføringskanal i forbindelse med tiltrækning af udenlandske studerende. Institutionerne arbejder derfor løbende med at udvikle, forbedre og målrette deres hjemmesider. De engelsksprogede hjemmesider kan endvidere tjene et væsentligt formål ved at vise kvaliteten og mangfoldigheden i uddannelsen og bidrager herigennem til at gøre uddannelsen mere attraktiv og fremme kvaliteten af samarbejdsrelationer.

³¹ I "National strategi for markedsføring af Danmark som uddannelsesland 2007-2010" peges der på behovet for at formulere klare retningslinjer for at sikre, at markedsføring af danske uddannelser i udlandet er pålidelig og troværdig.

En række institutioner angiver, at de søger at profilere sig internationalt gennem deltagelse i og effektiv udnyttelse af internationale netværk. Disse institutioner søger bl.a. at styrke deres internationale profil gennem repræsentation og formandskab i internationale faglige netværk og gennem indgåelse af strategiske partnerskaber med internationalt anerkendte udenlandske institutioner. Flere institutioner angiver også, at netværk og samarbejdsinstitutioner ofte modtager engelsksprogede publikationer, der afspejler niveauet af uddannelse og forskning samt kunstnerisk udviklingsvirksomhed og kunstnerisk virksomhed på institutionen.

Institutionernes svar viser endvidere, at øget international profilering i høj grad er forankret i og betinget af de faglige miljøer. En afgørende forudsætning for at profilere sig er således, at man kan fremvise studenterproduktioner, forskning og kunstnerisk virksomhed på internationalt niveau. Institutionens faglige miljøer skal således have en tilstrækkelig talentmasse, som institutionen så kan bruge i en strategisk profilering og synliggørelse af sine styrkepositioner.

Det kunstfaglige og videnskabelige personale ved de enkelte institutioner har som oftest et omfattende fagligt netværk til udenlandske kollegaer og uddannelsesinstitutioner. Fremme af kendskabet til en institution bæres i høj grad af sådanne uformelle forsknings- og uddannelsesnetværk. Gennem deltagelse i forsknings- og uddannelsesnetværk, gennem oplæg ved konferencer og seminarer og gennem produktion og publiceringsvirksomhed medvirker forskerne og det kunstfaglige personale til at fremme det internationale kendskab til en institution. Fremme af kendskabet til en institution er i denne sammenhæng imidlertid i høj grad personbåret og uorganiseret.

Et flertal af institutionerne oplyser, at de ønsker eller har planer om yderligere at udvikle deres markedsføringsindsats inden for de kommende år. En række institutioner angiver udvikling af hjemmeside som indsatsområde, mens andre institutioner angiver øget messedeltagelse som indsatsområde. Mange institutioner udtrykker tillige ønske om en mere aktiv og målrettet markedsføringsindsats. De peger samtidig på, at en institutionel markedsføringsindsats ikke i sig selv er tilstrækkelig, men bør understøttes af en mere samlet indsats. Enkelte institutioner anfører i denne sammenhæng, at markedsføringsindsatsen kunne forankres i Styrelsen for International Uddannelses eksisterende initiativer, andre institutioner peger på, at indsatsen kunne finde sted i form af et mere koordineret samarbejde mellem Kulturministeriets institutioner.

Organisering af internationaliseringsindsatsen

Den vægt, som en institution tillægger internationalisering, lader sig i mange henseender aflæse af den måde, som institutionen organiserer det internationale arbejde på, og i det omfang internationaliseringsindsatsen er forankret i ledelsen og udmøntet i konkrete strategier og handlingsplaner. I de følgende afsnit vil rapporten derfor se nærmere på, om Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner har formulerede strategier og handlingsplaner for internationalisering. Rapporten vil herefter beskrive organiseringen af det internationale arbejde på institutionerne og herunder se på, om institutionerne har en international

koordinator, om de har et internationalt udvalg, samt i hvilket omfang ledelsen involveres i det internationale arbejde.

Strategi og udvikling

Når en institution skal formulere sine ambitioner med internationalisering, spiller udviklingen af strategier og handlingsplaner ofte en væsentlig rolle. Strategier og handlingsplaner kan redegøre for baggrunden for og formålet med internationalisering. De kan ligeledes fungere som køreplan for internationaliseringsindsatsen ved at opstille konkrete mål og fastlægge institutionens forpligtelse over for målene.³² Strategier og handlingsplaner kan endvidere engagere og forpligte institutionens studerende, undervisere og forskere samt administration og ledelse i forhold til internationaliseringsarbejdet. Samlet set kan formuleringen af strategier og handlingsplaner altså tjene som pejlemærke for internationaliseringsindsatsen og herigennem skabe fundamentet for en konkret udmøntning af ambitionerne for internationalisering på den enkelte institution.

Strategier og handlingsplaner kan spænde fra en integreret model til en ad hoc-model. I den integrerede model vil internationaliseringsindsatsen være udtrykt i en samlet strategi eller være integreret i institutionens væsentlige strategipapirer, fx institutionens overordnede strategi, uddannelsesstrategi, forskningsstrategi, sprogpolitik m.v. I en ad hoc-model har institutionen derimod ikke formuleret en strategisk tilgang til internationalisering, men forholder sig løbende til spørgsmål vedrørende internationalisering.

Strategier og handlingsplaner kan endvidere være formuleret på forskellige niveauer og indholdsmæssigt spænde fra overordnede strategiske planer, der skaber en samlet vision for en institution og giver stor fleksibilitet i implementeringen, til detaljerede handlingsplaner, der omfatter nøje udarbejdede målsætninger for og en detaljeret planlægning af implementeringen af internationaliseringsindsatsen. Disse poler vil ofte balancere i en model, hvor den overordnede og globale strategi understøttes af en række konkrete og lokale handlingsplaner.

På denne baggrund er uddannelsesinstitutionerne blevet spurgt, om deres internationaliseringsindsats er udmøntet i en strategi eller handlingsplan eller bygger på fast praksis. Eftersom disse kategorier i vid udstrækning er indbyrdes forbundne, således at en strategi ledsages af en handlingsplan, og at en handlingsplan udspringer af eller udmøntes i en fast praksis, har institutionerne kunnet svare, at deres internationaliseringsindsats bygger på såvel en strategi som en handlingsplan og en fast praksis.

Halvdelen af institutionerne angiver, at de har en strategi for internationalisering. Det er imidlertid kun hos enkelte institutioner, at strategien foreligger som selvstændigt dokument. For størstepartens vedkommende består den strategiske tilgang til internationalisering i, at den internationale dimension er indarbejdet i en række centrale strategiske

³² Internationaliseringsmål kan fx omfatte måltal for studerende, undervisere og forskeres mobilitet; måltal for udenlandske studerende, gæsteforskere og gæsteundervisere; udvikling af internationale uddannelser; kvalitet og kvantitet af internationale samarbejdsaftaler; deltagelse på internationale konferencer; udvikling af international informations- og kommunikationsvirksomhed etc.

institutionsdokumenter. Således anfører fx Det Kgl. Danske Musikkonservatorium: ”Konservatoriet har ikke en enkeltstående internationaliseringsstrategi, men en række politikker og handlingsplaner, som relaterer sig til konservatoriets internationale udvikling”.

5 ud af 16 institutioner angiver, at de hverken har en strategi eller handlingsplan for internationalisering, men at deres internationaliseringsindsats primært bygger på fast praksis. Internationaliseringsindsatsen er på disse institutioner altså ikke udmøntet i institutionelle dokumenter, der beskriver overordnede eller mere handlingsorienterede elementer for institutionens arbejde.

En række institutioner peger på, at de har fokus på internationalisering og derfor kraftigt overvejer eller konkret er i færd med at udvikle en samlet institutionsstrategi for internationalisering. Rytmaskonservatorium anfører i denne sammenhæng, at formålet med en samlet strategi for internationalisering vil være at sikre, at konservatoriets indsats på området understøtter konservatoriets overordnede behov, værdier, visioner og strategier, og at strategiens resultater kan evalueres på baggrund af klare målsætninger. En samlet internationaliseringsstrategi skal således medvirke til at synliggøre og begrunde konservatoriets internationaliseringsindsats overfor studerende og ansatte og skabe en fælles forståelse af behovet for strategien og dens elementer.

Rytmaskonservatoriums kommentarer falder fint i tråd med flere rapporter og undersøgelser, som peger på, at manglen på klare rammer kan føre til situationer, hvor formålet med internationaliseringsindsatsen er uklart for studerende, det faglige og administrative personale og ledelsen ved institutionen.³³ Udformningen af klare rammer, som kendes, deles og ejes af alle, kan modvirke dette. Formulerede retningslinjer kan således forsyne institutionen med den nødvendige ramme for at udvikle sit arbejde og målrette sine aktiviteter og herigennem sikre, at internationaliseringsindsatsen udvikles på en hensigtsmæssig og effektiv måde. En udfordring i dette består på institutionelt plan i at finde en passende balance mellem faglige interesser og frihed på den ene side og administrative og ledelsesmæssige behov for information og kontrol på den anden.

Samlet set spænder den strategiske tilgang til internationalisering på Kulturministeriets institutioner fra at være integreret og beskrevet i en strategi eller i centrale institutionspolitiske dokumenter til en mere ad hoc-præget form, hvor der ikke foreligger generelle strategipapirer eller handlingsplaner for internationalisering, og hvor tilgangen primært bygger på fast praksis.

³³ Lisa K. Childress 2009: ”Internationalization Plans for Higher Education Institutions”; Nordisk Ministerråd 2005: *Rethinking Nordic Cooperation in Higher Education*; Danmarks Evalueringsinstitut 2009: *Modeller for organisering af internationaliseringsindsatsen*.

FAKTA – internationaliseringsstrategi

Det Jyske Musikkonservatoriums internationaliseringsstrategi, som dækker perioden 2007-2010, blev formuleret i forbindelse med konservatoriets resultatkontrakt med Kulturministeriet for samme periode. Strategien redegør for konservatoriets overordnede formål med internationalisering og opstiller konkrete målsætninger for den internationale virksomhed inden for fire hovedområder: 1) mobilitet, 2) partnerskaber og netværk, 3) international rekruttering og 4) kvalitetssikring af de internationale aktiviteter. Herudover fokuserer strategien på organiseringen af det internationale arbejde og rummer bl.a. en oversigt over konkrete målsætninger for internationalisering, med angivelse af hvem der er ansvarlig for delmålene, samt tidshorizonten for målopfølgningen.

Organisering af det internationale arbejde

Internationalisering er inden for det sidste par årtier i stigende grad blevet en integreret del af uddannelsesinstitutionernes virksomhed, hvilket mange steder har ført til en organisatorisk forandringsproces. Hvor internationalisering tidligere primært bestod i udvekslingsbaseret samarbejde og udsprang af underviseres og forskeres individuelle netværk, så har nye muligheder og krav bevirket, at internationalisering er blevet et mere komplekst område. Som følge af dette har man mange steder etableret eller yderligere udviklet en række administrative støttestrukturer, som kan sikre en struktureret viden om de krav, der gælder, og en effektiv udnyttelse af de muligheder, der findes, og herigennem understøtte såvel institutionens generelle som de faglige miljøers mere specifikke arbejde.³⁴

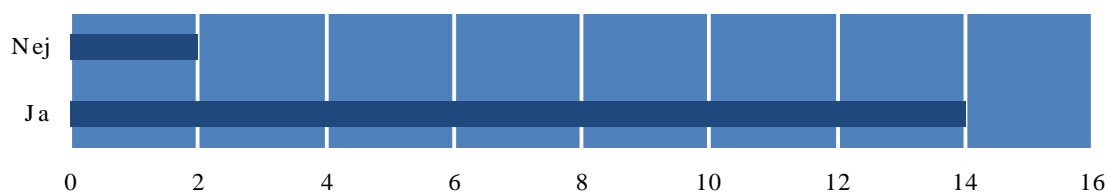
Organiseringen af det internationale arbejde kan på institutionsplan spænde fra en decentral model, hvor internationaliseringsindsatsen primært er forankret i de enkelte fagmiljøer, til en central model, hvor store dele af det internationale arbejde varetages og koordineres af en administrativ medarbejder eller enhed med ansvar for internationalisering. Det er i denne sammenhæng relevant at se på, i hvilket omfang internationaliseringsindsatsen er decentraliseret eller centraliseret på de enkelte institutioner, herunder om institutionerne har en international enhed eller koordinator, om de har et internationalt udvalg, og i hvilket omfang ledelsen involveres i forhold vedrørende internationalisering.

International koordinator

Figur 26 viser, at på langt hovedparten af institutionerne er internationaliseringen forankret på centralt administrativt plan. Således havde 14 af 16 institutioner i 2009 en eller flere administrative medarbejdere, som primært eller udelukkende arbejdede med internationalisering. Enkelte institutioner har dog en decentral tilgang, hvor forhold vedrørende internationalisering bliver varetaget i de faglige miljøer. Den Danske Filmskole bemærker således, at skolens enkelte afdelinger selvstændigt er ansvarlige for det internationale arbejde.

³⁴ Endvidere vil en række internationaliseringsopgaver af primært administrativ karakter som fx mobilitet, udvekslingsprogrammer, gæstestuderende m.m. mest naturligt varetages af en administration, hvor der opbygges kompetencer, som kan komme hele institutionen til gode.

Figur 26. Har institutionen en international enhed (internationalt kontor, international koordinator eller lignende)? – 2009

Kilde: Spørgeskema

Af institutionernes kommentarer fremgår det, at arbejdet med internationalisering ved de fleste institutioner ikke sorterer under en selvstændig international enhed eller et selvstændigt internationalt kontor, men som oftest er knyttet til studieadministrationen.

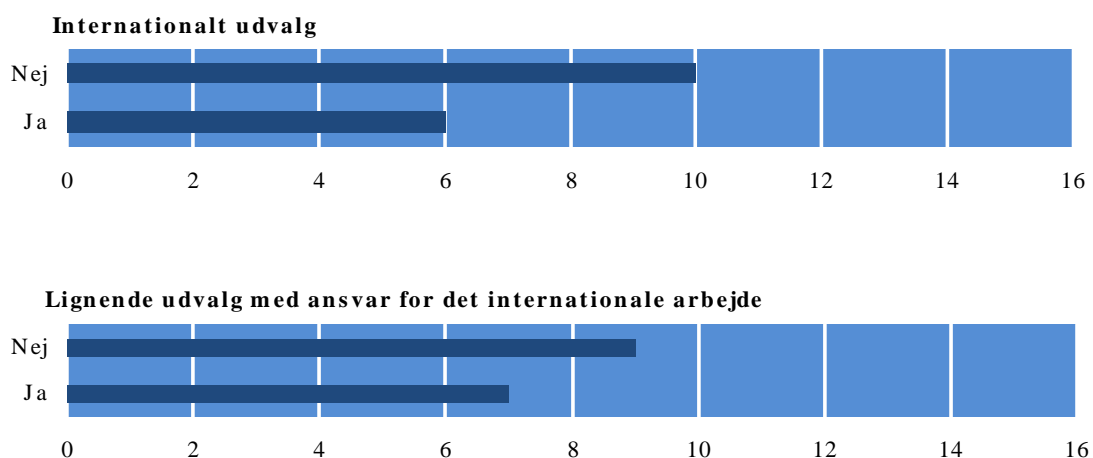
Flere institutioner lægger endvidere vægt på, at internationalisering er integreret i en væsentlig del af deres aktiviteter og derfor også indgår som et naturligt element i det faglige og akademiske ansvar. Designskolen Kolding betoner således, at institutionen har en international koordinator, men at det internationale arbejde indgår i mange funktioner, fx i de administrative procedurer på institutterne, i institutledernes planlægning og i det internationale udvalg – og tillige i aktiviteter som internationale udstillinger, foredrag, konferencedeltagelse m.m.

Internationalt udvalg

I takt med at internationalisering er blevet et mere komplekst område, stilles der i stigende grad krav til en struktureret internationaliseringsindsats på uddannelsesinstitutionerne. To elementer i denne strukturerede indsats er dels udviklingen af institutionspolitiske dokumenter, som integrerer den internationale dimension i væsentlige dele af institutionens virksomhed, dels udviklingen af administrative støttestrukturer, som kan understøtte internationaliseringsindsatsen. Et tredje ben i udviklingen af en struktureret og koordineret internationaliseringsindsats vil ofte bestå i at sikre samarbejde og dialog mellem fagmiljøer, administration og ledelse. For at sikre denne dialog og for at stimulere, evaluere og prioritere internationaliseringsindsatsen vil der ofte være behov for et centralt forum, hvor spørgsmål vedrørende internationalisering kan tages op.

Institutionerne er på denne baggrund blevet spurgt, om de har et internationalt udvalg og/eller lignende udvalg med ansvar for det internationale område. Med internationalt udvalg menes et udvalg, hvor spørgsmål vedrørende institutionens strategiske og målrettede tilgang til internationalisering tages op. Med lignende udvalg menes udvalg, hvor sådanne spørgsmål udgør en væsentlig bestanddel af udvalgets arbejde.

Figur 27. Internationalt udvalg og/eller lignende udvalg

Kilde: Spørgeskema

Institutionerne har imidlertid både kunnet angive, at de har et internationalt udvalg og lignende udvalg. 3 af de 16 adspurgte institutioner oplyser i denne sammenhæng, at de både har et internationalt udvalg og lignende udvalg med ansvar for det internationale område. Tre institutioner har alene et internationalt udvalg. Fire institutioner angiver, at de ikke har et internationalt udvalg, men lignende udvalg, hvor internationaliseringsspørgsmål bliver behandlet. Endelig svarer seks institutioner, at de hverken har et internationalt udvalg eller lignende udvalg med ansvar for internationalisering.

Fem ud af de seks institutioner, som hverken har et internationalt udvalg eller lignende udvalg, oplyser i denne sammenhæng, at de ikke har planer om ændringer. Det Kgl. Danske Musikkonservatorium anfører dog, at de har planer om ændringer, da det skønnes relevant at nedsætte et internationalt udvalg, der kan være med til at sikre institutionens fortsatte strategiske og målrettede udvikling af internationaliseringsindsatsen.

Forankring i ledelsen

Flere undersøgelser og rapporter peger på, at den væsentligste understøttende faktor for vellykket internationalisering på institutionsplan er, at ledelsen er engageret i og aktivt bidrager til at realisere institutionens og de faglige miljøers målsætninger om internationalisering. I Danmarks Evalueringsinstituts rapport "Modeller for organisering af internationaliseringsindsatsen", hvor en del af den væsentligste litteratur på området opsummeres, hedder det således:

Derfor er fraværet af ledelsesstøtte ligeledes hyppigt en væsentlig faktor når internationalisering ikke bliver prioriteret på en institution eller i enkelte dele af institutionen. Hvis den øverste ledelse ikke prioriterer og bakker op om internationalisering, får internationale initiativer sjældent bevilget de fornødne

ressourcer, og de medarbejdere der engagerer sig i internationalt arbejde, bliver ikke meriteret for det.³⁵

For at belyse, i hvilket omfang internationalisering er forankret på ledelsesplan, er institutionerne blevet spurgt, hvem de internationale medarbejdere refererer til. To institutioner har undladt at besvare spørgsmålet, da det internationale arbejde på disse institutioner bliver varetaget decentralt i de faglige miljøer og derfor ikke er underkastet en formel organisering på administrativt plan. Tabel 9 viser, at ved alle institutioner, som har en centraliseret organisering af det internationale arbejde, refererer den ansvarlige for internationalisering til rektor eller en anden person i institutionens øverste ledelse. Besvarelserne vidner således om en høj grad af ledelsesmæssigt engagement i internationaliseringen på Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner.³⁶

Tabel 9. Hvem refererer de ansvarlige for internationalisering til?

KS	Rektor
IVA	Anden person i institutionens øverste ledelse
KA	Rektor / Anden person i institutionens øverste ledelse
AAA	Rektor / Udvalg eller lignende / Anden person
DKDS	Anden person i institutionens øverste ledelse
DK	Rektor / Udvalg eller lignende
GKSB	n/a
DKDM	Rektor / Anden person i institutionens øverste ledelse
DJM	Rektor
NJM	Rektor
DFM	Rektor / Udvalg eller lignende
VMK	Anden person i institutionens øverste ledelse / Udvalg eller lignende
RMC	Rektor
STS	Rektor
KAB	Rektor / Anden person i institutionens øverste ledelse / Udvalg eller lignende
DDF	n/a

Kilde: Spørgeskema

³⁵ Danmarks Evalueringsinstitut 2009: *Modeller for organisering af internationaliseringsindsatsen*, p. 12.

³⁶ 11 ud af 14 institutioner svarer, at den ansvarlige for internationalisering refererer til rektor. For 5 af de 11 institutioner refererer den ansvarlige for internationalisering *kun* til rektor. For 3 af de 11 institutioner refererer den ansvarlige for internationalisering til rektor *og* en anden person i den øverste ledelse. For 3 af de 11 institutioner refererer den ansvarlige for internationalisering til rektor og et udvalg eller lignende. Endelig svarer 3 institutioner, at den ansvarlige for internationalisering refererer til en anden person i institutionens øverste ledelse end rektor (typisk studie- eller uddannelseschef, da de internationale medarbejdere på alle institutioner er en del af studieadministrationen).

Enkelte institutioner bemærker, at den høje grad af ledelsesmæssigt engagement i internationaliseringen skal ses i lyset af en række specifikke forhold, som gør sig gældende for Kulturministeriets institutioner, herunder institutionernes størrelse, organisatoriske struktur og uddannelsesmæssige opbygning. Mange af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner er således små institutioner med en flad struktur, hvorfor der aldrig er langt fra fagmiljøer og administration til ledelse. Det er derfor naturligt, at mange angiver, at den ansvarlige for internationalisering refererer direkte til rektor (11 af 14 institutioner), og at alle angiver, at den ansvarlige for internationalisering enten refererer til rektor eller til en anden person i institutionens øverste ledelse.

Besvarelsene er imidlertid udtryk for, at internationaliseringsindsatsen i høj grad er forankret på ledelsesplan og har ledelsens bevågenhed, og at ledelsen dermed har forpligtet sig på de tiltag, som finder sted i internationaliseringsregi.

FAKTA – ledelsesgrundlag

Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole blev i 2010 oprettet i forbindelse med fusionen af Vestjysk Musikkonservatorium, Det Fynske Musikkonservatorium og Skuespillerskolen ved Odense Teater. For at skabe et fælles sæt værdier, som kunne være retningsgivende for den nyetablerede institution, formulerede man tidligt i processen et ledelsesgrundlag, hvor bl.a. internationalisering indgår som prioriteret indsatsområde. Således fremgår det af ledelsesgrundlaget: ”Med etablering af SMKS vil internationale forbindelser imidlertid blive styrket, idet den samlede institutions størrelse nu muliggør en egentlig international strategi. I takt med udviklingen af SMKS skal internationaliseringen derfor styrkes, og gennem et højt aktivitets- og kvalitetsniveau inden for det internationale arbejde skal SMKS medvirke til realiseringen af de globale udfordringer, der uddannelsespolitisk er formuleret”. Af ledelsesgrundlaget fremgår det endvidere, at den fusionerede institution fremover også vil bestræbe sig på, at alle internationaliseringsaktiviteter skal sættes i system frem for de hidtidige ad hoc-løsninger. Udarbejdelsen af en international strategi samt oprettelsen af et internationalt udvalg skal sikre institutionel opbakning på alle planer og skal fremover tjene som hjemmel for den internationale koordinators arbejde.

Afslutning

Rapporten har taget udgangspunkt i en forståelse af internationalisering som en proces, der fremmer udviklingen af den internationale dimension i institutionernes samlede virksomhed, herunder i uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed, og som omfatter hele institutionen, herunder studerende, administrativt og fagligt ansatte samt ledelse. Med afsæt i denne helhedsorienterede forståelse har rapporten beskrevet rammevilkår, aktiviteter samt organisering af det internationale arbejde og strategier for internationalisering ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. Rapporten har endvidere fokuseret på oplevede muligheder og barrierer samt på udviklingsmuligheder i institutionernes internationale arbejde. Endelig har rapporten en række steder fremhævet konkrete tiltag og initiativer på institutionerne. På denne baggrund har rapporten søgt at tegne et samlet, men dog også nuanceret og differentieret billede af internationaliseringen ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner.

For et sammendrag af rapportens væsentligste iagttagelser henvises til rapportens indledende afsnit ”Sammenfatning”.

Rapporten viser, at uddannelsesinstitutionerne i høj grad, men i varierende omfang, er internationaliserede og involveret i internationalt samarbejde. Niveaue af internationale aktiviteter hænger ofte, men ikke altid, sammen med institutionernes størrelse og administrative og faglige ressourcer. Hvor de større uddannelsesinstitutioner ofte arbejder i bredden med mobilitet, engelsksprogede uddannelser, service, markedsføring m.m., så arbejder såvel de større som de mindre institutioner generelt i dybden med forskellige former for internationalt uddannelsessamarbejde. Rapporten viser således, at særligt de større uddannelsesinstitutioner på Kulturministeriets område som oftest har en bred vifte af internationale aktiviteter, en centraliseret organisering af det internationale arbejde og en helhedsorienteret tilgang, hvor internationalisering er integreret i centrale institutionspolitiske dokumenter eller foreligger i en selvstændig international strategi. Selvom bredden er mindre, organiseringen generelt er mere decentral, og tilgangen i højere grad er ad hoc-præget, så vægtes internationaliseringen på Kulturministeriets mindre institutioner ofte også meget højt. Mindre institutioner vil således tit have valgt at satse på internationalisering inden for bestemte områder.

Rapporten viser endvidere, at de væsentligste barrierer for internationalisering dels er knyttet til institutionsstørrelse og ressourcer, dels er knyttet til en række rammevilkår for internationalisering. Som små institutioner med begrænsede ressourcer er det for mange institutioner derfor ikke muligt investere de ønskede ressourcer i yderligere at fremme internationalisering.

Rapporten har imidlertid også vist, at institutionsstørrelse på mange måder er en afgørende drivkraft for internationalisering. Kulturministeriets videregående uddannelser er i det danske institutionslandskab små institutioner med specifikke fagområder og begrænset optag af studerende. Dette bevirker, at en aktiv internationaliseringsindsats og et målrettet internationalt samarbejde er nødvendigt for at sikre kvalitetsudviklingen af kunstnerisk og kulturel uddannelse samt forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Gentagne gange

er det således blevet betonet, at et tæt samspil med fagligt stærke og dynamiske udenlandske aktører er med til at skabe en gensidig synergi mellem styrkepositioner inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed på de samarbejdende institutioner.

Appendiks 1: Ramevilkår for internationalisering

Hvad er internationalisering?

På et samfundsmæssigt plan bliver begrebet internationalisering ofte anvendt i sammenhæng med begrebet globalisering. Drevet frem af markedsøkonomien og udviklingen af informations- og kommunikationsteknologien har globaliseringen siden 1970'erne gradvist forvandlet verdenssamfundet til et netværksbaseret samfund i sin struktur og et informationssamfund i sin natur. Globaliseringen har på denne baggrund ført til fremkomsten af et globalt videnssamfund og opkomsten af en vidensbaseret økonomi. Denne udvikling har skabt et øget pres for internationalisering af også de danske videregående uddannelser. Globalisering og internationalisering er således forskellige, men forbundne processer; internationaliseringen af videregående uddannelser kan i denne sammenhæng både siges at være en reaktion på og en drivkraft for globaliseringen.

I forhold til det videregående uddannelsesområde er der blevet gjort en lang række forsøg på at give begrebet internationalisering en overordnet definition.³⁷ En tidlig definition stammer fra OECD fra 1994. Ifølge OECD's definition er internationalisering af de videregående uddannelser "the complex of processes whose combined effect, whether planned or not, is to enhance the international dimension of the experience of higher education in universities and similar educational institutions".³⁸ En nyere definition, som har vundet bred accept og anvendelse, blev oprindeligt udviklet af Jane Knight og Hans de Wit³⁹ og er siden flere gange blevet tilpasset af Jane Knight. I Knights seneste version beskrives internationaliseringen af de videregående uddannelser som "the process of integrating an international, intercultural or global dimension into the purpose, functions or delivery of post-secondary education".⁴⁰

En væsentlig komponent i begge definitioner er således, at internationalisering beskrives som en proces, altså som et forhold, der udvikler og forandrer sig. I Knights version er internationalisering den proces, hvorigennem en international dimension integreres i

³⁷ For en gennemgang af definitioner på internationalisering se H. de Wit (ed.) 2002: *Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: A Historical, Comparative and Conceptual Analysis*, p. 109-120.

³⁸ OECD 1994: *Institutional Strategies for Internationalisation: An Outline for the OECD/IMHE Review and State of the Art Reports*, p. 1.

³⁹ J. Knight and H. de Wit 1995: "Strategies for Internationalisation of Higher Education: Historical and Conceptual Perspectives", in: H. de Wit (ed.): *Strategies for the Internationalisation of Higher Education. A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United States*. EAIE. J. Knight and H. de Wit 1997: *Internationalisation of Higher Education in Asia Pacific Countries*. EAIE.

⁴⁰ Jane Knight 2003: "Updated internationalization definition", in: *International Higher Education* 33, p. 2. Jane Knight 2004: "Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales", in: *Journal of Studies in International Education* 2004; 8: 5, p. 11.

uddannelserne og på institutionerne. I OECD's definition er internationalisering den proces, som øger eller fremmer den internationale dimension i uddannelserne og på institutionerne.

Rapporten tager udgangspunkt i ovenstående definitioner og bygger på følgende helhedsorienterede forståelse af internationalisering:

Internationalisering er en proces, som fremmer udviklingen af den internationale dimension i institutionernes samlede virksomhed, herunder i uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Internationalisering er endvidere en proces, som omfatter hele institutionen, herunder studerende, fagligt og administrativt personale samt ledelse, og som inkorporerer forskellige instrumenter (fx mobilitet, udvikling af curriculum, internationale netværk, internationalt forskningssamarbejde, udvikling af virtuel læring, "internationalisation at home" o.m.a.).

Internationalisering – udvikling og aktuelle tendenser

I 1980'erne og 1990'erne fokuserede den uddannelsesmæssige internationaliseringsindsats i høj grad på gensidigt samarbejde om udveksling af studerende, og det internationale forskningssamarbejde hvilede i høj grad på individuelle forskeres personlige samarbejdsrelationer og netværk. Efter årtusindskiftet har internationaliseringen imidlertid stadigt mere tydeligt skiftet karakter fra udvekslingsbaseret uddannelsessamarbejde og individuelt baseret forskningssamarbejde til i stigende grad at fokusere på etableringen af tættere samarbejdsformer inden for uddannelse og forskning gennem deltagelse i netværk og forpligtende samarbejder med udenlandske institutioner.

I årene efter årtusindskiftet begyndte videregående uddannelsesinstitutioner i stigende grad også at skelne mellem traditionelle former for internationalisering, som særligt knyttede sig til studerendes mobilitet, og nyere former for internationalisering, som reagerede på globaliseringen og udnyttede de nye informations- og kommunikationsteknologiske muligheder. Fænomener som *crossborder education*, *branch campuses*, *franchised degree programmes* og diverse former for virtuel læring er eksempler på dette. En væsentlig drivkraft for internationaliseringen har i denne sammenhæng været den økonomiske faktor, hvor uddannelse betragtes som en tjenesteydelse. Kommercialiseringen af videregående uddannelse er i overvejende grad fremherskende i den angelsaksiske del af verden, som har en sproglig fordel, men er også i væsentlig grad slået igennem på europæisk grund i fx Nederlandene, som har opereret på det globale uddannelsesmarked i flere år.⁴¹

⁴¹ Selvom man i Danmark forholdsvis tidligt betragtede uddannelse som en tjenesteydelse og i 2006 indførte studieafgifter for studerende uden for EU/EØS, så kan kommercialiseringen af videregående uddannelse dog ikke siges at være slået igennem på dansk grund. Styrelsen for International Uddannelse udgiver hvert år en mobilitetsstatistik, af hvilken det fremgår, at antallet af universitetsstuderende fra lande uden for EU/EØS siden indførelsen af studieafgifter er faldet kraftigt. Mobilitetsstatistikken for 2008-09 viser således, at universiteterne i studieåret 2005-06 havde en tilgang på 112 bachelorstuderende og 656 kandidatstuderende fra ikke-EU/EØS-lande. I studieåret

Politiske aftaler og strategier

Styrket internationalisering af de videregående uddannelser har gennem de seneste 20 år ofte været en erklæret målsætning i dansk uddannelsespolitisk sammenhæng. De politiske målsætninger drejer sig bl.a. om kvalitet og relevans af uddannelse og forskning, om ledelse og administration af videregående uddannelser og om effektiv udnyttelse af samfundets ressourcer. Disse målsætninger betoner, at institutionerne skal være globalt orienterede, at uddannelserne skal være internationalt attraktive, at underviserne skal have internationale kompetencer, og at de studerende skal udrustes med faglige kvalifikationer, som gør dem i stand til at begå sig globalt. Det bliver tillige fremhævet, at uddannelse, vidensproduktion og forskning ikke blot skal have høj faglig kvalitet, men skal måles ud fra internationale standarder og være i verdensklasse. Rationalet bag disse målsætninger er, at i en stadig mere vidensintensiv og konkurrencebetonet verden er styrket internationalisering med til at udvikle uddannelse, forskning og innovation og herigennem sikre Danmarks position i en global vidensøkonomi.

National kontekst

Allerede i 1997 afgav undervisningsministeren en redegørelse til Folketinget om ”Strategier for udvikling af den internationale dimension i uddannelserne”, som satte uddannelsesinstitutionernes internationaliseringsindsats på den politiske dagsorden. Redegørelsen fremhævede fire hovedområder: undervisningen og dens indhold, lærerne, studie- og praktikophold i udlandet og udenlandske studerendes ophold i Danmark samt informationsteknologi.

I 2004 afgav videnskabsministeren og undervisningsministeren en redegørelse til Folketinget om ”Styrket internationalisering af uddannelserne”. Redegørelsen satte fokus på, hvordan det danske uddannelsessystem kunne få forbedrede lovgivningsmæssige rammer og økonomiske muligheder for at udvikle sig i international sammenhæng. Redegørelsens bærende temaer var konkurrencedygtighed, kvalitet, international sammenlignelighed og mobilitet. Som input til denne redegørelse udgav Rektorkollegiet (nu Danske Universiteter) i februar 2004 oplægget ”Internationalisering af de danske universiteter. Vilkår og virkemidler”. Oplægget fremlagde en række anbefalinger til, hvilke virkemidler der bedst kunne bidrage til at fremme internationaliseringen af den danske universitetssektor.

Det politiske fokus på at sikre Danmarks position og konkurrencekraft i en global vidensøkonomi blev fulgt op med regeringens debatoplæg om globaliseringens udfordringer for Danmark, ”Danmark og globaliseringen”, fra juni 2005.

Regeringens strategi for Danmark i den globale økonomi, ”Fremgang, fornyelse og tryghed”, fra april 2006 formulerede målsætninger for internationalt konkurrencedygtige uddannelser, nyskabende forskning samt fremme af iværksætter og iværksætteri som områder, der skulle bidrage til at fremtidssikre Danmarks konkurrencedygtighed. Globaliseringsstrategien formulerede en række tiltag for at sikre en øget internationaliseringsindsats på

2008-09 havde universiteterne en tilgang på 18 bachelorstuderende og 236 kandidatstuderende fra ikke-EU/EØS-lande.

erhvervsakademier, professionshøjskoler og universiteter. Mobilitet, global konkurrencedygtighed, international attraktivitet og kvalitet i uddannelserne var centrale temaer i globaliseringsstrategien.

I forlængelse af globaliseringsstrategien fremlagde regeringen i april 2007 "Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark" og i august 2007 "National strategi for markedsføring af Danmark som uddannelsesland". Markedsføringsindsatsen skal understøtte de videregående uddannelsesinstitutioners mulighed for at blive internationalt synlige og tiltrække højt kvalificerede udenlandske studerende, undervisere og forskere.

I december 2009 offentliggjorde Undervisningsministeriet rapporten "Flere studerende på studie- og praktikophold i udlandet", hvor ministeriet præsenterer sin strategi for øget udgående mobilitet på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne. Rapporten kortlægger muligheder og barrierer for at få flere studerende på udlandsophold og kommer med en række konkrete anbefalinger og initiativer rettet mod bedre rammer for udgående mobilitet og større grad af internationalisering på erhvervsakademier og professionshøjskoler.

International kontekst

Den danske indsats for at sikre internationalisering af de videregående uddannelser er nært forbundet med en række forpligtende internationale aftaler. De måske væsentligste internationale aftaler er Bologna-processen og Lissabon-strategien, som samlet sigter mod at skabe et europæisk rum for videregående uddannelse og forskning. Hensigten er at øge konkurrencedygtigheden og attraktiviteten af europæisk videregående uddannelse og forskning og sikre fortsat vækst og beskæftigelse i det europæiske område.⁴²

Bologna-processen har været den mest markante faktor i udviklingen af internationaliseringen af de videregående uddannelser. Bologna-erklæringen, som blev vedtaget i 1999, var en fælles aftale mellem de deltagende landes regeringer og havde som sit erklærede mål at skabe et europæisk rum for videregående uddannelse. Bologna-processen tager således sigte på at fjerne en række strukturelle barrierer for det europæiske samarbejde inden for videregående uddannelse gennem en strukturel harmoniseringsproces. Blandt Bologna-processens væsentligste målsætninger er:

- Udvikling af en gradsstruktur, der omfatter to niveauer (bachelor- og kandidatstruktur).
- Udvikling af et meritssystem baseret på ECTS.
- Udvikling af sammenlignelige uddannelser og letlæselige uddannelsesbeviser, bl.a. gennem anvendelse af Diploma Supplement.

⁴² Lissabon-strategien blev i 2000 vedtaget af EU's stats- og regeringschefer. Formålet med strategien var at gøre EU til den mest konkurrencedygtige og dynamiske vidensbaserede økonomi i verden i 2010. Et centralt element i strategien var formuleringen om, at 3 % af medlemslandenes BNP skal investeres i forskning og udvikling. Lissabon-strategiens afløser, Europa 2020, målrettede i 2010 indsatsen ved at fokusere på intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst med en økonomi baseret på viden og innovation. Europa 2020-strategien fastholder målsætningen om, at 3 % af medlemslandenes BNP skal investeres i forskning og udvikling.

- Samarbejde om udvikling af kvalitetssikring.
- Styrkelse af de europæiske videregående uddannelsers tiltrækningskraft og konkurrenceevne.
- Forskeruddannelse og øget synergi mellem forskning og uddannelse i det europæiske samarbejde.

2010 markerede året for realiseringen af det europæiske rum for videregående uddannelse. Forud for markeringen af året udsendte Bologna-ministrene i april 2009 den såkaldte Leuven-kommuniké, som fremhæver, at det fortsat er relevant at arbejde videre med de eksisterende mål, men at de bør suppleres med nye fokusområder, herunder:

- Indførelse af et konkret mål for studentermobilitet (20 % af en årgang).
- Udvikling af et europæisk ranking-system eller en typologi, der kan klassificere videregående uddannelser på baggrund af kriterier, der tager højde for den europæiske universitetssektors diversitet og samtidig sikrer gennemsigtighed i uddannelsesudbuddet.
- Mere dialog med resten af verden, så der sikres kompatibilitet mellem det europæiske rum for videregående uddannelse og andre landes uddannelsessystemer.

Særlige forhold for Kulturministeriets videregående uddannelser

Politiske flerårsaftaler

Kulturministeriets rammestyring af de videregående kunstneriske og kulturelle uddannelser er siden 2003 blevet suppleret af en række politiske flerårsaftaler, som strækker sig over en fireårig periode. De politiske flerårsaftaler formulerer de politiske målsætninger og fremadrettede intentioner for uddannelsesområdet. De politiske flerårsaftaler udmøntes i resultatkontrakter mellem Kulturministeriet og de enkelte uddannelsesinstitutioner. Resultatkontrakterne bygger på den gældende flerårsaftales målsætninger, men kontraktens konkrete indhold forhandles mellem ministeriet og den pågældende uddannelsesinstitution. Den enkelte uddannelsesinstitution skal hvert år redegøre for opfyldelsen af de mål, der fremgår af resultatkontrakten.⁴³

Styrket internationalisering er en væsentlig komponent i alle de politiske flerårsaftaler. Den politiske flerårsaftale for 2003-2006 satte i særlig grad fokus på indførelsen af en bachelor-/kandidatstruktur på en række af Kulturministeriets uddannelser. Hensigten var at skabe et mere sammenhængende uddannelsessystem i forhold til det øvrige videregående uddannelsesområde. For at styrke internationaliseringen fokuserede flerårsaftalen på fem overordnede indsatsområder:

- At etablere bachelor- og kandidatuddannelser på arkitektskolerne, designskolerne og musikkonservatorierne
- At forøge mulighederne for meritoverførsel mellem Kulturministeriets uddannelser samt mellem disse og andre videregående uddannelser
- At fremme den internationale udveksling af studerende

⁴³ Med flerårsaftalen for 2011-2014 bliver resultatkontrakterne afløst af rammeaftaler, som det er hensigten i højere grad skal fokusere på kvalitative mål end kvantitative mål.

- At udbygge brugen af udenlandske gæsteundervisere
- At inddrage de bedste internationale erfaringer i udviklingen af uddannelserne.

Den politiske flerårsaftale for 2007-2010 satte i særlig grad fokus på udbud af engelsksprogede uddannelser og tiltrækning af udenlandske betalingsstuderende. Flerårsaftalen fremhævede endvidere, at Kulturministeriets uddannelser skal være så attraktive, at anerkendte udenlandske institutioner ønsker at indgå samarbejdsaftaler, og at udenlandske studerende fra lande uden for EU/EØS er villige til at betale for uddannelserne. Flerårsaftalen formulerede fem overordnede indsatsområder for internationalisering:

- Indgå samarbejdsaftaler med udenlandske uddannelsesinstitutioner
- Øge antallet af studerende på studie- og praktikophold i udlandet
- Gennem international benchmarking sammenligne udvalgte institutioners uddannelser med relevante udenlandske uddannelser af høj kvalitet
- Etablere udbud af uddannelser på engelsk
- Etablere udbud af uddannelser til udenlandske betalingsstuderende fra lande uden for EU/EØS.

Den seneste politiske flerårsaftale for 2011-2014 er udtryk for, at internationalisering nu er en integreret del af det løbende arbejde med at udvikle uddannelsernes kvalitet. Aftalen betoner således, at udviklingen af Kulturministeriets uddannelser skal ske i overensstemmelse med regeringens ambition om, at de danske videregående uddannelser skal være i verdensklasse og leve op til internationale standarder inden for deres fagområder. Aftalen markerer endvidere, at kvaliteten af uddannelse, forskning, kunstnerisk udviklingsvirksomhed og kunstnerisk profil er blevet internationale konkurrenceparametre, hvorfor en fortsat øget omverdensopmærksomhed skal sikres på institutionernes aktivitetsområder.

Kvalifikationsramme

I maj 2005 vedtog de europæiske ministre for videregående uddannelse en overordnet kvalifikationsramme for det europæiske område for videregående uddannelse.⁴⁴ Den europæiske kvalifikationsramme, der er udviklet i regi af Bologna-processen, skal understøtte mobilitet og sikre gensidig anerkendelse af uddannelseskvalifikationer inden for videregående uddannelse.

I Bologna-processens enkelte deltagerlande er der siden udviklet nationale kvalifikationsrammer, som afspejler de forskellige uddannelsessystemer. I Danmark blev der i 2008 formuleret en samlet kvalifikationsramme for de videregående uddannelser, som erstattede den såkaldte kvalifikationsnøgle fra 2003. I forbindelse med vedtagelsen af den danske kvalifikationsramme for videregående uddannelser blev det besluttet, at Kulturministeriets videregående uddannelser skulle have en selvstændig gradstypebeskrivelse, som tager højde for, at kunstnerisk praksis og kunstnerisk

⁴⁴ En kvalifikationsramme er en systematisk beskrivelse af de forskellige uddannelsesniveauer eller uddannelses typer, hvor vægten er lagt på at beskrive det læringsudbytte, man opnår gennem uddannelsen.

udviklingsvirksomhed er væsentlige elementer i disse uddannelser. Som tillæg til den danske kvalifikationsramme for de videregående uddannelser blev der derfor i 2009 vedtaget en gradstypebeskrivelse af de kunstneriske bachelor-, kandidat- og masteruddannelser.⁴⁵

Akkreditering

Som led i Bologna-processen tiltrådte Danmark at indføre et uafhængigt akkrediteringssystem. I 2007 blev det således gjort obligatorisk, at alle eksisterende og nye videregående uddannelser skulle akkrediteres, dvs. der skulle ske en grundlæggende kvalitetssikring af uddannelserne efter internationale standarder. Akkrediteringen på Kulturministeriets område har mange paralleller til akkreditering i Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets regi, men kriterier og koncept er udviklet særligt til Kulturministeriets kunstneriske og kulturelle uddannelser. Akkrediteringen vurderer bl.a., om uddannelsens mål for læringsudbytte er niveaumæssigt i overensstemmelse med den relevante gradstypebeskrivelse i kvalifikationsrammen. Endvidere skal institutioner i forbindelse med akkreditering redegøre for, hvordan uddannelserne arbejder med at fremme internationalisering i overensstemmelse med deres mål for læringsudbytte.⁴⁶

Studieafgifter

Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet indførte fra efteråret 2006 studieafgifter for studerende fra lande uden for EU/EØS. Samtidig med indførelsen af studieafgifter etablerede de to ministerier en friplads- og stipendieordning, som har til hensigt at tiltrække højt kvalificerede studerende til Danmark. På Kulturministeriets uddannelsesområde blev der pr. 1. januar 2008 ligeledes indført studieafgifter for studerende fra lande uden for EU/EØS. På Kulturministeriets område er der imidlertid ikke etableret en tilsvarende friplads- og stipendieordning.

Optag af studerende

De videregående uddannelser under Kulturministeriet finansieres inden for en fast økonomisk ramme og har et dimensioneret aktivitetsniveau, der fastsættes i de fireårige resultatkontrakter – og fra 2011 rammeaftaler – som de enkelte uddannelsesinstitutioner forhandler med Kulturministeriet. Det vil sige, at institutionerne får bevillinger til at uddanne et bestemt antal studerende, og at dette antal er fastlagt for en fireårig periode.

⁴⁵ Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at Kunstakademiets Konservatorskole og Det Informationsvidenskabelige Akademi er omfattet af gradstypebeskrivelsen for universitetsuddannelserne og ikke af den kunstneriske gradstypebeskrivelse. Det skal også nævnes, at uddannelserne ved Statens Teaterskole, Den Danske Filmskole samt konservatoriernes solistuddannelser endnu ikke er indplaceret i den danske kvalifikationsramme.

⁴⁶ På Kulturministeriets område er foreløbig bachelor- og kandidatuddannelserne ved de to arkitektskoler, de to designskoler, Kunstakademiets Konservatorskole samt Det Informationsvidenskabelige Akademi blevet akkrediteret. Akkrediteringen af de øvrige uddannelser vil blive gennemført inden udgangen af 2014.

Det er i denne sammenhæng relevant at nævne, at en række af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner ikke har et årligt optag af studerende. Kunstakademiets Konservatorskole har således kun optag på bachelordelen hvert tredje år (senest i 2010 og næste gang i 2013). Den Danske Filmskole og Skolen for Moderne Dans under Statens Teaterskole kun har optag hvert andet år (for såvel filmskolen som Skolen for Moderne Dans var sidste optag i 2009 og næste optag i 2011). Optaget til filmskolens animationsinstruktørlinje ligger dog forskudt et år i forhold til det øvrige optag på filmskolen og fandt sidste gang sted i 2010.

Appendiks 2: Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner

I 2010 fandt der en række fusioner sted på Kulturministeriets område. Glas- og Keramikskolen Bornholm blev fusioneret med Danmarks Designskole. Det Fynske Musikkonservatorium, Vestjysk Musikkonservatorium og Skuespillerskolen ved Odense Teater blev fusioneret i Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole. Nordjysk Musikkonservatorium og Det Jyske Musikkonservatorium blev fusioneret i Det Jyske Musikkonservatorium. Endvidere er Kunstakademiets Arkitektskole, Danmarks Designskole og Kunstakademiets Konservatorskole i 2011 fusioneret i Det Kgl. Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering. Endelig skiftede Danmarks Biblioteksskole i 2010 navn til Det Informationsvidenskabelige Akademi.

Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner omfatter således i alt 11 institutioner, som udbyder kunstneriske og kulturelle uddannelser:

- Arkitektskolen Aarhus
- Den Danske Filmskole
- Designskolen Kolding
- Det Informationsvidenskabelige Akademi
- Det Jyske Musikkonservatorium
- Det Kgl. Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering
- Det Kongelige Danske Musikkonservatorium
- Det Kgl. Danske Kunstakademis Billedkunstskoler
- Rytmisk Musikkonservatorium
- Statens Teaterskole
- Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole

De kunstneriske og kulturelle uddannelsers overordnede mål

De videregående uddannelser under Kulturministeriet uddanner inden for områderne arkitektur, design, billedkunst, konservering, informationsvidenskab og kulturformidling, musik, film, teater og dans. Uddannelserne varer som hovedregel fra fire til seks år. Til forskel fra størstedelen af de øvrige videregående uddannelser i Danmark er Kulturministeriets videregående uddannelser kendetegnet ved, at de har et normeret optag, og at de generelt optager studerende på baggrund af ansøgernes talent.⁴⁷ De studerende modtager uddannelse på højeste niveau, der blandt andet skal gøre dem i stand til at finde

⁴⁷ På Det Informationsvidenskabelige Akademi og Kunstakademiets Konservatorskole gælder optagelsesregler, der svarer til universiteternes. På arkitektskolerne er der både adgang via karaktergennemsnit og ved en særlig optagelsesprøve. På de øvrige uddannelser gives der udelukkende adgang i kraft af en optagelsesprøve.

beskæftigelse på en række kulturelle og kreative erhvervsområder eller som henholdsvis udøvende og skabende kunstnere.

Grundlaget for den følgende beskrivelse af uddannelsesinstitutionernes overordnede mål er lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet, lov om Danmarks Biblioteksskole samt de enkelte områders uddannelsesbekendtgørelser.

Lovene og de enkelte områders uddannelsesbekendtgørelser fastsætter, at de videregående uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet uddanner til det højeste niveau, som landet formår. Institutionerne skal gennem forskning samt kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed sikre uddannelsernes faglige niveau og udvikling. De kunstneriske og kulturelle institutioner skal endvidere bidrage til at udbrede kendskabet til arbejdsmetoder og resultater inden for deres fagområder. Endelig har institutionerne generelt som målsætning at være anerkendt for at være på niveau med tilsvarende institutioner internationalt.

Musikuddannelserne ved musikkonservatorierne

Musikkonservatorierne har til opgave tilsammen at varetage den højeste uddannelse i musik og musikpædagogik og i øvrigt bidrage til fremme af musikkulturen i Danmark.

Musikkonservatorierne skal endvidere udøve kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed og kan på videnskabeligt grundlag bedrive forskning inden for deres fagområder. Formålet med konservatorieuddannelserne er på kunstnerisk og forskningsbaseret grundlag at kvalificere den studerende til beskæftigelse som skabende eller udøvende musiker, som musikpædagog samt til anden beskæftigelse inden for musik.

Arkitektuddannelserne

Kunstakademiets Arkitektskole og Arkitektskolen Aarhus har som højere uddannelsesinstitutioner til opgave på kunstnerisk og videnskabeligt grundlag at give uddannelse i arkitektur indtil det højeste niveau samt at udøve kunstnerisk udviklingsvirksomhed og på videnskabeligt grundlag at bedrive forskning inden for arkitekturen. Formålet med arkitektuddannelsen er på et kunstnerisk og videnskabeligt grundlag at kvalificere den studerende til beskæftigelse som arkitekt inden for den offentlige og private sektor.

Designuddannelserne

Danmarks Designskole og Designskolen Kolding har som højere uddannelsesinstitutioner til opgave på kunstnerisk og videnskabeligt grundlag at give uddannelse i design, kunsthåndværk og beslægtede fag indtil det højeste niveau samt at udøve kunstnerisk udviklingsvirksomhed og på videnskabeligt grundlag at bedrive forskning inden for designområdet. Formålet med designuddannelsen er at give den studerende faglig viden, metodisk færdighed og professionel kompetence i designfagets discipliner med henblik på beskæftigelse som designer, herunder kunsthåndværker.

Billedkunstudannelserne

Kunstakademiets Billedkunstskoler har som højere uddannelsesinstitution til opgave på kunstnerisk og videnskabeligt grundlag at give uddannelse i maler- og billedhuggerkunst samt grafisk kunst med tilgrænsende kunstarter indtil det højeste niveau samt at udøve kunstnerisk udviklingsvirksomhed og på videnskabeligt grundlag at bedrive forskning inden for billedkunsten. Formålet med uddannelserne er at udvikle den studerendes eget kunstneriske arbejde med henblik på en efterfølgende professionel beskæftigelse som billedkunstner.

Konservatoruddannelsen

Kunstakademiets Konservatorskole har som højere uddannelsesinstitution til opgave på kunstnerisk og videnskabeligt grundlag at give uddannelse i konservering og restaurering indtil det højeste niveau samt på videnskabeligt grundlag at bedrive forskning inden for disse fagområder. Formålet med uddannelserne er at kvalificere den studerende til at varetage erhvervsfunktioner med baggrund i videnskabelige og kunstneriske studier inden for konservering og restaurering.

Filmuddannelserne

Den Danske Filmskole har til opgave at give kunstnerisk og teknisk uddannelse i film-, tv- og videoproduktion. Formålet med uddannelserne er at kvalificere den studerende til kunstnerisk og praktisk at udøve sin profession på professionelt niveau.

Scenekunstudannelserne

Statens Teaterskole har til opgave at uddanne skuespillere, instruktører og scenografer samt dansere. Skolen kan herudover give uddannelse i andre fag inden for teaterområdet. Formålet med uddannelserne er at give de studerende kunstneriske, teoretiske og praktiske færdigheder inden for scenekunst, film, radio, tv m.v. Herunder har uddannelsen til danser ved Skolen for Moderne Dans til formål at kvalificere den studerende til at varetage opgaver som danser i dansekompanier, på teatre m.v.

Uddannelser i informationsvidenskab og kulturformidling

Det Informationsvidenskabelige Akademi har som højere uddannelsesinstitution til opgave at give videregående uddannelse og at bedrive forskning inden for informationsvidenskab og kulturformidling indtil det højeste videnskabelige niveau. Formålet med uddannelserne er at udvikle den studerendes kompetence til at bestride mere komplekse erhvervsfunktioner i private og offentlige virksomheder og organisationer.

Kulturministeriets bevillinger til Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner

Kulturministeriets kunstneriske og kulturelle uddannelsesinstitutioner er finansieret inden for en nettobevillingsramme på ca. 900 mio. kr.⁴⁸

Tabel 10. Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner, nettobevillinger 2009-2011

Nettobevillinger, mio. kr. Fl-tal, niveau 2011	2007	2008	2009
<i>De kulturelle uddannelser:</i>			
Kunstakademiets Konservatorskole (KS)	28	28	28
Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA)*)	88	78	77
<i>Arkitektur og design:</i>			
Arkitektskolen Aarhus (AAA)	107	107	104
Kunstakademiets Arkitektskole (KA)**)	162	162	161
Danmarks Designskole (DKDS)	81	83	80
Glas- og Keramikskolen Bornholm (GKSB)	10	10	10
Designskolen Kolding (DK)	43	44	43
<i>Musikkonservatorier:</i>			
Det Kgl. Danske Musikkonservatorium (DKDM) ***)	103	104	102
Det Jyske Musikkonservatorium (DJM)	60	59	57
Nordjysk Musikkonservatorium (NJM)	21	21	20
Det Fynske Musikkonservatorium (DFM)	25	25	25
Vestjysk Musikkonservatorium (VMK)	23	23	22
Rytmask Musikkonservatorium (RMC)****)	37	38	36
<i>De øvrige kunstneriske uddannelser:</i>			
Kunstakademiets Billedkunstskoler (BKS)	45	44	42
Den Danske Filmskole (DDF)	50	49	48
Statens Teaterskole (STS)	52	55	53

⁴⁸ Der er betydelige forskelle i de enkelte institutioners indtægter (fra forskningsråd, fonde og anden indtægtsdækket virksomhed) og dermed i forholdet mellem bruttoudgifter og de her viste nettobevillinger.

Uddannelsesinstitutionernes nettobevillinger	935	929	915
*) Ekskl. bevilling til Kulturarvens Forskerskole	0,8	0,5	0,1
***) Ekskl. Center f. Designforskning samt KUR-sekretariat	8,4	11,3	8,2
****) Inkl. bevillinger v. domicilering på Rosenørns Alle.			
*****) Ekskl. Workshopscenen	0,3	0,5	0,9

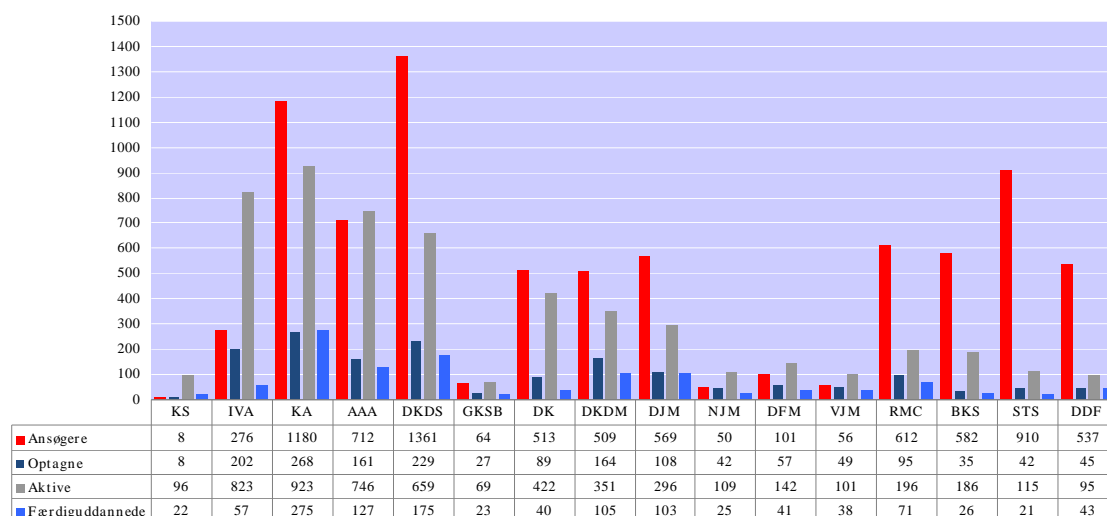
Kilde: Finansloven

Uddannelse

Uddannelserne har generelt en stor attraktionsværdi, og en række af institutionerne oplever meget stor søgning i forhold til antallet af studiepladser. Et flertal af institutionerne foretager optag på grundlag af optagelsesprøver. Samtlige institutioner giver en regelmæssig evaluering til de optagne studerende af deres talentmæssige og faglige grundlag for at gennemføre uddannelsen. Gennemførelsesprocenterne er generelt høje.

En række af Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner har ikke et årligt optag af studerende. Kunstakademiets Konservatorskole har således kun optag på bachelordelen hvert tredje år (sidste gang i 2009 og næste gang i 2013). Den Danske Filmskole og Skolen for Moderne Dans under Statens Teaterskole kun har optag hvert andet år (for såvel filmskolen som Skolen for Moderne Dans var sidste optag i 2009 og næste optag i 2011). Optaget til filmskolens animationsinstruktørlinje ligger dog forskudt et år i forhold til det øvrige optag på filmskolen og fandt sidste gang sted i 2010.

Figur 28. Ansøgere, optagne og aktive studerende samt færdiguddannede ved Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner i 2009, opgjort på institution

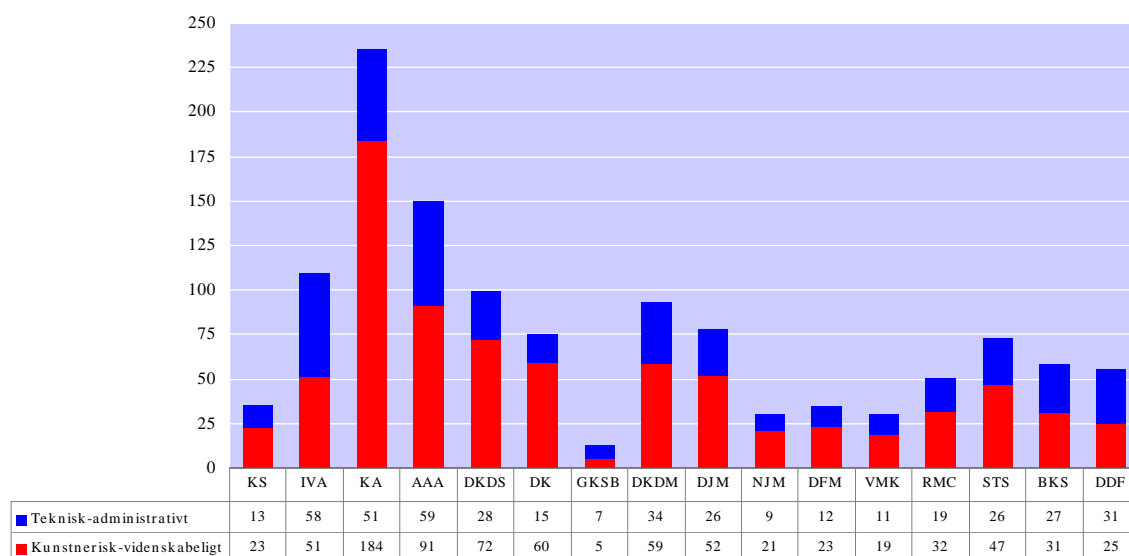

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Medarbejdere

Figur 29 opgør fordelingen i antal årsværk for kunstnerisk-videnskabeligt personale og teknisk-administrativt personale for de enkelte institutioner. I gennemsnit udgør det kunstnerisk-videnskabelige personale 65 % af årsværk og det teknisk-administrative 35 %. På de fleste af uddannelserne er en del af det kunstnerisk-videnskabelige personale ansat i deltidsstillinger eller i tidsbegrænsede projektstillinger. Opgørelsen af antal medarbejdere i årsværk kan derfor omfatte et betydeligt større antal enkeltpersoner.

Figur 29. Kunstfagligt/videnskabeligt personale og teknisk-administrativt personale i årsværk i 2009, opgjort på institution

Kilde: Spørgeskema

Litteraturliste

- Danmarks Evalueringsinstitut 2009: *Modeller for organisering af internationaliseringsindsatsen* (www.uvm.dk)
- Danske Universiteter 2010: *Retningslinjer for udbud af universitetsuddannelser til internationale studerende* (www.dkuni.dk)
- H. de Wit, ed., 2002: *Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: A Historical, Comparative and Conceptual Analysis*, Greenwood Press
- J. Knight and H. de Wit 1995: "Strategies for Internationalisation of Higher Education: Historical and Conceptual Perspectives", in: H. de Wit (Ed.): *Strategies for the Internationalisation of Higher Education. A Comparative Study of Australia, Canada, Europe and the United States*. EAIE.
- 1997: *Internationalisation of Higher Education in Asia Pacific Countries*. EAIE.
- J. Knight 2003: "Updated internationalization definition", in: *International Higher Education* 33, p. 2.
- 2004: "Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales", in: *Journal of Studies in International Education* 2004; 8: 5-31.
- Kulturministeriet 2002: *Flerårsaftale for Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner 2003-2006* (www.kum.dk)
- 2003a: *Sprogpolitisk redegørelse* (se www.kum.dk)
- 2003b: *Sprog på spil* (se www.kum.dk)
- 2006: *Flerårsaftale for Kulturministeriets videregående uddannelser 2007-2010* (www.kum.dk)
- 2008: *Vejledning til indberetning af uddannelsesstatistik 2008*. Internt dokument.
- 2010a: *Styrket internationalisering af dansk kulturliv* (www.kum.dk)
- 2010b: *Aftale for de videregående uddannelser under Kulturministeriet 2011-2014* (www.kum.dk)
- Lisa K. Childress 2009: "Internationalization Plans for Higher Education Institutions", in: *Journal of Studies in International Education* 13 (1), p.289-309
- Nordisk Ministerråd 2005: *Rethinking Nordic Cooperation in Higher Education*, TemaNord 2005:520.
- Regeringen 2005: *Danmark og globaliseringen*
- 2006a: Fremgang, fornyelse og tryghed: Strategi for Danmark i den globale økonomi (se www.globalisering.dk)
- 2006b: *Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen*
- 2007: *Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark*
- 2009: Sprog til tiden – Regeringens opfølgning på sprogudvalgets rapport
- 2010: *Handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark 2011-2012*
- Rektorkollegiet 2003: *Sprogpolitik på de danske universiteter* (www.dkuni.dk)
- 2004: *Internationalisering af de danske universiteter; vilkår og virkemidler* (se www.dkuni.dk)
- Styrelsen for International Uddannelse 2007: *National strategi for markedsføring af Danmark som uddannelsesland* (www.iu.dk)
- 2009: *Danske studerendes udlandsophold* (www.iu.dk)
- 2010: *Mobilitetsstatistik for de videregående uddannelser 2008/09* (www.iu.dk)
- Undervisningsministeriet 1997: Strategier for udvikling af den internationale dimension i uddannelserne. Undervisningsministerens redegørelse til Folketinget.
- 2009: Flere studerende på studie- og praktikophold i udlandet – strategi for øget udgående mobilitet på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelserne (www.uvm.dk)
- Undervisningsministeriet og Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling 2004: *Styrket internationalisering af uddannelserne. Undervisningsministerens og videnskabsministerens redegørelse til Folketinget*.
- 2004: *Redegørelse til Folketinget om styrket internationalisering af uddannelserne* (se www.vtu.dk)

Medlemmer af styregruppe og referencegruppe

Styregruppe:

Frank Rechendorff Møller, kontorchef, Kulturministeriet

Christine Wernberg Dalhoff, administrationschef, Statens Teaterskole

Henrik Sveidahl, rektor, Rytmask Musikkonservatorium

Rene Larsen, rektor, Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (Konservatorskolen)

Referencegruppe:

Marianne Gyldendal, studieadministrativ chef, Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (Designskolen)

Marianne Løkke Jakobsen, leder af internationalisering og vejledning, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium

Mette-Astrid Jessen, specialkonsulent, Kulturministeriet

Jørgen Helstrup, international koordinator, Arkitektskolen Aarhus

Keld Hosbond, international koordinator, Det Jyske Musikkonservatorium

Torben Holm, sekretariatschef, sekretariatet for Kulturministeriets Rektorer

Kristoffer Nilsson, fuldmægtig, sekretariatet for Kulturministeriets Rektorer